KARYS

1957

BALANDIS

KARYS

1957 M.
BALANDIS
Nr. 4 (1331)

Redaktorius Zigmas Raulinaitis

Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus

Kalbinę dalį redaguoja Kazys Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja Vincas Jonikas

Administratorius Leonas Bileris

*

Leidžia Kario Leidykla

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,
Romas Kezys—Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus—Karinės Žinios,
L. š. S. T.—Tremties Trimitas.

TURINYS

Steponas Batoras, Didysis Lietuvos Kunigaikštis ir Lenkijos Karalius	Viršelis
O. S. — Esame taip arti tėvynės	109
Dr. V. Sruogienė — Lietuva ir Vengrija	111
J. Tumas — Bolševikų kalėjimuose ir červenės žudynėse	116
A. Žygmantas — Kovos kirvio laikai	120
Sibiro brolių gyvenimas, daina ir mirtis, eilėraščiai ir nuotraukos	123
Augas — Taip buvo sulikviduota karinė spauda	126
Tremties Trimitas	128
Dr. V. Sruogienė — Istorinės nuotrupos	130
Kariai ir Jaunimas	132
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje	133
Karinės Žinios	137
Karinė Spauda	138

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Blumas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Jurgėla, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, A. Levickis, Marių Žuvėdra, Nelė Mazalaitė, Kan. J. Meškauskas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšans, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, J. Tumas, O. Urbonas, Kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Albinas Baranauskas, Kaiserslautern, Vokietija. Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart, Cieminis, Rochester, N. Y. Vytautas Sederavičius, Omaha, Nebr. Jonas Citavičius, Cleveland, Ohio. V. Šalkūnas, Melbourne, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brockton, Mass — A. Mantautas.
Brooklyn, N. Y.—"Laima".
Chicago, Ill. J. Karvelis, "Marginiai", Ramanauskas, 'Terra', A. Urbonas,
Cleveland, Ohio—V. Rocevičius,
Detroit, Mich. — Vl. Mingėla,
Detroit, Mich.—"Neringa",
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr. — Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys, Z. Orvidas,
London, Ont. — Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Tėviškės Žiburių" Knygynas, J. Smolskis, Br. Žolpys,
Verdun, Montreal, Que. — "Parish Library".

ANGLIJOJE:

D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave., London, West 4, Great Britain.
K. Rožanskas, 4 Bailey St., Old Basford, Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns., London. N. W. 6, Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
V. Šalkūnas, 131 Bridge St., Port Melbourne, Vic.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd., Sydney, NSW.
Pr. Zenkevičius, 15 Victoria St., N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369, Caracas, Venezuela, SA

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, Kaiserslautern, Postfach 556, Germany.

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $5.00, pusm. — $3.00 atsk. nr. — 55c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas 10 dienų prieš kiekvieno mėnesio pradžią. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.

KU biblioteka
093 00523510 2

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1331) BALANDIS—APRIL 1957

ESAME TAIP ARTI TĖVYNĖS!

2-JO ULONŲ D.L.K. BIRUTĖS PULKO BUVUSI BIRUTIETĖ. O. Š.

Jau ne pirmą kartą dėl svetimųjų persekiojimų arba kitokių sukrėtimų, daugeliui lietuvių prisieidavo palikti savo kraštą. Paskutiniojo karo metu net šimtai tūkstančių buvo priversti išvykti iš savo tėvynės laikinai, arba visiems laikams.

Visur, kur tik lietuviai neapsigyventų, nors jiems ir puikiausiai sektųsi, savo širdyse visuomet jaus didžiausią tėvynės ilgesį ir visuomet išlaikys viltį kada nors į ją sugrįžti.

Dauguma mūsų, po visą pasaulį išsiskirsčiusių, nuo kruvinojo komunistinio slibino bėgdami, 1944 m. rudenį palikome savo šeimas, artimuosius, namus ir kitokį turtą ir pradėjome keliauninkų gyvenimą. Dešimtimis tūkstančių lietuvių liko su skausmo perpildytomis širdimis, o kai kurie, atsisveikindami su tėvyne, taip tragiškai išgyveno būklę, kad vienos dienos bėgyje pražilo.

Nors ir didžiausiame nusiminime esant, 1945 m. gražusis pavasaris nešė daug vilčių, kad artėjanti karo pabaiga visiems atneš laimę ir kad teisingumas nugalės neteisybę.

Besitęsiant grumtynėms daugelis mūsų jaunimo buvo įvilkti į svetimų valstybių kariuomenių uniformas. Jiems teko nugalėti tūkstančius įvairių kliūčių ir ten, svetimuose laukuose, kalnuose ar dykumose iš jaunuolių krūtinių skambėjo lietuviškos dainos, o jų garsas kilo į padangę, kuri visai žmonijai yra tik viena.

Puikūs tie kraštai, lygumos, kalnai ir miškai, kuriais mums prisiėjo žygiuoti arba šiaip keliauti. Mes matėm įvairius, tiesiog pasakiškus gamtos surėdymus, arba statybas, į kurias buvo sudėta ne vienos, bet daugelio žmonijos kartų protas ir įgudusių rankų darbas. Prisižiūrėjome daug visokių svetimų darbų, kančių ir linksmybių, kurios kartais buvo labai panašios į mūsiškes, o kartais visai skirtingos — svetimos.

Svetimoji jūra yra visai skirtinga nuo mūsų Baltijos — gintarų jūros — nėra tų švarutėlių smėlių kopų ir tų švelnių bangų. Tūkstančių kilometrų kelionėse mes matėme didžiausius miškų plotus, amžinai sniegu otus kalnus, upes, krioklius ir kt.

Nors jie yra gražūs ir stebėtini, bet kodėl jie mums nėra tokie mieli?

Upių irgi matėme didelių: Dunojų, Temzę, Amazonę, Mississippi ir Šv. Lauryno su tūkstančiais salų. Vienok tai ne mūsų Nemunas, Neris, Nevėžis, Mūša, Šešupė, Šventoji, Venta.

Visur mums ausyse girdisi mūsų Palangos jūros ir upių švelnių bangų liūliavimas jų krantų skalavimas ir mūsų širdis šaukia ten, kur jos teka ir kuriose norisi pasimaudyti, arba linksmai su šūkavimais ir dainomis laiveliais pasivažinėti.

O miškai? Žemumose ir kalnų papėdėse milijonai medžių mums žymėjo kelią — jais prasidėdavo ir baigdavosi mūsų kelionių etapai. Kai kam teko žygiuoti net ten, kur jokių miškų nebuvo, tik kur-ne-kur pasitaikydavo nudžiūvęs krūmokšnis ir pageltusi žolė, o dar toliau vien tik vėjo nešiojami smiltynai.

Tuose svetimuose miškuose ir vėjelis kitaip pučia ir samanos kitokios kaip pas mus.

Kur čia tas paukščių čiulbėjimas — vyturėlių čirenimas, gandro kalenimas arba genio kalimas? O kur mūsų nakties dainininkė — lakštingala, kurios čiulbėjimas daugelio mūsų dainių apdainuotas?

Mūsų akys neapima tų lygumų, nesibaigiančių pilkų akmenuotų, arba smėliuotų dykumą. Kur čia, kaip pas mus Lietuvoje, pamatysi pakelėse kryžius ir koplytėles?

Tie laukai irgi netokie, kaip mūsų, jie nekvepia taip maloniai, kada pavasarį artojas praaria pirmą vagą, o varnai ir špokeliai, eidami iš paskos, suradę ištraukia iš jos kokį vabalą arba slieką. Čia taip neblizga nunokę rugių ir kviečių varpos. Nesimato juose mėlynų rugiagėlių ir raudonų aguonų. Ir iš tų grūdų duona nėra tokia skani, nors ji atrodo daug baltesnė ir gražesnė.

O auksinio rudens — bobų vasaros — kur vortinkliais išraizgo visas pievas, laukus, medžius, arba nunokusias sunkias kriaušes, kur viską tą matysime, kaip ten — Lietuvoje?

Mūsų kelionių metu mes valgėme visokius ir visokių kraštų vaisius: kvepalais kvepiančius bananus, apelsinus, ananasus, figas ir daug kitokių.

Kodėl mes ilgimės mūsų obuolių kvapo, kriaušių, slyvų, arba kaip krauju pripildytų raudonų vyšnių? Ir bulvės čia atrodo tokios pat, bet kodėl jos ne tokios skanios, kaip mūsų?

Užtat, kad, kur mes bebūtumėm, mus šaukia mūsų žemė, kurios syvais mes nuo pat mažens maitinomės, prie kurių pripratome. Ji mus nuolat savo balsu šaukia.

Tik reikia tikėti kad tas laikas smarkiai artėja, kada pasaulyje įvyks sukrėtimas ir vieną gražią dieną tūkstančiai Maskvos kraugerių atsidurs po griuvėsiais, o tada pasaulyje įsiviešpataus teisybė.

Atominiame amžiuje juk mes esame visai arti savo Tėvynės!

Iš visų pasaulio kampų, kaip paukščiai, mes nuskrisime ten, kur savo artimiesiems ir pažįstamiems pasakosime savo, klausysime jų išgyvenimus ir liesime džiaugsmo ašaras. Iš Lietuvos girių ošiantis švelnus vėjelis visas ašaras tuojau nudžiovins, o kvepiančioji žemė visus pamaitins, nuramins ir priglaus...

KROSNOS ŠV. KAZIMIERO PAVEIKSLAS.
Piešta apie 1637 m.
Darbininko klišė

Trylikos metų amžiaus Kazimieras buvo siunčiamas užimti Vengrijos sosto.

VELYKŲ PROGA GERIAUSIUS LINKĖJIMUS SAVO SKAITYTOJAMS, BENDRADARBIAMS IR RĖMĖJAMS SIUNČIA

KARYS

M. MUNKACSY, IX amžiuje nukariauti Padunojaus slavai nusilenkia Arpadui

LIETUVA IR VENGRIJA

DR. V .SRUOGIENĖ

Jie kovoja už savo ir už mūsų laisvę...

Tragiški mūsų dienų įvykiai Vengrijoje, sukrėtę kiekvieną galvojantį žmogų, savaime verčia prisiminti to krašto ir Lietuvos santykius praeityje.

Nors Vengrija ir Lietuva yra toli viena nuo kitos, nors lietuvių ir vengrų kilmė bei kalba yra visiškai skirtingos (vengrai priklauso suomių ugrų tautų grupei — jų vienintėliai giminaičiai Europoje yra estai ir suomiai), nors kiekviena iš tų šalių ėjo savais istorijos keliais, yra tačiau keletas momentų praeityje, kurie mažiau ar daugiau jas jungė.

LIETUVOS GINTARAS PROISTORĖS LAIKAIS KELIAVO Į ROMĄ PRO VENGRIJĄ

Derlingasis Dunojaus slėnis arba Panonija, kaip jis vadinamas viduramžiais, lietuviams turėjo būti žinomas dar prieš šios eros pradžią. Archeologijos mokslas mums atskleidžia, kad Romos imperijos žydėjimo metu, kada ir Lietuvoje būta didelio kultūrinio pakilimo, Baltijos pajūrio gintaras keliavęs į Veneciją ir dar toliau — per Panoniją. Kas buvo tie pirkliai, kurie iš Lietuvos vežiodavo romėnams gintarą — lietuviai ar kurios kitos tautos tarpininkai — šiandien nežinome. Tačiau tuo būdu užčiuopiame Lietuvos saitus su Vengrija jau tada, kada ten dar vengrai nė gyvente negyveno, o dabartinio Budapešto vietoje stovėjo romėnų tvirtovė, išdidžiai grūmodama rytų barbarams ir nuo jų saugodama Romos imperijos sienas, jos limes.

MADJARAI ĮSIKURIA PADUNOJUJE 9-ME ŠIMTM.

Tuo tarpu, kai lietuviai savo žemėje gyveno jau bene keletą tūkstančių metų, vengrai arba madjarai, kaip jie patys save vadina, tik 895 m. atėjo iš Azijos į Europą. Savo vado Arpado vedami, jie perėjo Uralo ir Karpatų kalnus, ir, radę platų ir turtingą slėnį, čia pastoviai įsikūrė. Netrukus jie pagarsėjo kaip narsūs, kieti kovotojai, tiesūs ir išdidūs savo naujos žemės gynėjai ir — kaip nepalyginami jojikai.

Apie 1000 m. vengrai priėmė krikščionybę iš Romos. Jų karalius Steponas (Istvan), vėliau paskelbtas šventuoju, gavo iš popiežiaus Silvestro II vainiką, kuris, kaip didžiausia vengrų tautos relikvija, liko išsaugotas iki šių dienų (po 2-jo Pasaulinio karo jis atsidūrė JAV globoje). Arpadų dinastija įamžino savo vardą 1222 m. karaliaus Andriaus išleistąja Aukso Bule, kuria vengrų didikams patikrintos jų laisvės. Tai pirmasis Europos kontinente dokumentas, apsaugojęs žmogaus teises nuo valdovų išnaudojimo. Panašus aktas atsirado keletą metų anksčiau, būtent 1215 m. Anglijoje, kada Jonas Bežemis buvo priverstas pasirašyti garsiąją Magna Charta Libertatum, davusią pradžią parlamentui. Arpadų giminės valdovai buvo įkūrę stiprią ir plačią valstybę (mūsų laikų Vengrija sudaro vos jos trečdalį), bet dinastijai užgęsus 1301 m. prasidėjo ilgų amžių karai dėl valdžios, atkaklios vengrų kovos dėl laisvės. Vengrija, panašiai kaip ir Lietuva, neturi natūralinių sienų, kurios apsaugotų jos laukus nuo priešų įsiveržimų. Nuo to laiko narsūs vengrai pradėjo kietai grūdintis kovoje...

DIDŽIOJO LIETUVOS KUNIGAIKŠČIO KĘSTUČIO PRIESAIKA TIES BUDAPEŠTU

Vienas iš pirmųjų mums žinomų lietuvių, atsidūrusių vengrų žemėje, yra Didysis Lietuvos Kunigaikštis Kęstutis.

Kai 14-me amžiuje krikščioniškasis Vakarų pasaulis — popiežiai, Vokietijos imperatoriai, kryžiuočiai ir Lenkijos karaliai — verste vertė lietuvius priimti krikščionių tikėjimą, Kęstutis atsidūrė jų spaudimo centre. Žygių metu nublokštas toli nuo tikrosios Lietuvos, net iki Vengrijos sostinės Budos, jis čia 1349 m. rugpjūčio 14 d. buvo priverstas vesti derybas dėl krikšto ir ne tik prižadėti jį priimsiąs, bet ir duoti iškilmingą priesaiką pagal senus lietuvių papročius, kad tą pažadą tęsės.

Amžininkas kronikininkas paliko mums tos priesaikos aprašymą ir net tariamąjį jos tekstą.

Buvęs atvestas žalas jautis, pririštas tarp dvejų

stulpų, o Kęstutis sviedęs į jautį peilį ir mikliai jį pataikęs: jautis kraujais pasruvęs; tuo krauju Kęstutis pats ir jo palydovai lietuviai išsitepę rankas bei veidus, šaukę: "Rogachina, rognenachy, gospienany!" Po to Kęstutis nukirtęs jaučiui galvą ir pats su palydovais perėjęs tris kartus per tą protarpį tarp jaučio galvos ir kaklo.

Šita žinutė priklauso prie nedaugelio šaltinių apie senovės lietuvių tikybinius papročius. Ji buvo įvairiai aiškinama. Daroma išvada, kad didieji Lietuvos kunigaikščiai eidavo ir vyresniųjų šventikų pareigas, o nesuprantamo priesaikos teksto žodžiai, kuriuos nemokėjęs lietuviškai liudytojas manė buvus lietuviškus, iš tikrųjų buvę gudiški ir reiškią ne ką kitą, kaip "Į raguotį pažvelki, mūsų Viešpatie, ir į mus". Galimas dalykas, kad Kęstutis taręs priesaikos žodžius lietuviškai, bet jie svetimtaučiams buvę čia pat išversti į Rytų Europoje plačiai paplitusią slavų bažnytinę kalbą, tik lotyniškai rašiusio kronikininko, nemokėjusio slavų kalbų, neteisingai ir slaviškai užrašyti. Tai vis dirva platiems spėlionėmams. Kęstutis, grįžęs į Lietuvą, kartu su Algirdu pastatė sąlygas, kad kryžiuočiai išsikraustytų iš Prūsų žemės ir keliautų sau į rytus pagonių krikštyti ir kad Lietuvai būtų pripažintos sienos pagal Alnos ir Priegliaus upę (su Karaliaučiumi). Kryžiuočiai apie tai nė klausyti nenorėjo, tada Lietuva atsisakė priimti krikštą.

VENGRIJOS KARALAITĖS JADVYGOS LEMTINGAS VAIDMUO LIETUVOS LIKIME

Jeigu Kęstučio atsidūrimas Vengrijoje buvo visai atsitiktinio pobūdžio, neišplaukiąs iš bet kurio Lietuvos artimumo su Vengrija, tai netrukus po šio mūsų Didžiojo Kunigaikščio mirties Lietuvos ir Vengrijos keliai susikerta su lemtingomis pasekmėmis mūsų kraštui. Tai vyko dėl Jogailos Algirdaičio vedybų su Vengrijos karalaite ir Lenkijos valdove Jadvyga d'Anjou.

Mūsuose Jadvyga ne visai teisingai, populiarinėje kalboje, vadinama lenke. Ji turėjo savy lenkiško kraujo tik tiek, kad jos tėvo motina, Vengrijos karalienė Elzbieta, buvo Lenkijos karaliaus Kazimiero Didžiojo (Aldonos Gediminaitės vyro) sesuo. Jadvygos tėvas Liudvikas d'Anjou buvo kilęs iš perdėm kosmopolitiškos giminės, kuri valdė Prancūziją, Italiją, Vengriją. Tad Jadvygos gyslose tekėjo daugelio kryžiaus žygių riterių, Liudviko šventojo motinos Kastilijos Blankos ir kitų įžymenybių kraujas. Jos senelis iš tėvo pusės priklausė prie tų Neapolio ir Sicilijos valdovų, kurių pilyse krovė žiedą humanizmas. Kaip Vengrijos karaliaus ir drauge Lenkijos karaliaus duktė, Jadvyga turėtų būti laikoma lygiai lenkė, kaip ir vengrė. Jos motina, karalienė Elžbieta, buvo Bosnijos valdovo duktė.

Gimusi ir išaugusi Vakarų kultūroje, daugiausia tarp vokiečių ir italų, Jadvyga vos 11 metų amžiaus, po tėvo mirties, atsidūrė jai visai svetimoje Lenkijoje. Romantiškoji jos jaunystės istorija jau šeštą šimtą metų jaudina ir lietuvius ir lenkus. Mums ši moteris virto primestu, neapkenčiamų saitų su Lenkija simboliu; lenkai ją kelia į padanges, norėdami pakelti į šventąsias. Nors kažin kaip jie ir stengiasi tai padaryti, "tamsios kamaros" paslaptys ir tam reikalui nepageidaujami išsilikę dokumentai neleidžia Vatikanui jos kanonizuoti. Vos sukakusi 5-ris metus amžiaus ji buvo bažnytinėmis apeigomis sužadėta su Austrijos kunigaikščiu Vilhelmu Habsburgu. Anų laikų papročiu šios sužieduotuvės jau nebuvo reikalingos bažnytinių sutuoktuvių, jei nuotaka, sukakusi 12 metų amžiaus, laisva valia sueitų į moterystės ryšius su savo sužadėtiniu. Kai Jadvyga buvo vainikuota Lenkijos karaliene, jos globėjai lenkai nenorėjo leisti, kad per jos vedybas Lenkija tektų vokiečiui. Jaunasis Vilhelmas gi, savo keliu, dėjo pastangas tapti tikruoju Jadvygos vyru. Jam net pavyko įjoti į Vavelio pilį... Ten ta proga buvo iškelta puota ir Krokuvos miestiečiai gražiai pavaišinti (išlikusios sąskaitos ir yra bene labiausiai Jadvygą kompromituojantieji dokumentai). Atrodo, kad ne be pagrindo vėliau Vilhelmas, lenkų išvarytas iš Krokuvos ir tik slapta tepasimatydavęs su karaliene pranciškonų vienuolyne, desperatiškai įrodinėjo savo teises į Lenkijos sostą, kaip Jadvygos vyras.

Nors Jadvyga buvo dar tokia jauna, bet, kaip atrodo, turėjo jau būti visai subrendusi nuotaka. Karštoji protėvių Sicilijos saulė greičiau nokina, o gyvenimas Eudos pilyje, kur daugiau reiškėsi laisvi humanizmo papročiai, negu jau mirštą viduramžių asketizmo idealai, nepaliko be pėdsakų. Apie jaunos valdovės temperamentą liudija jos karšta kova už savo vyrą, Vilhelma Habsburgą: kai lenkų didikai jį išvarė iš Vavelio karališkosios pilies, Jadvyga pati su kirviu bandė prakirsti pilies vartus, norėdama pabėgti tik augštasis karūnos dignitorius Dimitras iš Gorajo ją nuginklavo ir įtikino paklusti valstybės išminties žodžiu... Ilga buvo byla dėl Jadvygos vedybų teisėtumo, kol pagaliau jos buvo oficialiai paneigtos ir net popiežius davė leidimą jai tekėti už kito. Lenkai tada kaip tik buvo susirade tinkamesnį savo valdovei jauniki — dar nevedusį, pagoniškos Lietuvos valdovą Jogailą. Paveržti iš vokiečių garbę, pakrikštyti Lietuvą ir gauti prieš juos kaip sąjungininkę didžiausią to meto valstybę Europoje — Lietuvą ir per ją išlaikyti derlingiausias Ukrainos dalis — tai buvo reikalas, vertas nemažų pastangų!

Kai anų laikų Europos politinėje konjunktūroje Jogailai buvo pasiūlytas Lenkijos karališkasis vainikas drauge su Jadvygos ranka, tokia kombinacija, be abejonės, atrodžiusi lakinė, galėjo patraukti ir Jogailą ir net Vytautą. Pasitaręs su savais, Jogaila nusiuntė į Krokuvą savo piršlius su broliu Skirgaila priešaky. Čia Skirgailą palikus įkaitu, piršliai nuvyko į Vengrijos sostinę Budą pas karalienę motiną prašyti Jadvygos rankos. Jos sutikimą gavę, piršliai grįžo namo, ir 1385 m. vasarą į Lietuvą atvyko Lenkiją valdžiusių ponų ir Vengrijos karalienės motinos pasiuntiniai. Jogaila juos pasitiko Krėvoje. Rugpjūčio 14 d. čia pasirašyta lemtingoji sutartis, virtusi kertiniu akmeniu visoms Lietuvos ir Lenkijos unijoms.

1386 m. pradžioje Jogaila su savo broliais, pusbroliais ir šaunia palyda atvyko į Krokuvą. Kai vasario mėn. lietuviai kunigaikščiai tapo pakrikštyti, po 3-jų dienų įvyko Jogailos ir Jadvygos sutuoktuvės(Jadvygai tada kaip tik suėjo 12 metų, o Jogaila buvo 36 metų amžiaus). Kovo 4 dieną Jogaila buvo iškilmingai vainikuotas Lenkijos karalių vainiku.

Priversta tekėti už "seno pagonio" Jogailos, Jadvyga karčiai raudojo, jausdamasi nelaimingų politinių kombinacijų auka. Pati karalienė, laimės nepažinusi, neatnešė jos nei Jogailai, nei — Lietuvai.

KUNIGAIKŠTIS ŠVITRIGAILA JIEŠKO PRIEGLOBSČIO VENGRIJOJE

Per Jadvygą Jogalienę užsimezgę santykiai su Vengrija nekartą ir vėliau nutiesė lietuviams kelią į tą kraštą. Ilgoje Algirdaičių ir Kęstutaičių kovoje dėl valdžios daug vargo Vytautui Didžiajam buvo pridaręs jauniausias Algirdo sūnus Švitrigaila Boleslovas. Kai 1392 m. mirė Algirdo našlė Julijona, ir Jogaila

Vengrų karalaitė, vėliau Lenkijos karalienė Jadvyga d'Anjou Jogailienė. J. Mateika piešė pagal Jadvygos majestotinį antspaudą.

pavedė jos dalį — Vitebską — ne savo broliui, bet sakalų prižiūrėtojui Vesnai, įskaudintas Švitrigaila stojo į kovą už tėviškę, o vėliau ir už valdžią visoje Lietuvoje. Kovų pasėkoje Švitrigaila atsiduria Vytauto kaliniu ir apkaltas grandinėmis siunčiamas Jogailai į Krokuvą. Iš čia antrųjų Jogailos vedybų metu, pasinaudodamas vestuvinės puotos maišatimi, Švitrigaila pabėga į Vengriją. Kurį laiką ten pabuvęs, jis grįžo į Lietuvą, bet dar ilgai nenurimo maištaudamas prieš savo didįjį pusbrolį Vytautą Kęstutaitį.

Pasirausę atmintyje tokių atsitiktinių ryšių su Vengrija rastume nemaža. Ir Vytautas medžiojo bei vedė darybas su Vokietijos imperatorium Vengrijos teritorijoje, ir nevienas dar kitas lietuvis buvo nusibastęs iki Dunojaus.

GEDIMINAIČIAI KARALIAUJA VENGRIJOJE

Bendri vengrų ir lenkų dinastijos reikalai persimetė per valdovus ir į Lietuvą. 14 ir 15-sis amžiai buvo Vengrijai skaudžios krizės laikotarpis, kada šv. Stepono vainikas ėjo iš rankų į rankas. Kai mirė Vengrijos karalius, drauge ir Vokietijos imperatorius, Albrechtas, lenkams pavyko 1434 m., jau po Jogailos mirties, įkelti į Vengrijos sostą vyresnįjį Jogalos sūnų, Lenkijos karalių, Vladislovą, vengrų vadinamą Ulaszlo I. Su Lietuva tasai Vladislovas Ulaszlo turi tą ryšį, kad jis — Gedimino proanūkis (Lenkijoje, kaip ir Vengrijoje ir visoje pasaulinėje istorijoje mūsų Gediminaičiai pagal Jogailą vadinami Jogailaičiais, Jagiellonais). Tiesą pasakius, Gediminaičiu ar Jogailaičiu jis tegali būti laikomas tik oficialiai, nes iki šiai dienai nėra aišku, ar teisingos buvo 15 amžiuje paplitusios kalbos, kad jis, lygiai, kaip ir jo brolis Kazimieras, visai nebuvo Jogailos sūnūs, tik vieno iš 7 įtartų lenkų riterių, supusių ketvirtąją Jogailos žmoną Sofiją Alšėniškę... Keistas žmogus buvo tasai Vladislovas Ulaszlo. Pragarsėjęs savo nemoralumu, net iš popiežiaus gavęs dėl to papeikimų, vėliau dėl savo mirties per kryžiaus žygį prieš turkus kautynėse ties Varna 1444 m. įsigijo savotišką didvyrio aureolę. Po jo mirties Habsburgams pavyko vainikuoti Vengrijos karaliumi imperatoriaus Albrechto sūnų Ulaszlo II, kuris gimė jau po savo tėvo mirties, todėl buvo vadinamas Posthumus. Ir šis valdovas neilgai gyveno, tada vengrams vėl pirmą kartą po Arpadų giminės išsekimo pavyko išlaikyti valdovu savąjį žmogų, tautinį didvyrį Matą Korviną (1458-1490 m.).

Tuo laiku Lietuvą ir Lenkiją valdė antrasis Jogailos sūnus, Kazimieras. Šis, priešingai, negu jo gašlusis brolis Vladislovas Ulaszlo, atrodė savo savybėmis, ypač kietumu, blaivumu, taupumu bei valdovo gabumais visai nusidavęs į taurią Gedimino giminę. Kazimieras Jogailaitis ambicingas, plataus masto monarchas, neatsisakė pretenzijų į Vengrijos sostą, kaip į savo brolio palikimą. Nepamirškime, kad jo žmona Elzbieta buvo Habsburgaitė, imperatoriaus Albrechto duktė ir Vengrijos karaliaus Ulaszlo II Posthumus sesuo, taigi pretendavo į Vengrijos vainiką ir kaip dėl Habsburgų palikimo. Dalis Vengrijos didikų palaikė Kazimierą Jogailaitį, kiti tvirtai stovėjo už Matą Korviną. Kruvinoms vidaus kovoms Vengrijoje beeinant, Kazimieras Jogailaitis nusiuntė 1471 m. savo 13 metų sūnų Kazimierą (būsimąjį šventąjį, Lietuvos patroną), kad atsisėstų Vengrijos soste. Kad karo žygis būtų populiaresnis, griebtasi tikybinio motyvo: vainikavus Kazimierą Vengrijos vainiku, visa Rytų Europa turėjo būti pakelta kryžiaus karui prieš netikėlius turkus, besiveržiančius iš pietų. Buvo pasamdyta 12,000 kariuomenės ir su garbingų vyrų palyda jaunas kandidatas iškeliavo į Vengriją. Žygis nebuvo lengvas. Kai teko eiti per lygumas, kur ne tik nebuvo miškų, bet ir medžiai retai tebuvo matomi pakely, ėmė trūkti kuro viralui išvirti bei pasišildyti kariams. Pristigo ir pinigų jiems apmokėti. Net visai nepasiekę Budapešto, samdiniai išbėgiojo, ir jaunas Kazimieras su dvariškiais buvo priverstas grįžti į Krokuvą nič nieko nepešęs. Tik po Mato Korvino mirties Kazimieras Jogailaitis, pasodino Vengrijoje kitą sūnų, Vladislovą, kuris, kaip Ulaszlo III, valdė Vengriją nuo 1490 iki 1516 metų, įsigydamas ten gan populiarų vardą. Jis dar buvo palikęs vengrams karaliauti savo mažametį sūnų Liudviką.

Vengrijos sosto įpėdinyste rūpinosi ir kiti Kazimiero Jogailaičio sūnūs: Lenkijos karalius Jonas Albrechtas ir Didysis Lietuvos Kunigaikštis bei Lenkijos karalius Žygimantas Senasis. Pastarasis per Vienos kongresą 1515 m. dėl svarbių sumetimų savo politikoje su arogantiškai besiveržiančia į Lietuvos teritoriją Maskva atsisakė nuo pretenzijų į šv. Stepono vainiką, ir šis vėl atiteko Habsburgams.

VENGRAS STEPONAS BATORAS VALDO LIETUVĄ

Po Vengrijos padalinimo 1538, kada vakarinę jos dalį su Kroatija pasiėmė Vokietijos imperatorius Ferdinandas Habsburgas, vengrų tautiniam valdovui Zapolya liko tik 2/3 buvusios teritorijos su sostine Buda. Netrukus po to turkai užgrobė ir nuniokojo pietinę ir vidurinę Vengriją ir tik Transilvanija pasiliko kiek laisvesnė, nors priklausoma turkų vasalitete ryšiais.

16-tojo amžiaus antroje pusėje Lietuvos ir Vengrijos santykiai pasiekia tikro artimumo.

Po paskutinio Lietuvos valdovo Gediminaičio, Žygimanto Augusto, mirties, dėl Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus vainiko varžėsi prancūzai, Habsburgai ir maskviškis Ivanas Žiaurusis. Prancūzų kandidatui Henrikui Valois neišsilaikius, vėl užvirusios politinės kovos pasėkoje visai netikėtai buvo išrinktas turkų sultono pasiūlytas, kaip žmogus protingas ir doras, Transilvanijos valdytojas (Istvan) Batoras. Lietuviai ilgai nenorėjo jo pripažinti, siekdami turėti atskirą nuo lenkų valdovą, tačiau buvo paveikti taurios vengro asmenybės ir su juo gražiuoju susitarė. Kad būtų palaikyti saitai su buvusia Gedimino dinastija, Batoras vedė Žygimanto Augusto seserį Oną Žygimantaitę.

Kviečiamas viešpatauti Batoras tvirtai pareiškė: "Esu gimęs ne arklidėje, bet laisvu žmogumi. Prieš atvykdamas į jus turėjau ką valgyti ir gerti... myliu ir saugau savo laisvę... atvykau jūsų pačių kviečiamas... tad esu tikras, bet nenutapytas jūsų karalius. Noriu patsai valdyti ir įsakinėti, todėl neapkęsiu, kad mane kas mokytų... Saugokit savo laisvę... bet nenaudokit jos piktam".

Nors Steponas Batoras tevaldė Lietuvą vos 10 metų (1576-1586), tačiau jis ne tik stropiai pildė duotosios lietuviams priesaikos žodžius, bet greit iškilo kaip vienas geriausių Lietuvos valdovų. "Jo valdžia buvo teisinga ir tvirta, jo valdymas perdėm šviesus, karinė veikla labai sėkminga" — taip apibūdina Batorą naujausia ir rimčiausia apie jį parašyta monografija (prancūzų kalba), "Etienne Batory", išleista 1935 m. Lenkijos ir Vengrijos Mokslų Akademijų bendrai.

Per trumpą savo viešpatavimą Batoras sugebėjo mūsų kraštą gražiai sutvarkyti ir pravesti daug svarbių reformų įvairiose gyvenimo srityse. Nuoširdžiai bendradarbiaudamas su pačiais įžymiausiais Lietuvos valstybės vyrais, kaip su kunigaikščiais Mikalojumi Ruduoju ir jo sūnumi Kristupu Perkūnu, su Mikalojaus Juodojo sūnumis Kristupu Našlaitėliu ir Vilniaus vyskupu (vėliau kardinolu) Jurgiu Radvilais, su Jonu Katkumi, Leonu Sapiega bei kitais, jis visai nepaisė 1569 m. Liublino unijos nuostatų, bet valdė Lietuvą kaip visai savarankišką valstybę.

Mokslą ir kiekvieną kultūros darbą Batoras karštai rėmė ir skatino jaunimą rimtai šviestis. Pats būdamas vienu labiausiai išsilavinusių žmonių Europoje, puikiai mokėjęs lotynų kalbą, jis be vargo galėjo jos pagalba susikalbėti su Lietuvos dignitoriais, kuriems lotynų kalba buvo kaip ir sava. O juk tiek daug išsimokslinusių ir stambaus masto Lietuvos vyrų supo tada mūsų valdovą iš tolimos Vengrijos! Dar Žygimanto Augusto įkurtąją Vilniaus kolegiją jis patvirtino Akademija, nesigailėdamas lėšų leido kurti jėzuitams kolegijas daugely Lietuvos miestų. Batoro laikais Lietuva iškilo kaip viena iš labiausiai kultūriškai pražydusių valstybių Eurpoje.

Labai svarbios Batoro reformos teismo srityje, ypač Vyriausiojo Lietuvos Tribunolo įsteigimas. Laikydamas Lietuvos Statutą mūsų krašto teisių pagrindu, jis sudarė specialią komisiją jį pertvarkyti pagal lietuvių norą — su tikslu atgauti visišką Lietuvos nepriklausomybę nuo Lenkijos. 1584 m. buvo įvestas naujasis popiežiaus Grigaliaus XIII, kalendorius.

Batoras rūpinosi valstiečių būklės pagerinimu, rėmė prekybą ir net projektavo įkurti Vilniuje pirmąjį Lietuvos banką.

Nemažesni Batoro nuopelnai ir jo plačiai užsimotoje užsienio politikoje. Pats didelis savo krašto

Lietuvos-Lenkijos gusarai, kurie Kazimiero Sapiegos vedami veikė Vengrijoje 1683 m.

patriotas, jis planavo Vengriją išvaduoti ir iš turkų ir iš Habsburgų — čia gal buvo svarbiausias motyvas, kad jis priėmė pakvietimą valdyti Lietuvą ir Lenkiją. Pirmoje gi eilėje reikėjo sutramdyti Maskvą, o tai gi buvo Lietuvai gyvybinis reikalas!

Batoras, vienas geriausių savo laiko karo dalykų žinovas, nepalyginamas strategas, iš pagrindų perreformavo Lietuvos kariuomenę, patobulino ginklus, artileriją ir bendrai modernizavo visą karo techniką. Trys jo garsūs žygiai prieš Maskvą ne tik grąžino Lietuvai dalį prarastų žemių (Polocką su sritimi, Veližą ir Livoniją, kuri buvo prijungta prie Lietuvos ir Lenkijos drauge), bet ir atgavo mūsų kraštui seniai jau prarastą persvarą prieš Kremlių.

Deja, Batoras mirė peranksti, didelės dalies savo sumanymų neįvykdęs. Betgi jo įtaka ilgam buvo Lietuvai reikšminga. Dar iki šiai dienai netrūksta gyvų prisiminimų apie Batorą ir jo žygius. Vilniuje kiekvienas žino Bekešo kalną, kur Vilnelės krante buvo palaidotas Batoro ginklo draugas, vengras arijonas Kasparas Bekešas. Bekeša dar neseniai buvo vadinamas daugiausia bajorų dėvimas šiltas, vengrų mada įmantriu susegimu papuoštas apsiaustas. Gusarų švarkas — "vengerka" tebevadinamas, o augšta kepurė — "batorinė" — taip pat mums primena kalbamus laikus. Vėl — Batorino ežeras Vilniaus krašte gavęs savo vardą per Batoro žygius į Maskvą.

ETMONAI SAPIEGA IR OGINSKIS VEDA LIETUVOS KARIUOMENĘ PRIEŠ TURKUS PRO VENGRIJĄ

Kai 1683 m. karalius Jonas Sobieskis žygiavo į pagalbą Vokietijos imperatoriui Leopoldui I ginti Vienos nuo turkų, tada ir Lietuva buvo įpareigota atsiųsti savo kariuomenę. Tačiau didysis Lietuvos etmonas Kazimieras Sapiega ir lauko etmonas Oginskis, nesiskubindami lieti lietuvių kraują svetimam reikalui, su savo 12,000 karių ėjo delsdami. Jie veikė Vengrijoje, stovyklavo ir prie Vienos atėjo jau po garsiojo mūšio.

"Tik dabar lietuvių kariuomenė su mumis susijungė, graži ir tvarkinga kariuomenė, bet kas iš to, kad jau po bellum auxilium... (Etmonai) ir patys gailėjosi, kad neparodė tos puikios kariuomenės kautynėse". Taip gyrė mūsiškius to karo dalyvis, sodrių atsiminimų autorius lenkas Jonas Chrizostomas Pasekas.

O lietuviai, nepatyrę nuostolių, su dideliu grobiu grįžo į Lietuvą. Dar prieš paskutinįjį karą Čapskienės dvare prie Kelmės būta gražių to žygio trofėjų, ku-

rių savininkė, atkakli lenkė, taip ir nesutiko Putvinskių kalbinama perduoti jų Lietuvos Muzėjaus apsaugai. Galimas daiktas, nuo Sobieskio ir Sapiegų laikų ir pradėta mūsų liaudies dainose minėti Duncjus, Dunojėlis.

Turkai valdė madjarus apie 170 metų. Po 1683 m. karo vengrai iš jų išsivadavo, bet kartu tapo Habsburgų vasalais.

BENDROS NELAIMĖS PRISLĖGTŲ LIETUVIŲ IR VENGRŲ ŠIRDYS VIENODAI PLAKA

19-me amžiuje, kada visą Europą jaudino laisvės judėjimai, vėl atsirado tam tikras bendrumas tarp lietuvių ir vengrų, nors jau visiškai kitokiu pagrindu: vieni vokiečių, kiti vokiečių ir rusų, pavergti vienodai, kad ir skyrium, veržėsi išsivaduoti iš svetimųjų okupacijos. 1848 m. revoliucinio sąjūdžio metu Lietuvos laisvės kovotojai mezgė kontaktą su Vengrijos patriotais. Mūsų krašto politiniai emigrantai, veikę Vakaruose po nepavykusio 1831 m. sukilimo, sueina su Vengrijos revoliucinio judėjimo vadu Liudviku Kossuthu. Betgi laisvės judėjimą 1848 m. Vengrijoje žiauriai numalšino austrų reakcionieriai, pasišaukę į talką maskolių pulkus. Lietuviai gi tuo metu dar nepajėgė nė sukilti, ir tik, kai užaugo kita karta, ši desperatiškai stvėrėsi ginklo prieš rusus 1863 m. — ir vėl skaudžiai pralaimėdami. Vengrija gi netrukus po 1848 m. revoliucijos nusipurtė vergijos, patapdama lygiateise dualistinės Austro Vengrijos monarchijos dalimi. Taip pat netrukus vengrai nusimetė ir baudžiavos jungą — tai buvo tauta, kuri, lygiai kaip lietuviai (taip pat ir rusai), ilgiausiai Europoje ją vilko.

Vingiuoti buvo tolimesni išdidžių vengrų istorijos keliai. Vengrų radikalų išsvajotoji demokratija ten buvo sunkiai įgyvendinama.

Pirmojo Pasaulinio karo metu vengrai, surišti su Austrija, kovojo prieš Vakarų Sąjungininkus drauge su Vokietija. Taika patikrino jiems nepriklausomybę, bet didelė dalis tų žemių, kuri prieš tūkstantį metų sudarė Arpadų valstybę, teko Čekoslovakijai, Jugoslavijai ir Rumunijai. Nespėjo vengrai po karo susitvarkyti, kai 1919 m. Vengrijos žydas komunistas Bela Kun, iš Rusijos kalėjimo išleistas, netikru pasu grįžo į Vengriją ir atsistojo raudonojo teroro priešaky. Bela Kun pasižymėjo kraštutiniu komunistiniu fanatizmu. Per keletą mėnesių valdymo, jis suspėjo nacionalizuoti visus didesnius kaip 100 akrų žemės ūkius, uždraudė laikyti tarnus ir turėti nuosavybėje daugiau kaip dvi drabužių eilutes, 4 marškinius ir 4 poras kojinių. Jis pareikalavo iš gyventojų atiduoti valdžiai visas brangenybes. Vengrija iš seno buvo žemės ūkio, stambios nuosavybės šalis. Magnatai (kuriems savo išdidumu gal tik panašūs yra ispanai), palaikomi ir smulkių ūkininkų, daugiausia priešingų komunizmui, padarė perversmą ir nušlavė bolševikus. Vyriausybės priešaky — regento titulu — atsistojo admirolas Mikalojus Horty. Bela Kun pabėgo į Rusiją, bet 1938 m., kaip perdaug savarankišką, Stalinas jį nugalabijo.

Vengrijoje gyventojų yra virš 8,000,000. Iš jų 75% katalikų, 20% — kalvinų ir likę 5% — stačiatikiai, liuteronai ir žydai. Kai prasidėjo Horty kontrrevoliucija, prasiveržė aštrus antisemitizmas. Vėl magnatai grojo pirmu smuiku, 1/3 turtingosios Vengrijos dvarų buvo 1,000 stambių savininkų rankose. Antrojo Pasaulinio karo metu, 1941 m., Horty susijungė su Hitleriu ir siekė atgauti prarastas teritorijas. Kai ašies reikalai aiškiai pakrypo blogon pusėn, Horty bandė pasirašyti su Sąjungininkais separatinę taiką, bet vokiečiai užėmė Budapeštą ir Horty uždarė į kalėjimą. JAV kariuomenė jį išlaisvino, ir jis gyveno Portugalijoje. Mirė š.m. vasario 9 d., pasiekęs 88 metų amžiaus.

Tik vokiečiams pasitraukus karo pabaigoje iš Vengrijos, ją užgriuvo maskoliai. Seniau elegantiškas, garsėjęs gražiomis moterimis bei aistringa čigonų muzika, linksmasis Budapeštas, lygiai kaip ir visas Dunojaus slėnis, yra rytų barbarų sutryptas, išniekintas, apiplėštas...

Kai 1945 m. buvo paskelbti palyginti laisvi rinkimai, komunistai vos tegavo 1/3 balsų. Tada Maskva atsiuntė "specialistų" ir po raudonosios armijos sparnu pasodino vengrams kietą bolševiką — žydą Matą Rakošį. Šis taip įkyrėjo vengrams, kad pereitą vasarą buvo priverstas pasitraukti. Prasidėjo visuotinis, spontaniškas judėjimas prieš Rusiją, prieš neapkenčiamus barbarus okupantus. Visi sekėme heroišką vengrų jaunimo kovą ir kartu su juo kentėjome, kai Maskvos tankai triuškino laisvės kovotojus.

Šiandien Lietuvą su Vengrija artina ir riša bendros okupacijos tragedija. Troškimas atgauti laisvę verčia mūsų širdis plakti vienodai su vengrų širdimi.

Tą mūsų bendrumą gražiai išreiškė profesorius Vladimiras Šilkarskis,*) palydėjęs savo 100 DM dovaną Vengrijos sukilimo aukom šitokiais jautriais žodžiais:

"Jums, kurie kovojate už savo ir mūsų laisvę!"

*) Prof. V. Šilkarskis, buvęs Vytauto Didžiojo Universiteto filosofijos ir klasikinių kalbų bei literatūros ordinarinis profesorius, dabar dėsto filosofiją Fridriko Vilhelmo universitete Bonnoje.

Janos Fadrusz, Vengrijos karaliaus Matthio I paminklas

BOLŠEVIKŲ KALĖJIMUOSE IR ČERVENĖS ŽUDYNĖSE

J. TUMAS

(Pradžia vasario mėn. KARYJE)

— Jūs esate Juozas, Martyno sūnus, Tumas, atsargos pulkininkas ir buvęs 2-ro pėstininkų pulko vadas? — paklausė tardytojas.

— Taip, — atsakiau aš.

— Aš esu saugumo seržantas Krymov, tardytojas. Jūs kurį laiką būsite mano žinioje. Aš jus klausinėsiu ir visus jūsų parodymus pats užrašinėsiu. Pasibaigus kiekvienam klausinėjimui, jūs savo parodymus turėsite perskaityti ir kiekvieno lapo apačioje pasirašyti.

Išgirdęs tardytojo pavardę, aš prisiminiau rusų caro armijos žymų generolą Krymov. Jo gyvenimo pabaigos istorija buvo tokia: 1917 metų vasarą Rusijos laikinosios vyriausybės ministeris pirmininkas, A. Kerenskis, buvo iššaukęs iš fronto į Petrapilį kelias divizijas, kad sutvarkytų to miesto įgulos pakrikusias kariuomenės dalis. Toms divizijoms vadovavo generolas Krymov. Priartėjusios prie Petrapilio divizijos Kerenskio įsakymu į miestą nebuvo įleistos, bet sulaikytos keliolika kilometrų už miesto, o generolas Krymov buvo iškviestas pas Kerenskį ir jo kabinete nusišovė. Prisiminęs generolą Krymov, aš pamaniau, ar kartais mano tardytojas nebus to generolo giminaitis ir norėjau jį apie tai paklausti, bet pamaniau, kad tokiu mano klausimu jis gali įsižeisti ir susilaikiau.

— Imkit papirosą, užsirūkysime ir pradėsime darbą, — tarė Krymov. Pats paėmė iš dėžutės papirosą ir ją atkišo man. Aš jau buvau kelias dienas nerūkęs ir rūkyti labai norėjau, bet priimti papirosą iš enkavedisto atsisakiau. Mandagiai jam padėkojau ir pasisakiau nerūkąs.

— Nasilno mil nebudiš (per prievartą mielas nebūsi), sako sena rusų patarlė, — tarė Krymov. — O dabar prie darbo. Šį vakarą jūs man smulkiai papasakosit apie savo gyvenimą. Ypatingai smulkiai papasakokit apie savo vaikystės dienas. Prisiminkit, ką jūs veikėt būdamas pas tėvus, vėliau apie tai, kur, kada mokėtės ir t.t.

— Bet tai bus ilga pasaka ir ar yra reikalas pasakoti apie tai, kaip aš kaime būdamas galvijus ir kiaules ganiau ,kaip vasaromis kiaulėms ir karvėms žoles rinkau, bulves skutau, vėliau, paaugęs, lauko darbus dirbau ir t.t.

— Kaip tik tas ir yra svarbu ir tai jūsų naudai. Tai bus jums lengvinančios aplinkybės jūsų byloje. Peržiūrėjęs jūsų tarnybos lapą, aš radau jame žinių, kad jūsų tėvai buvo valstiečiai ir turėjo tik aštuonias dešimtines (apie 8.5 ha) žemės. Čia man neaišku, kaip jūs, būdamas neturtingų tėvų vaikas, pasiekėte pulkininko laipsnį, tapote pulko vadu ir pasidarėte liaudies priešu.

— Liaudies priešu aš nebuvau ir dabar nesu, — atsakiau. — O kad aš pasiekiau pulkininko laipsnį ir pulko vado vietą, tai paprastas dalykas. Dauguma mūsų karininkų ir valstybės tarnautojų, ministerių ir net valstybės prezidentai yra irgi neturtingų tėvų vaikai ir tas nekliudė jiems užimti augštas vietas. Aš manau, kad ir jūs tą gerai žinoti.

— Ar jūs esate liaudies priešas ar ne, tai mes sužinosime. Dėl jūsų ilgos pasakos nesivaržykit, mes laiko turime. Na, tai pradėkit savo gyvenimo pasaką, o aš ją surašysiu. Tik būkit atviras ir nieko nepraleiskit.

Aš pasakojau, o jis, garsiai kartodamas rašė. Jo rašysena apystambiomis raidėmis buvo ryški, ir aš, sėdėdamas kitoje stalo pusėje, šiek tiek pasviręs per jį priekin, galėjau skaityti. Aš pabaigiau pasakoti apie 4 val. ryto.

— Ar galėsit paskaityti mano raštą? — paklausė Krymov.

— Aš viską perskaičiau jums berašant, — atsakiau. — Man liko tik apačioje kiekvieno lapo pasirašyti.

— Ar aš viską užrašiau teisingai, pagal jūsų žodžius, ar nereikalingos pataisos? O gal norit dar kartą perskaityti? — klausinėjo Krymov.

Aš atsakiau, kad viskas surašyta teisingai ir pataisos nereikalingos. Tada jis padavė man keliolika prirašytų lapų, kuriuos aš pasirašiau. Pirmas tardymas buvo baigtas. Krymov paskambino. Į kambarį įėjo sargybinis ir mane nuvedė atgal į 97 kambarį.

Iš pirmo pasimatymo su tardytoju, seržantu Krymov, aš negalėjau spręsti, kas jis per žmogus. Nors mane priėmė šaltai, bet visą laiką buvo korektiškas ir neužgauliojo, nepasakė nė vieno keiksmažodžio Tai buvo didžiausias priešingumas Mažeikių apskrities saugumo viršininkui, leitenantui Muchinui.

— Savaitę vėliau, apie 5 val. vakaro aš buvau antrą kartą nuvestas pas seržantą Krymov į tą patį kambarį. Ir šį kartą jis buvo toks pat korektiškas kaip ir pirmą kartą. Man atsisėdus, Krymov išėmė iš stalčiaus mano bylą, paėmė iš jos vieną lapą ir, žiūrėdamas į mane paklausė:

— Ar jūs žinote, kuo esate kaltinamas?

— Ne, nežinau todėl, kad jūs man tų kaltinimų nepasakėte.

— Bet jūs jau girdėjote juos Mažeikiuose po to, kai buvote suimtas: kuo jus ten kaltino?

Aš pasakiau kaltinimus, girdėtus iš leitenanto Muchino.

— Tie patys kaltinimai ir pasilieka, — tarė Krymov, ir juos iš turėto rankoje lapo perskaitė. Kaltinimai buvo žodis žodin tie patys, kuriuos buvo perskaitęs leitenantas Muchin Mažeikiuose.

— Ar prisipažįstate kaltas prie šių kaltinimų? — paklausė Krymov.

— Ne, neprisipažįstu, — atsakiau.

— Kodėl? Kuo jūs pasiteisinsit?

— Todėl, kad apie jokią slaptą priešvalstybinę organizaciją aš nežinau ir pirmą kartą apie ją išgirdau tik iš leitenanto Muchino lūpų.

— Bet aš turiu byloje įrodymų, kad jūs tai organizacijai priklausot.

— Tokių įrodymų byloje nėra ir negali būti, — pasakiau pabrėždamas kiekvieną žodį.

— Kodėl jūs manote, kad aš jų neturiu?

— Todėl, kad jų iš viso nėra.

Krymov gal porą minučių tiriančiai žiūrėjo man į akis, po to pakėlė žvilgsnį virš mano galvos, įbedė jį į sieną ir apie ką tai galvojo. Galvojau ir aš vien tik apie tai ar NKVD žino, kad aš dalyvavau pogrindžio veikloje ar tik spėlioja. Aš buvau beveik tikras, kad jie žinių neturi ir kol kas tik spėlioja. Nutariau nepasiduoti. Kai Krymovas vėl pažvelgė į mane, aš jį paklausiau:

— Kaip jūs manot, ar aš esu pilno proto ar ne?

— Aš nesuprantu jūsų klausimo, — jis atsakė.

— Aš klausiu, ar esu sveikas ar pamišęs?

— Jei jūs būtumėt ne pilno proto, tai dabar ne priešais mane čia sėdėtumėt, bet būtumėt pamišėlių ligoninėje. Bet aš ir dabar nesuprantu, kodėl jūs to klausiat.

— Paklausiau štai kodėl. Aš esu matęs, kokia galinga yra raudonoji armija ir žinau, kad Lietuvoje jos yra nemažai. Tą žinodamas ir ,būdamas pilno proto, ar aš galėčiau nors pamanyti ruošti prieš tą armiją sukilimą, neturėdamas nė mažiausios vilties, kad toks sukilimas pavyks? Tai būtų tolygu pačiam kišti galvą į liūto nąsrus.

— Tai už ką gi jus suėmė ir, atvežę į Kauną, kalėjiman patalpino? — paklausė Krymov.

— Aš neturiu supratimo už ką mane suėmė. Į tą klausimą gali atsakyti Mažeikių apskrities saugumo viršininkas, leitenantas Muchin ir tie, kurie jam įsakė mane suimti.

— Ar jus tardė Mažeikiuose?

— Taip, aš buvau tardytas dvylika su puse valandų be pertraukos.

— Kas jus tardė?

— Leitenantas Muchin, jo padėjėjas ir du NKVD karininkai, atvykę iš Kauno.

— Aš nesuprantu. Byloje nėra jūsų tardymo protokolo.

— Nėra todėl, kad niekas jo nerašė.

— Ar jūs pats savo parodymų irgi nerašėt?

— Leitenantui Muchinui reikalaujant savo ranka parašyti bet kokį parodymą, aš trumpai parašiau, kad nei apie slaptą priešvalstybinę organizaciją, nei apie platinamą priešvalstybinę literatūrą aš nieko nežinau ir jokių ginklų savo ūkyje nelaikau.

Krymovas pavartė mano bylos lapus ir tarė:

— Jūsų rašyto parodymo byloje irgi nėra.

— Jo byloje nėra todėl, kad leitenantas Muchin, jį perskaitęs, suplėšė ir sviedė man į veidą.

Krymov nusišypsojo ir tarė:

— Gerai, aš surašysiu, kad jūs neprisipažįstate kaltu, kad apie slaptą priešvalstybinę organizaciją nieko nežinot ir pirmą kartą apie ją išgirdot tik tardant jus Mažeikiuose ir kad jūsų pirmo tardymo metu protokolo niekas nerašė.

Tą surašęs, jis davė man perskaityti ir pasirašyti. Skaitydamas protokolą, aš pamačiau, kad už visus tris man primestus nusikaltimus yra taikomi Sovietų Sąjungos baudžiamojo statuto garsaus 58 straipsnio trys punktai, kurių dabar neatsimenu. Pasirašęs protokolą, aš kreipiausi į Krymovą:

— Protokole aš perskaičiau, kad už nusikaltimus, kuriais aš esu kaltinamas, yra pritaikytas Sovietų Sąjungos baudžiamojo statuto 58 straipsnis, t. y., šio straipsnio toki trys punktai. Ar galiu sužinoti, kokia bausmė skiriama pagal tuos punktus?

— Pagal tuos visus tris punktus skiriama augščiausia, t.y., mirties bausmė. Bet jūs nebijokite. Taikos metu Sovietų Sąjungoje mirties bausmė politiniams nusikaltėliams nevykdoma, bet pakeičiama priverstinųjų darbų stovykla. Paskelbus sprendimą, jūs paduosite malonės prašymą Augščiausiojo Sovieto pirmininkui, draugui Kalininui. Jis mirties bausmę pakeis priverčiamųjų darbų stovykla nuo 10 iki 25 metų. Jei jūs nepanorėtumėt paduoti malonės prašymą, tai už jus kiti tą padarys.

Pavartęs mano tarnybos lapą, Krymovas paklausė:

— Ar tiesa, kad 1918-1920 metais jūs savanoriu tarnavote Lietuvos kariuomenėje?

— Taip, tai tiesa, — atsakiau.

— Ar tuo laiku jūs dalyvavote kautynėse kare su Sovietų Sąjunga?

— Taip, dalyvavau.

— Tokiu atveju, jei jūs būtumėt ir nekaltas dėl jums paskelbtų nusikaltimų, tai esate nusikaltęs tuo, kad dalyvavote kautynėse kare su Sovietų Sąjunga.

— Bet 1919-1920 m. aš kovojau, gindamas Lietuvos nepriklausomybę. Ee to, kovoms pasibaigus, 1920 m. Sovietų Sąjungos vyriausybė, pasirašydama taikos sutartį su Lietuvos vyriausybe ,atsisakė nuo visų teisių į Lietuvos teritoriją ir jos gyventojus. Todėl man nesuprantama, kodėl po dvidešimt su viršum metų aš galiu būti kaltinamas tuo, jog kovojau su Sovietų Sąjunga.

— Žinokit, kad visi nusikaltimai, padaryti prieš Sovietų Sąjungą bet kieno, bet kada ir bet kur nepamirštami, ir visi nusikaltėliai, pirmai galimybei atsiradus, yra baudžiami. Mūsų baudžiamasis statutas tą pramato, todėl ir jūs būsite baudžiamas pagal to statuto 58 straipsnį.

Šį mano "nusikaltimą" Krymov įrašė į tardymo protokolą ir davė man perskaityti ir pasirašyti.

— Na, štai dienai užteks, — pasakė Krymov, paimdamas iš manęs pasirašytą lapą.

— Ar tardymas jau pabaigtas, ir man reikės laukti teismo? — paklausiau.

— O, ne, mes dar vieną kartą matysimės ir kalbėsimės, — atsakė jis.

Bet man daugiau jau neteko su juo matytis.

Pulkininkas Petruitis, pulkininkas Šarauskas ir vienas vidaus reikalų ministerijos valdininkas Minsko kalėjime man pasakojo, kad jų tardytojai klausinėjo ir apie mane, jų parodymus rašė į atskirus lapus ir dėjo į šalį. Tenka manyti, kad tuos jų parodymus perdavė mano tardytojui Krymovui. Tada aš dar kartą pamaniau, kad NKVD nežinojo apie mano pogrindžio veiklą ir, tur būt, dėl to ir Krymov per abu tardymus su manim žmoniškai elgėsi.

Apie birželio 8 d. P.M. iš mūsų kambario išvedė, ir mes jo daugiau nematėme. 1944 m. pavasarį aš jį sutikau Kauno autobusų stotyje. Jis papasakojo, kad buvo nuteistas 10 metų priverčiamųjų darbų stovyklos ir devintame forte laukė išvežimo. Prasidėjus karui ,drauge su kitais iš forto išsiveržė. Forte jis buvo drauge su generolu Kubiliūnu viename kambaryje.

Vieton P.M. į mūsų kambarį buvo patalpintas Kauno prekybos mokyklos mokinys V. P. Jis žuvo Červenėje.

KARAS

Birželio 22 d. apie penktą val. ryto mus iš miego pažadino trenksmas sprogstančių bombų Kauno aerodrome, lėktuvų ūžimas, sirenų staugimas ir priešlėktuvinės artilerijos šaudymas. Pakėlę galvas, mes klausėmės ir nesupratome, kas už kalėjimo sienų darosi. Tik vienas radio technikas, J. Š., džiaugėsi ir mus įtikinėjo, kad jau prasidėjo vokiečių rusų karas ir kad greitu laiku mes būsime laisvi.

Mūsų skyriaus langai nebuvo užkalti medinėmis dėžėmis ir per juos iš mūsų kambario matėsi Žemutinė Freda su grūdų elevatoriumi. Pabudę nuo sprogstančių bombų trenksmo, norėjome šokti iš lovų ir bėgti prie lango, bet susilaikėme, nes dar nebuvo komandos: "Kelk!" Gulėjome lovose, kiti ant grindų ir pusbalsiai kalbėjomės. Išskyrus J. Š., visi kiti nenorėjome tikėti, kad karas jau prasidėjo. Manėme, kad rusai vykdo priešlėktuvinės apsaugos pratimus. Taip manyti turėjome šiokį tokį pagrindą. Mat, prieš savaitę kalėjimo administracija buvo pakeitusi paprastas elektros lemputes mėlynai dažytomis. Paklaustas vienas sargybinis, kodėl taip daroma, atsakė, kad greitu laiku bus vykdomi priešlėktuvinės apsaugos pratimai ir kad visiems Kauno miesto gyventojams įsakyta tokias lemputes savo butuose turėti.

Tuo tarpu bombų sprogimai nutilo, girdėjosi tik atskiri priešlėktuvinės artilerijos šūviai. Mes jaudinomės, kits kitą klausėme ar čia tik paprasti rusų pratimai ar tikrai jau prasidėjo karas ir laukėme tolimesnių įvykių.

Po keliolikos minučių tylos, pasigirdo dar didesnis lėktuvų ūžimas, sirenų staugimas ir aerodromo pusėje bombų sprogimas. Aš įsiklausiau į lėktuvų motorų veikimą ir nudžiugau. Aiškiai girdėjau, kad ne rusų lėktuvai virš Kauno skraido. Apie tai pasakiau ir kitiems. Mes šokome iš lovų. Aš su J. Š. pribėgome prie lango ir, atsistoję ant lovų, žiūrėjome į Žemutinę Fredą, bet ten nieko nesimatė, tik nuo aerodromo pusės slinko į rytus tirštų dūmų debesys. Mums žiūrint pro langą, kalėjimo kieme pasigirdo du šūviai ir išdaužto lango stiklo skeveldrų kritimas. Mes su J. Š. nušokome nuo lovų. Šovė sargybinis iš bokštelio, pamatęs žiūrinčius pro langus suimtuosius.

Tą rytą komandos: "kelk!" nebuvo, nes visi suimtieji jau prieš ją buvo atsikėlę ir apsirengę. Į išvietę leido ne visus kartu, kaip anksčiau būdavo, bet tik po du ir perpus trumpesniam laikui. Paklaustas lietuvis sargybinis, ką reiškia bombų sprogimas aerodromo pusėje atsakė, kad rusai vykdo anksčiau lauktą priešlėktuvinės apsaugos pratimą. Nežinia, ar jis pats tam tikėjo ar tik mums taip sakė. Gal jis ir nežinojo, kad prasidėjo karas, nes nuo vakar aštuntos valandos budėjo mūsų koridoriuje.

Kai anksčiau duodavo mums kavą, pietus ir vakarienę, tai kambario durys būdavo atidaromos iki galo, ir per jas sargybinis mums maistą paduodavo, bet tą dieną mes gavome maistą per duryse atidaromą langelį.

8 val. ryto mūsų koridoriuje lietuvį sargybinį pakeitė žydelis ir sau į pagalbą pasikvietė kitą žydelį, kalėjimo kirpėją.

Visos šios atsargumo priemonės davė mums pagrindo tikėti, kad karas tikrai prasidėjo, bet drauge ir neramumų mumyse kėlė. Nežinojome koks likimas mūsų laukia. Spėliojome, kokiomis kryptimis vokiečių armija per Lietuvą puls, kaip greit ji galės pasiekti Kauną, kaip ilgai rusai jį gins ir kaip NKVD su mumis pasielgs: traukdamiesi mus paliks kalėjime, išveš į Rusiją, ar gal ir sušaudys čia pat kalėjime. Šia tema daugiausia ir kalbėjome. Visi buvome tos nežinios prislėgti.

Po rytmetinių bombardavimų, dienos metu buvo dar du ar trys stipresni bombardavimai. Be to, kelis kartus girdėjome praskrendant virš Kauno vokiečių lėktuvus toliau į rytus. Rusų lėktuvai buvo pakilę tik du kartus ryte ir tai tik vokiečių lėktuvams pasišalinus. Juos galėjome lengvai pažinti dėl jų zvimbiančio garso.

Apie pusiaudienį kalėjimo kieme kilo kaž koks subruzdimas. Girdėjosi ką tai kalbant, kraunant ir vežant sunkvežimiais ir arkliais. Buvo įdomų pasižiūrėti pro langą ir pamatyti, kas ten daroma, bet nesinorėjo rizikuoti ir gauti sargybinio paleistą kulką į galvą.

Vakare mūsų išvietėn nevedė. Paklaustas sargybinis žydelis, kodėl mūsų neleidžia ruošon, atsakė:

— Aš negaliu. Man įsakyta šiandien nieko iš kambarių neleisti, kam kas reikia, darykit į bačkę, o aš leisti negaliu.

8 val. vakaro žydelį pakeitė lietuvis. Tai buvo simpatingas vyras, bet nekalbus. Mes jį paprašėme išleisti mus ruošon, bet ir jis atsakė negalįs to padaryti. Paklaustas ar karas jau prasidėjo, jis tik nusišypsojo ir nieko mums neatsakė.

Po keliolikos minučių sargybinis iš koridoriaus išėjo. Girdėjome, kad išeidamas jis uždarė geležinius vartus nuo laiptų į mūsų koridorių ir juos užrakino. Tai buvo pirmą kartą man būnant Kauno kalėjime. Nežinojome, ar kas nors buvo jam įsakęs vartus uždaryti ir užrakinti, ar jis savo iniciatyva tą padarė. Vėlesni to vakaro įvykiai sakytų, kad jis pats taip pasielgė, norėdamas enkavedistų sumanymą sutrukdyti.

Vakare kalėjime šviesų nedegė, visas jis skendo tamsoje. Niekas mums gulti neliepė. Kalėjime viešpatavo gūdi tyla, tik mieste girdėjosi didelis sunkvežimių judėjimas. Tai traukėsi Kauno gatvėmis "nenugalimosios" raudonosios armijos dalys. Staiga pasigirdo iš kažkurio kambario šauksmai:

— Alio! Alio! Klausykite! Toks tai nuteistas mirti!

— Alio! Alio! Pulkininkas Rusteika nuteistas mirti!

— Alio! Alio! Toks tai nuteistas mirti!

Tokiais šauksmais buvo pranešta apie keliolika asmenų, nuteistų mirti. Iš jų aš pažinojau tik pulkininką Steponą Rusteiką.

Po šių šauksmų trumpam laikui užviešpatavo tyla. Mūsų kambaryje visi laikėmės ramiai. Šiurpas nukratė mane, išgirdus apie tiek nuteistų mirti, ir kilo didelis noras atkeršyti žudikams už nekaltas aukas.

Po kelių minučių vėl pasigirdo:

— Alio! Alio! Tokia tai kamera, atsiliepk!

— Alio! Alio! Toks tai, atsiliepk!

Pašauktieji atsiliepė ir prasidėjo pasikalbėjimai.

— Alio! Alio! 97-oji kamera, atsiliepk!

Šaukiant mūsų kamera, aš buvau prie lango ir atsiliepiau. Šaukęs mūsų kamerą, paklausė kaip mes jaučiamės ir padrąsino: — Laikykitės, greitai būsime laisvi.

Iš moterų skyriaus pasigirdo liūdna daina, sujaudinusi mane iki pačių sielos gelmių. Tuo momentu norėjosi ir verkti ir pačiam dainuoti ir šauktis keno nors pagalbos. Širdį skausmas suspaudė, ir ašaros pabiro iš akių.

— Vyrai! Bokšteliuose sargybinių nėra! — pasigirdo balsas.

— Ir koridoriuose jų nėra! — sušuko antras.

— Vyrai! Kalėjimas užminuotas! — šaukė trečias.

Kad koridoriuose nėra sargybinių, tai mūsų kambaryje jau prieš valandą žinojome, galėjo būti, kad jų nebuvo ir bokšteliuose, bet nesinorėjo tikėti, kad kalėjimas būtų užminuotas. Kiti tam patikėjo ir pradėjo šaukti, kad reikia laužti duris ir gelbėtis. Nežinia, kaip būtų pasibaigę, jei ne pulkininkas S. L. Jis ragino visus laikytis ramiai, neprovokuoti išorinių sargybinių ir laukti ryto. Visi jo paklausė ir nusiramino, tik retkarčiais pasigirsdavo vienas kitas balsas, šaukiąs atsiliepti tą ar kitą asmenį.

9 valandą, mūsų gulimo laikas, jau seniai praėjo, bet mūsų šešetas 97 kambaryje ir nemanėme gulti. Tik po pulkininko L. raminančių žodžių, apsisprendėm nusirengti ir gulti, nors miegas ir bėgo nuo mūsų akių. Kalėjime buvo tyla. Mes savo kambaryje tai negarsiai kalbėjomės, tai nutilę klausėmės. Visokios neramios mintys kankino smegenis. Aš galvojau tik apie tai, kas mūsų laukia artimiausiomis valandomis.

Naktį, gal apie dvyliktą valandą ar pusę pirmos, išgirdome kalėjimo kieme bėgant daug vyrų. Jie bėgo į tą kalėjimo pusę, kur buvo mūsų, ketvirtasis, skyrius. Mes pakėlėme galvas ir klausėmės. Po poros minučių pasigirdo daug žmonių skubiai lipant laiptais į mūsų koridorių. Pribėgę prie geležinių užrakintų vartų, vyrai sustojo ir mėgino juos atidaryti, bet negalėjo. Pradėjo bjauriai rusiškai keikti, šautuvų buožėmis vartus daužyti ir kojomis spardyti. Tuojau kažkas įsakė keliems vyrams bėgti žemyn ir skubiai atnešti kirvius ir dalbas. Įsakyti vyrai pasileido bėgti laiptais žemyn ir netrukus sugrįžo. Pradėjo kapoti ir dalbomis laužti vartus. Mes šokome iš lovų, greit apsirengėm, susikišome į kišenes kas duoną, kas papirosus su degtukais. Aš apie duoną visai pamiršau, pasiėmiau tik keliasdešimt palaidų papirosų su degtukais ir į žieminio palto kišenę susipyliau apie 200 gramų smulkaus cukraus. Jausmas buvo toks sunkus, kurio jokiais žodžiais negalima būtų apibūdinti. Visi buvome vienos nuomonės, kad artinasi mūsų gyvenimo paskutinė minutė ir kad enkavedistai mus iššudys kalėjime.

Po keliolikos minučių geležiniai vartai griuvo. Užsidegė šviesa koridoriuje, į kurį subėgo kelios dešimtys enkavedistų. Laužė duris pirmutinio nuo vartų kambario. Sužibo šviesa mūsų kambaryje, ir enkavedistas per durų langutį paklausė kiek jame mūsų yra. Gavęs atsakymą, šviesą vėl užgesino.

Mes buvome nutarę gintis. Š. ir P., kaip stipriausi, bandė išlaužti nors porą lovos kojų, bet nepajėgė. Pabandė atplėšti nuo sienos radiatorių, bet ir tas nepavyko. Laukėme, kas bus, kai enkavedistai išlauš pirmo kambario duris. Ilgai laukti nereikėjo, ir durys buvo atidarytos. Išgirdome komandą — rankas augštyn! Bėgte marš! smūgius šautuvo buože į žmonių kūnus ir bėgančius žmones laiptais žemyn. Laužė duris į kitą kambarį.

Kai pirmo kambario durys buvo išlaužtos, ir mes šūvių negirdėjome, tai pasijutome šiek tiek lengviau, bet vis dar manėme, kad enkavedistai mus šaudys kalėjimo kieme ar kokiam rūsyje, todėl įtemptai klausėme ar neišgirsime šūvių. Palaukę kelias minutes ir, negirdėdami jokių šūvių, mes lengviau atsikvėpėme ir laukėme savo eilės.

Taip buvo išlaužtos mūsų koridoriuje visų kambarių durys ir suimtieji išvesti. Tik paskutinio, 98 kambario, durų nespėjo išlaužti, ir jame buvę suimtieji liko neišvežti. Be to, pasiliko ir visi ketvirto skyriaus vyrai, buvę tą naktį karceriuose. Pastariesiems šiuo atveju tiko patarlė: "Nėra to blogo, kuris neišeitų į gerą".

Išlaužus mūsų kambario duris, pasigirdo ta pati komanda:

— Rankas augštyn! Bėgte marš! Aš išbėgau pirmutinis, paskum mane — profesorius K. ir kiti keturi. Abiejose koridoriaus pusėse buvo išrikiuoti enkavedistai, ginkluoti šautuvais su užmautais durtuvais. Mus kiekvieną lydėjo kiti, į nugaras įrėmę pistoletus. Iškeltomis rankomis bėgome laiptais žemyn, ir per kalėjimo kiemą — į Mickevičiaus gatvę. Visu mūsų bėgimo keliu, abiejose pusėse, matėsi išrikiuoti enkavedistai. Mickevičiaus gatvėje stovėjo trys Kauno miesto savivaldybės autobusai. Į vieną jų suvarė ir mus penkis, tik J. B. pakliuvo į kitą. Abiejuose autobusuose, prie durų buvo po keletą automatais ginkluotų enkavedistų. Priešakinis autobusas jau buvo pilnas ir greit nuvažiavo Kęstučio gatvės kryptimi. Užpakalyje mūsų į trečią autobusą enkavedistai taip pat grūdo suimtuosius. Kai tik mūsų autobusas prisipildė, tai tuojau buvo įsakyta šoferiui važiuoti į Kęstučio gatvę. Iš Kęstučio gatvės pasuko į Maironio gatvę, iš ten — į Laisvės Alėją ir Savanorių prospektą. Savanorių prospektu važiuojant į kalną, autobuso motoras nustojo veikęs. Nežiūrint visų šoferio pastangų, jis birbė, tratėjo, bet autobusas nė iš vietos nejudėjo. Buvęs autobuse enkavedistų vyresnysis, šoferį keikė, vadino sabotažninku ir grąsė nušauti, kiti enkavedistai nervuodamiesi jam pritarė. Šoferis buvo ne iš bailiųjų ir atsikirsdamas šaukė:

— Na, tai šaudyk, jei nori! Ar aš tau garaže nesakiau, kad šito autobuso motoras netvarkoje ir ar nesiūliau paimti kitą? Ar tu manęs paklausei? Tai ko dabar rėkauji ir keikies, patsai būdamas kaltas?

Nežinia, kuo šis barnis būtų pasibaigęs, bet tuo laiku Savanorių prospektu leidosi žemyn 2,5 tonų tuščias sunkvežimis ir privažiavęs prie autobuso sustojo. Iš jo išlipo NKVD majoras ir paklausė, kas atsitiko. Ir šoferis ir enkavedistas, kits kitą pertraukdami, aiškino majorui ginčo priežastį. Išklausęs abiejų, majoras įsakė sunkvežimio šoferiui apsukti savo mašiną atgal į kalną, o enkavedistui — perkelti mus iš autobuso į sunkvežimį. Tuo laiku prie mūsų privažiavo ir trečias autobusas su suimtaisiais. Dalis mūsiškių iš autobuso buvome pakrauti vienas ant kito, kaip malkos, į sunkvežimį, o kita, mažesnė dalis — persodinta į atvykusį autobusą. Aš pakliuvau į sunkvežimį. Kai mane į jį įmetė, tai po manimi jau gulėjo kiti, ant mano kojų, pilvo ir krūtinės sugulė dar kiti. Aš gulėjau augštielninkas, galva į priekį. Mano rankos buvo laisvos. Iš mūsų 97 kambario sunkvežimyje buvo, kiek atmenu ,tik profesorius K. ir V. P. ir iš kaimyninio, 96 kambario, pulkininkas B. Giedraitis ir majoras Opulskis. Sunkvežimio priešakyje sustojo keturi enkavedistai ir prie šoferio sėdėjo penktas. Mums buvo įsakyta tylėti ir nesidairyti. Taip sugrūsti važiavome per Ukmergę iki Maišiogalos kelias valandas.

(Bus daugiau)

KARIO Redakcijoje yra laiškas iš Lietuvos **Leonui Šiaučiuliu.**

KOVOS KIRVIO LAIKAI

A. ŽYGMANTAS

(Pabaiga)

Toliau į rytus, kai kur Silezijoje dar išliko Dunojaus kultūros likučių, bet varpelinės veržlios kultūros radinių užtinkama net apie Budapeštą.

Pagaliau pagrindinė įsiveržėlių srovė buvo sustabdyta kalvotame krašte tarp Bohemijos ir Austrijos Alpių, kur siaurumos slėniuose ir senoji Alpių kultūra su savo saugiom ežerų gyvenvietėm tiko geriau priešintis ir įsibrovėlus nukreipė šiaurėn į Bohemiją ir Moraviją.[1]

Šita ilgai buvusi atskirta sritis, virto naujojo judėjimo centru. Srities gyventojai buvo nepaprastai mišrūs ,dalinai senieji Dunojaus žmonės, dalinai Alpių kilmės, dalinai nauji įsiveržėliai iš vakarų ir dalinai atėjūnai iš rytų ir pietryčių (stepių gyventojai, piltinių kapų statytojai, kaip jau buvo minėta, išstūmę Tripoljės kultūrą iš Galicijos, tuo metu pasiekė šią sritį, o jų pietinės kiltys kėlė suirutes Balkanuose).

Iš šitos mišrainės kilo naujas ir ypatingas žmogaus tipas, plačiagalvis, kaip alpietis, stambių antakių, kaip stepių gyventojų, masyvaus keturkampio veido ir smakro, kaip žmonių iš senųjų šiaurės vakarų, bet su augšta kakta, paveldėta iš Dinarų ir Balkanų trumpagalvių.[1]

Čia susiduriama su vienu tų retų atvejų, kur naujos rūšies žmogus atsirado tam tikrame laipsnyje žinomose sąlygose ir kai jo pirmtakai yra pažįstami, kurių rasinė istorija taip aiškiai pasireiškia naujo tipo kaukolėje ir augštos kokybės smegenyse.[1]

Jie netrukus išaugo savo lopšį Bohemijos srityje, užviešpatavo Dunojaus slėnį ir didesnę rytinių Alpių dalį, sugyvendami su ten rastais mišriais gyventojais (alpiečiais, vakariniais įsiveržėliais ir dunojiečiais). Besiveržd ami į vakarus, jie užėmė Turingiją, į rytus — Vengriją ir Galicijos žemumą. Tačiau toliausia jie pasiekė, veržd amiesi į šiaurės vakarus, kur jie perėjo žemumas iki Senos upės, įsiveržė į Daniją ir Skandinaviją, supildami savo pilkapius pietinėje Švedijoje ir pietvakarių Norvegijoje. Pasiekę Elbės, Vėzerio ir Reino žiotis, jie išėjo į jūrą, užėmė rytinius Britanijos pakraščius nuo Temzės iki Forth, išstumdami ilgagalvius žmones su jų pailgųjų kapų kultūra į miškus, tačiau nepalietė kiek daugiau civilizuotų Kento, pietinių ir pietvakarinių sričių megalitinės kultūros žmonių. Kur tik įsveržę, ten ir apsigyvendavo, taip sukūrė John Bull — anglų ir jiems giminingų Europos tautų protėvių tipą.[1]

Ilgagalviai senieji šiauriečiai (nordikų tipas), kuriuos jie išblaškė, dalinai susiliejo su jais, dalinai pasistūmėjo šiaurės kryptimi senosios arktinės kultūros sąskaiton, kol juos sustabdė dalinai klimatas, dalinai lapių mongoloidiniai protėviai, besistumią aplink Baltijos jūrą, kai tik paskutinis Švedijos ledynas, betirpdamas atidarė jiems kelią. Pietuose tie varpelinės keramikos kultūros nešėjai pasiekė net Sardiniją ir Siciliją.

Varpelinei kultūrai savitas ginklas buvo vakarų Europos durklas su plokščiu prailginimu kotui pritvirtinti.[3] Tas prailginimas kartais būna su pastorinimu. Kotas nebūdavo pritvirtinamas rintėmis kaip vėliau kad būdavo daroma, bet tik geležtei įstatyti kotas būdavo išskaptuojamas, panašiai būdavo daroma ir Egipte. Tokių durklų titnaginiai pavyzdžiai dažnai būdavo daromi laidojimo tikslams, nes žalvaris buvo per daug vertinga medžiaga, kad visi galėtų dėti jo gaminius į kapus. Vakarų Europos srityse strėlių antgaliai būdavo su kakleliais ir barzdelėmis; centrinėje Europoje, Olandijoje ir šiaurinėje Italijoje — strėlių antgaliai turėdavo išpjautą pagrindą.

Vidurinėje Europoje, Olandijoje ir D. Britanijoje, varpelinės kultūros lankininkai ant riešo užsidėdavo gaubtą akmens plokštelę su skylėmis keturiuose kampuose. Plokštelės paskirtis buvo saugoti ranką šaudant lanku nuo stygos virpėjimo smūgių. Pietinėje Prancūzijoje, Bretanėje ir Bohemijoje tam pačiam tikslui buvo dėvima plona auksinė plokštelė, taip pat su skylėmis raisčiams. Tokio tipo storos molinės plokštelės yra randamos varpelinės keramikos gyvenvietėse Portugalijoje ir Ispanijoje.[3]

Yra manoma, kad Naujojo akmens amžiaus ūkininkai vėliau įžengė į Kiniją iš artimųjų rytų, nes į ten kelias buvo daug sunkesnis, kaip į Europą. Iš pietinės Kinijos ar iš Indonezijos jie paplito po visas Ramiojo vandenyno salas. Polinezijos salų gyventojai iki šių laikų išlaikė gerai organizuotą neolitinę kultūrą ir antropologai turėjo progų gerai ją išstudijuoti.

Kiekviena jų vidutinio didumo sala buvo atskira karalija. Valstybėlės buvo mažos, nes gamyba patenkindavo vietinę paklausą ir neolitinės transporto, susisiekimo ir karinės priemonės nebuvo pakankamai tobulos ir veiksmingos dideliems užkariavimams laiduoti. Nežiūrint koks geras bebūtų jūrininkas ir narsus karys, tačiau joks karaliukas negalėjo valdyti teritorijos, didesnęs už apskritį, kai jo įrankiai buvo tik kanu ir medinė jietis.[10]

Kanarų salose Atlante Naujojo akmens amžiaus kultūros žmonės ilgai gynėsi nuo ispanų užkariautojų. Valstybėlės kilmingieji nieko nedirbo tik administravo kraštą ir kariavo. Jie gamino geras jietis su įkarpom smaigaliuose, kurie po smūgio užlūždavo ir likdavo žaizdoje. Be skydų jie vartodavo skūras ir odas, apsuktas ant rankos, smūgiams atmušti ir sugebėdavo gerai naudoti akmenų svaidykles.[10]

Naujojo akmens amžiaus kultūrų stūmimasis taip išvagojęs Europą, vyko visame pasaulyje. Staigus smulkių titnaginių dirbinių atsiradimas Indijoje leidžia manyti yra buvęs rezultatas žmonių bangos pasistūmėjimo iš vakarų apie 500 m. pr. Kr.[12]

Pirmieji žmonės, apie kuriuos turime žinių vidurinėje Amerikoje ir Meksikoje, gyveno taip vadinamą Vidurinės kultūros civilizaciją, išsilaikiusią šimtmečius prieš ir po Kr. g. Jie gyveno pastoviuose kai-

Naujojo akmens amžiaus įtvirtinta gyvenvietė D. Britanijoje

muose, dirbo žemę, gamino akmens, kaulo ir molio įrankius ir terrakotos dievukus. Ta civilizacija buvo vidurkis tarp primityvios medžiotojų ir ūkininkų bendruomenės ir sudėtingos ceremoninės civilizacijos. Jų gyvenimo būdas, atrodo, buvęs ramus, be karų ar revoliucijų. Tačiau jie mokėjo vartoti lanką ir strėles. Išorinių įtakų beveik nebūta. Kapuose rasta ginklų, tačiau karo ar žmonių aukojimo žymių nerasta. Tačiau šita kultūra staiga pranyko neperdavusi savo meninės įtakos kitiems žmonėms, kurie ją išstūmė. Nauji žmonės atvyko su geresne gaminių technika, religine architektūra ir ritualu. Jie įsteigė didįjį religinių ceremonijų židinį Teotihuacaną, sukūrę jau istorinę Toltekų civilizaciją.[14]

Kadangi moterų prisidėjimas prie kolektyvios ekonominės sistemos žemdirbių tarpe buvo labai svarus, tai paveldėjimas ir giminystė būdavo skaitoma pagal moteriškąją liniją ir galiojo 'motinos teisių' sistema. Tuo tarpu gyvulių augintojų kultūroje paveldėjimas ėjo iš tėvo pusės, buvo laikomasi vyriškosios linijos.[15]

Iš augščiau aprašytų įvykių matėme, kad pirmas mums žinomas didelis susidūrimas klajoklių su sėsliais žemdirbiais įvyko maždaug trečiame tūkstantmetyje pr. Kr., kai iš šiaurės, iš Kaspijos srities pasipylė karingi žmonės, žinomi indo-europiečių vardu. Jų antplūdis tęsėsi šimtmečius, vilnimis jie slinko į rytus, pietryčius, vakarus ir pietvakarius. Kas juos išjudino tikrai nežinoma, gal klimato pasikeitimai, sukėlę sausrų laikotarpius, o gal geresnės veislės arklių prisijaukinimas ar geresnio ginklo — kardo išradimas, kaip kai kurie istorikai mano.

Vakarų Europoje tie klajokliai perėję Dunojų apie 2000 m. pr. Kr. virto graikų, romėnų ir kitų europiečių protėviais. Kiti jų, arijais vadinami, apie 1800 m. pr. Kr. skilę į dvi grupes, viena pasuko į Indiją, kita į kalnus į Iraną, vėliau sudarė dvi galingas kiltis — medų ir persų. Tuo pačiu metu suirutės vyko ir sėsliame Egipte, užpultame klajoklių hiksų, faraonų žemėn, įvedusių iki tada dar nežinomą arklį. Bet tai atskira istorija.

Kiekvienas kultūrų ir jų pramonių pasikeitimas, kiekviena invazija, užkariavimas rodė nesulaikomas žmogaus dvasios ir valios varžybas, jo protą valdantį įvairius pramonės ir karybos įrankius, žmonių vienų kitų pranašumą protu ar jėga

KARYBA NAUJOJO AKMENS AMŽIAUS LAIKAIS

Karybos pagrindai rėmėsi senąja patirtimi įgyta Senajame akmens amžiuje. Patobulėjo ginklai. Kai anksčiau pagrindinis įrankis ir ginklas buvo kumštinis kirvis ir greta jo svaidomoji jietis, taip Naujojo akmens amžiaus bėgyje iškilo kotinis kirvis, pradėtas net dievinti, ir greta jo lankas su strėlėmis į pagrindinių ginklų eilę. Kumštinio krivio vaidmenį, atrodo, užima už diržo nešiojamas asmeninis ginklas durklas. Dar vis sunku atskirti medžioklės įrankius nuo ginklų, išskyrus kovos kirvį ir durklą, kurie yra aiškūs ginklai. Gamybinė medžiaga vis ta pati: akmuo, kaulas, ragas. Tačiau akmens ginklai ir įrankiai yra daugiausia glūdinti — šlifuoti ir gražiau pagaminti. Kai kur pasirodantys metalo ginklai turi įtakos į akmens ginklų išvaizdą akmenyje.

Naujojo akmens amžiaus laikais ypač ištobulėjo šaudomasis lankas, kuris būdavo gaminamas iš įvairių medžiagų ir įvairiais būdais. Paprastas, vientisinis lankas būdavo daromas dažniausiai iš kokio lankstaus medžio, palmės ar skelto bambuko (viduramžiais Anglijoje iš tysmedžio), arba iš ištiso elninio ar kitokio rago. Lanko ilgumas įvairavo nuo trumpo, nesiekiančio metro, dar tebevartojamo Kalahari bušmėnų ir pasitaikančio Žalvario amžiuje Skandinavijoje, iki ilgo — virš dviejų metrų ilgio siekiančio, vartojamo Semango ir Andamanų salų gyventojų. Toks lankas plonėja į galus, kur yra įkarpos, skylės, ar movelės stygai pririšti. Styga būdavo gaminama iš odos, fibro, plauko, gyslų ar žolės pluošto. Strėlė, iššauta iš tokio lanko, siekia keleto šimtų pėdų atstumą.

Be vientisinio lanko būta **sudurtinių** lankų, pagamintų iš keletos trumpų dalių, kurios suduriamos ar sujungiamos ir **sudėtinių** lankų, kuriems ,padidinti jų elastingumą, yra pridedamos tos pat medžiagos ar kitos išilginė juosta. Lankas gali būti kartu ir sudurtinis ir sudėtinis, kokių pasitaiko eskimuose ar pas indėnus. Toki lankai dažnai gaminami iš keletos dalių elnio ar kito gyvulio rago ir dar sustiprinami, prilipdžius išilgai gyvulio gyslą.

Sudurtinis lankas gaminamas srityse, neturtingose elastiškom medžiagom, pav. Arktikoje, kur nėra medžių. Paprasčiausias jų tipas ir daugiausia išplitęs — gysla sustiprintas lankas, randamas pietų rytų Europoje, pietvakarių, centrinėje ir rytinėje Azijoje ir šiaurės vakarų Amerikoje. Pritvirtinta, priklijuota ar

Taip atrodė kaimas pastatytas ant kalstų Züricho ežere.

Aliaskos eskimų sudėtinis (sustiprintas) lankas.
Panašų lanką naudodavo ir totoriai.

pririšta išilgai lanko išorinės pusės, kartais supinta gysla, lanko lankstumą tiek padidina, kad stygos neįtemptas lankas užsiriečia priešingon pusėn. Tokį lanką galėjo išvystyti augštumų, ganyklų, spygliuočių miškų ar tundrų gyventojai, kuriems ragas, ar menkos rūšies medis buvo vienintėlė medžiaga.

Labai sudėtingi lankai, kokius gaminosi Sibiro medžiotojai ir ganytojai, paprastai sustiprinti ne tik gyslomis, bet dar ir rago plokštelėmis pritvirtintomis vidujinėje lanko pusėje.

Augštos civilizacijos kraštuose Persijoje, Turkijoje pasitaikydavo lengvų, labai elastingų lankų puikiai padirbdintų iš keletos medžio, rago, kaulo ir gyslų sluogsnių. Turkų trumpas sudėtinis lankas — raitelių ginklas, sakoma, šaudęs 500 m. atstumu, t.y., du kartu toliau už garsųjį anglų ilgąjį lanką. Jų kariniai pasisekimai viduramžiais didele dalimi priskiriami tam puikiam ginklui.[19]

Patyrinėję Senojo akmens amžiaus kultūras, radome ryškius karo ir šiokius tokius karybos pėdsakus. Musterinės kultūros ir žmogaus išnykimas pasirodžius orinjako žmogui, rodo karo seną kilmę. Tačiau organizuota karyba, atrodo, pradeda atsirasti tik Naujojo akmens amžiaus bėgyje, kartu su civilizacijos atsiradimu. Dvi civilizacijos rūšys pradedančios išsiskirti, žemdirbių — sėslių ir gyvulių augintojų — klajoklių, kilę gal apie 5000 m. pr. Kr.: pirmoji Nilo slėnyje ir 'derlingajame pusmėnulyje', jungiančiame Palestiną su Eufrato augštupiu ir Persų įlanka, antroji — Eurazijos stepėse apie Kaspijos jūrą, davė pradžią ginamojo ir puolamojo karo plėtotei.[11]

Žmogus, gyvenęs šeimomis olose ir urvuose, iš jų išlenda, pradeda ūkininkauti, gyventi kiltimis, giminėmis. Atsiranda pirmosios sėslios gyvenvietės ir gynimuisi nuo plėšikų įtvirtinimai.

Gyvendamas ne individualaus medžiotojo, bet bendruomenės nario gyvenimą kiltyje ar giminėje, žmogus pajuto išminties ir vadovavimo privalumus. "Žmonės pajuto, jog jie reikalingi globos ir vadovavimo, apvalymo nuo neskaistumo, apsaugos nuo galių, iškylančių augščiau jų jėgų. Kaip atsakymas į tą reikalavimą iškilo drąsūs, protingi, gudrūs ir klastingi žmonės, pasidarę burtininkais, vadais ir karaliais. Nereikėtų jų laikyti apgavikais ar valdžios grobikais, o likusios žmonijos dalies — kvailiais; šimtai dalykų verčia žmones siekti kitus valdyti, tačiau ne visi jų yra blogi ar žemi. Burtininkai paprastai tiki į savo burtus, kunigai į savo apeigas, vadai į savo teises."[9]

Tuo metu karo tikslas buvo jau ne vien tik pasiplėšti, bet ir užgrobti teritoriją, kurioje galima apsigyventi, pastoviai įsikurti ir ūkininkauti. Jieškoma strateginių taškų, augštų kalvų, vietų apriestų upės, skardžių, kur lengviau gintis nuo klajoklių ir puolikų godžių teritorijos.

Tačiau kautynių lauke, be gausesnių kariuomenių, be vado asmeninio pavyzdžio, fizinės jėgos, naujų elementų karybon neįvesta. Narsumas vis dar buvo svarbiausia karinė dorybė. (Nors tų laikų žmonės valgydavo visus sumedžiotus gyvulius, tačiau kiškio nevalgydavo, manydami, kad to bailaus sutvėrimo dvasią galima pasisavinti suvalgant jo kūną.[9])

Kautynėse vadas pajėgė kariuomenę valdyti iki atakos momento. Atakai vykstant visa kontrolė iš vado rankų išsprūsdavo, dar nebuvo išsivystęs rezervų naudojimo menas, smūgio sutelkimas ar smūgio svorio kilnojimas.

Arklys pasirodo kautynių lauke įkinkytas į kovos vežimą ir tik vėliau, metalui atsiradus, juo pradėta jodinėti. Net Homero didvyriai kautynėse arkliais nejodinėja, tik važinėja kovos vežimais.

Vienas mūšis paprastai nulemdavo žygį, kampaniją ar net visą karą. Pralaimėję išlakstydavo, kad išvengtų skerdynių, o pergalėtojai, skubiai prisigrobę, grįždavo varydamiesi vergus namo, arba išskerdę visus gyventojus, užimdavo tokiu būdu likusią tuščią gyvenvietę ir joje apsigyvendavo patys.

Sėslioji gyvenimo forma, besirūpinanti gynimusi, pasirodė esanti stipresnė už klajoklių — vežiminę kultūrą, kuri buvo plėšresnė ir plėtojo puolamąją karybos formą. Gyvenviečių sienos vis stiprėjo ir augštėjo, puolikai dažnai nebepajėgdavo jų sunaikinti.

"Abiejose civilizacijos formose pagrindinės karo priežastys buvo ir biologinės ir ekonominės. Kuo gausesnės gyvulių bandos, tuo dažniau tekdavo jieškoti naujų ganyklų; sausra kiekvienu momentu galėdavo iššaukti puolimą. Tuo pačiu, kuo gausiau miesto gyventojų, tuo daugiau jiems reikėdavo maisto, tuo daugiau reikėjo dirbamos žemės. Taigi karas abiejose civilizacijose vyko nuolatos, nes pilvas, ar gyvulio ar žmogaus ,diktuoja savo reikalavimus ir todėl 'gyvenimo erdvė' (Lebensraum) virto ir liko kovos dėl išlikimo didžioji problema."[11]

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Cambridge Ancient History, Vol. I.
2. G. G. Mac Curdy, Human Origins, 1924.
3. V. G. Childe, The Dawn of European Civilization, 1947.
4. H. F. Osborn, The Story of Prehistoric Civilizations.
6. M. Jaehns, Handbuch einer Geschichte des Kriegswesens, 1880.
7. Reallexikon der Vorgeschichte, I Band.
8. Propylaeen Weltgeschichte, 1931.
9. H. G. Wells, The Outline of History, 1949.
10. C. S. Coon, The Story of Man, 1954.
11. J. F. C. Fuller, A Military History of the Western World, 1955.
12. S. Piggott, Prehistoric India, 1952.
13. R. Ghirshman, Iran, 1954.
14. G. C. Vaillant, The Aztecs of Mexico, 1955.
15. V. G. Childe, What Happened in History, 1952.
16. S. Toy, A History of Fortification, 1955.
17. Seton Lloyd, Early Anatolia, 1956.
18. Nils Aoberg, Die Typologie der nordische Streitaexte, 1918.
19. Singer, Holmyard, Hall, A History of Technology, Vol I, 1954.

SIBIRO BROLIŲ GYVENIMAS, DAINA IR MIRTIS

Gimtinian lizdan

Baigias šilas. Dar liko kalnelis,
O nuo jo bus matyt ir namai.
Dar pro beržą, pro epušę žalią — — —
Virpa, daužos širdis neramiai.

Šimtas žingsnių tiktai bepaliko
Lig svajoto kampelio brangaus —
O, jei visa išdegę, išnykę,
Anei aido, kad būta žmogaus? — — —

Pasakyki man, egle augštoji,
Vyturėli, giedąs debesy —
Jums matyt, ar stogeliai pilkuoja,
Ar gyvi mylimieji visi? — — —

Taip arti! Tik kalnelis pakilti,
Tik — — — O jeigu? Kaip, Dieve, baisu!
Bet greičiau — gal plunksnelę dar šiltą
Išdraskytam lizde surasiu.

Vėjelis

Atlėkė vėjelis. Skraido —
Nuo gimtinės jis,
Su beržais šį rytą žaidęs,
Vilnijęs vilnis.

Debesį dangaus danginęs,
Skleidęs į pūkus,
Rinkęs žiedelius, kvapinęs,
Kurs kvapiausias bus.

Glostęs daigą, viltį kėlęs
Šilta širdyje, —
Gal gi šį pavasarėlį
Grius ta vergija.

Tarp barakų bėginėja,
Birzgina vielas,
Įsibėgęs timptelėja —
Permažai galios.

Grįžk, vėjeli, brolių šaukti,
Brolių viesulų!
Atžaibuok su jais, atkauki
Traukyti vielų — — —

Kalėdos

Vėl Kalėdos. Ir vėl tu namo negrįžai,
Vėl šiaurė žvarbi ir speiguota — — —
Tolimos maldyklėlės varpai
Jau šaukia, turbūt, ant rarotų.

Tuoj taškeliai maži, dideli
Sujuoduos ant kelių, ant takelių.
Ir nudilga per širdį šviesi
Kalėdų giesmė su varpeliais.

Ir brendi užsimiršęs pusnim
(Varpai, žvakių šviesos, rarotai)
— Stok! Nė žingsnio! — pažiūri pirmyn:
Sargybiniai, vielos spygliuotos.

Ir iš lėto gręžies atgalios,
Vėl zona, šarma apsiklojus,
Barakas, apglėbtas tylos,
Ant sniego klaupies ir žegnojies.

Ir meldies už visus, už visus
Kas kenčia, kas miršta benamiais —
O, atgimki, žmogau! Būk šviesus!
Atgimk, mano tėviškės žeme — — —

O kad būtų — — —

Toks nuvargęs tundros berželiukas,
Lyg turėtų širdį, viską jaustų —
Šakeles prie mano veido, lūpų
Lenkia, glaustos.

O kad būtų vietoj jo berželis,
Kurs prie vartų tėviškėj žaliavo,
O kad būtų tos šakelės žalios —
Rankos tavo!

Obuoliukas

Raudonas obuoliukas
Iš mano tėviškėlės —
Pietų vėjelio pūstas,
Rytų raselių gėręs.

Prie jo priglaudus lūpas
Tarsi prie motinėlės
Klausausi švelnučiukės
Gimtinės pasakėlės

Laiške iš Sibiro lietuvis tremtinys rašo: ... čia mūsų dangoraižiai.

...o čia mūsų poilsis...

K a d t u p r a ž y s t u m

Kad tu pražystum, žeme mano
Ryto saulutėje gėle —
Bite parskrisčiau nuo Uralo
Meduota laime nešina.

Ir nuo žiedelio ant žiedelio
Mažutėm kojom mindama
Padėčiau tau, žemele mano,
Nusvirti varpa auksine — — —

S e k m a d i e n i o r y t a s

Sekmadienio šis rytas,
Šviesos nėr barake,
Tiktai ugnis iš plytos
Duzgena bitute.

Ir neša į gimtinę,
Ten vasara žalia,
Beržų lapeliai ošia
Tyliausia maldele.

Rasa rytinė krinta
Ant veido ir širdies —
Vos, vos nenumarinta
Su tais beržais meldies.

Jaučiu, nuplauna dulkes
Anglių, spyglių vielos,
Nauja gyvybės sultis
Ištrykšta iš sielos.

Žemelei nusilenksiu
Ir motinai senai —
Priimkite gyventi
Sugrįžusią mane.

Sekmadienio šis rytas,
Užsižiebia šviesa,
Poromis sustatytas
Skaičiuoja vėl visas.

N e l a b a j a m

Tu manai čia, jei šautuvą tą nešies,
Tai valdovas jau esi mano širdies.

O aš augštą pušį pamiškėlėje lankau,
Debesėliui — labas rytas — pasakau.

Samanėlę gelsvai žalią pakelės
Mano akys kaip vaikutį glamonės.

Ar uždrausi man su saule iš čionai
Vakarop nuslinkt į tėviškę vienai — — —

Ten, kaip paukštei, pamojuot iš debesų
Ir suklykti — aš gyva dar tebesu!

Eilėraščiai rašyti nežinomo tremtinio Sibire ir po ilgos kelionės pasiekę KARIO Redakciją.

VINCO KRĖVĖS VARDO LITERATŪRINĖ PREMIJA

Lietuvių Akademinis Sambūris Montrealyje (Kanadoje) nutarė 1955 m. įsteigtą Vinco Krėvės vardo literatūrinę premiją $500 sumoje skirti reguliariai kas antri metai. Pirmoji premija buvo įteikta 1955 m. Jonui Aisčiui už 1954 m. pasirodžiusią literatūrinių atsiminimų knygą "Apie laiką ir žmones". **Antroji premija bus skiriama 1957 m. gegužės mėn. už 1955-56 m.** bet kuriam laisvo pasaulio krašte išleistą ir dar nepremijuotą lietuvių grožinės literatūros (poezijos, prozos, dramos) veikalą.

Premijai skirti sudaroma penkių asmenų Jury komisija, kurios sąstatas šiomis dienomis bus paskelbtas visoje lietuviškosios išeivijos spaudoje.

Visos lietuviškos leidyklos yra kviečiamos atsiųsti 1955-56 m. išleistų lietuviškos grožinės literatūros knygų.

Lietuvių Akademinis Sambūris tikisi susilaukti aukų šiai premijai paremti iš viso pasaulio lietuviškosios visuomenės.

Dėl smulkesnių informacijų ar aukų prašome kreiptis į Lietuvių Akademinio Sambūrio pirmininkę Birutę Ciplijauskaitę, 3472 Hutchinson St., Montreal, Que., Canada.

Lietuvių Akademinis Sambūris Montrealyje

SOFIJAI BARANAUSKIENEI
tragiškai mirus,
mūsų brangiems bičiuliams Liucijai ir Vytautui VILKUTAIČIAMS
ir jų dukrai Ramunei
didelio skausmo valandoje, netekus mylimos motinos, uošvės ir močiutės, gilią užuojautą reiškia

M. ir Z. Raulinaičiai ir Dr. L. Stanaitienė.

LIUCIJAI, VYTAUTUI IR RAMUNEI VILKUTAIČIAMS,
jų mylimai mamytei, uošvei ir močiutei
SOFIJAI BARANAUSKIENEI
mirus, gilią užuojautą reiškia

Savukynų šeima

TAIP BUVO SULIKVIDUOTA KARINĖSPAUDA

AUGAS

Raudonajai armijai okupavus Lietuvą, mūsų karinė periodinė spauda tuoj buvo uždaryta ir jos vietoje pradėta leisti "Karių Tiesa", turėjusi atstoti visus prieš okupaciją ėjusius karinius laikraščius. Taip pat buvo sustabdytas ir neperiodinių karinių leidinių spausdinimas, bet leidinių sandėlis kurį laiką dar buvo nepaliestas ir nekliudomai galėjome aprūpinti mūsų dalinius kariniais statutais ir karinio auklėjimo knygomis. Bet po kiek laiko griuvo ir paskutinis atsparos punktas.

Vieną dieną į Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo Skyrių atėjo raudonosios armijos politinis vadovas majoro laipsnyje, lydimas lietuviškai kalbančio, tik iš Maskvos grįžusio raudonarmiečio, kuris prisistatė esąs vyresnysis inspektorius.

— Kur jūs laikote karinius leidinius? — paklausė jis administratoriaus, kuris kartu ėjo ir sandėlio vedėjo pareigas.

— Sandėlyje, — atsakė administratorius.

— Gal mes galime matyti sandėlį?

Sandėlininkas buvo užimtas, todėl jis man padavė raktus ir paprašė raudonarmiečius palydėti į sandėlį, kuris buvo įrengtas Miško gatvės kieme, nenaudojamose Asimakis ir Co. tabako fabriko patalpose.

Raudonarmiečiai, įėję į sandėlį, pradėjo slankioti tarp lentynose tvarkingai išstatytų knygų. O jų buvo tiek daug ir visos gražiai išleistos.

Majoras greitai pagriebė nuo lentynos knygą.

— Ir čia karinio turinio knyga? — paklausė jis.

Jis rankoje laikė Liudo Jakavičiaus "Lietuvos Dievai", kur viršelyje buvo nupieštas autorius, besimeldžiąs prie pakelėje stovinčio kryžiaus ir bedėkojąs Dievui už jam suteiktas jėgas, kovojant prieš caro valdžią.

— Ir kaip ši knyga pateko į sandėlį, kur turi būti laikomi vien tik kariniai statutai?

Aš jam paaiškinau, kad sandėlyje laikomos ir dar tos, įvairių leidėjų padovanotos dalinių bibliotekoms. O kadangi "Lietuvos Dievai", dėl labai silpno turinio buvo pripažinta kariuomenės bibliotekoms netinkama, todėl ji laikoma sandėlyje neišsiuntinėta.

Majoras padavė knygą lietuviškai kalbančiam.

— Žiūrėk, ar čia tik nėra "Marija, Marija", — pasakė.

Lietuvių mėgiama giesmė "Marija, Marija" laisvos Lietuvos laikais buvo giedama vakarinio patikrinimo metu. Okupantams atėjus, kada iš kariuomenės buvo pašalinti karo kapelionai, o internacionalas turėjo pakeisti Lietuvos Himną ir giesmę "Marija, Marija", bet lietuviai kariai ir toliau paliko ištikimi šiai giesmei. Nežiūrint nei grąsinimų, nei bausmių, kariai nemanė atsisakyti nuo pamiltos giesmės.

Lietuviškai kalbantis vartė lapus vienas po kito, bet giesmės nerado.

— Ar nėra sandėlyje maldaknygių?

— O taip. Gretimoje lentynoje.

Jis paėmė mažą, juodais kalenkoro viršeliais knygutę ir ilgai žiūrėjo į jos viršelį. Ji gal priminė jam panašią, iš kokios jis, jaunas būdamas, melsdavosi Biržų bažnyčioje. Bet ir maldaknygėje giesmės nerado.

— Keista, — kalbėjo jis. — Ir karių evangelijoje giesmės nėra. Iš kur ją išmoko kareiviai?

Jis laikė kariams evangelikams išleistą "Karys Evangelikas", kurioje katalikiškos giesmės nebuvo.

Sandėlyje tiek daug knygų, o giesmė labai trumpa, ir jos greitai nesitikėdami rasti, išėjo.

Bet tą pat dieną gavome įsakymą po du egzempliorius kiekvieno sandėlyje esančio leidinio pristatyti į politinį štabą ir iki atsakymas nebus gautas, knygų niekam neišduoti.

Atsakymas greitai atėjo. Tik kai kurie statutai buvo pripažinti tinkami naudotis ir iš Lietuvos kariuomenės suorganizuotam 29 teritoriniam korpui, o likusi dalis kuo greičiausiai į Petrošiūnų popieriaus fabriką. Ir skubiai, nes tabako fabrikas numato praplėsti gamybą ir todėl reikalingos patalpos.

NEAIŠKUS POPIERIAUS PIRKLYS

Po kelių dienų į Spaudos ir Švietimo Skyrių prisistatė nedidelio ūgio ir judrių judėsių vyrukas. Jis parodė pluoštą iš įvairių įstaigų jam išduotų įgaliojimų, kurie leidžia jam pirkti nereikalingus leidinius po septynis centus už kilogramą. Jis jautėsi drąsiai, kaip ūkininkas nuosavame kieme.

—Taip draugai, — kalbėjo jis. — Turime likvidavimą pradėti greitai. Fabrikui reikalingos patalpos ir jei jų greitai negaus, tada neišpildys numatyto plano ir nelaimės soclenktynių.

— Dėkui už patarimą, drauge, — atsakiau. — Bet čia Kariuomenės Štabo dalinys ir kol kas iš gatvės atėję dar mums įsakymų neduoda.

Jo tamsios akys nukrypo į mane.

— Sveikas, rodos mes kaimynai!

— Į sveikatą! — atsakiau. — Bet tai dar nieko nesako.

Bet jis nesijaudino.

— Aš manau, kad mes esame kaimynai ir mūsų namus teskiria tik lentinė tvora.

Aš prisiminiau jį. Dažnai matydavau, kai jis rytais labai vikriai išeidavo iš namų. Ir žinojau, kad jis žinomo pedagogo Dr. Januškevičiaus sūnus, ir kad buvo įstojęs į Karo Mokyklą.

Į kambarį įėjo skyriaus viršininko pareigas einąs mjr. N. Jis buvo naujoje uniformoje, švariai nuskustu veidu, ir geroje nuotaikoje. Kaip ir kiekvieną kartą, kada tik važiuodavo į Vilnių.

— Popierių nupirko Januškevičius, — pasakė jis. — Aš išvažiuoju į Vilnių ir grįšiu ryt. O jūs būkite pasirengę.

Jis jau buvo beeinąs durų link, bet dar sustojo ir šį kartą pasakė Januškevičiui:

— O tu, kupčiau, pasirūpink svarstykles ir sunkvežimį. Pasvertas popierius turi kuo greičiausiai pradingti iš kiemo.

LIKVIDACIJA

Prie sandėlio stovėjo didelės svarstyklės, kokias naudodavo ūkininkai bekonams sverti, prieš juos vežant į supirkimo punktus. Šalia svarstyklių švaistėsi komisija, susidedanti iš dviejų Lietuvos kariuomenės karininkų, valstybės kontrolės atstovo ir lietuviškai

kalbančio vyr. inspektoriaus. Iš sandėlio pasipylė knygos, jos dabar buvo be seniau turėtos vertės, su labai griežta atsiskaitomybe, bet paprastas popierius po septynis centus už kilogramą. Už manęs stovėjo vyresnysis inspektorius ir pro mano petį žiūrėjo į svarstykles ir į popieriuje parašytas skaitlines. Aš rašiau teisingai, nepamiršdamas nei gramus.

Januškevičius nuolat lakstė nuo vieno komisijos nario prie kito.

— Draugai, ir aš noriu gyventi. Jis rašo net gramus. Jūs man parduodate seną popierių, bet ne vaistus.

Bet jo skundai nepadėjo. Komisija buvo nepermaldaujama, mokėk už tai, ką nupirkai.

Po kiek laiko karininkai ir raudonarmietis nuėjo. Prieš nueidamas vyr. inspektorius man pasakė tyliai:

— Sverk ir rašyk teisingai. Čia liaudies turtas.

Paliko tiktai valstybės kontrolės atstovas, bet po kiek laiko nuėjo ir jis. Nueidamas dar paprašė parinkti pašto ženklų, nes jo gimnazistė duktė renkanti lietuviškus pašto ženklus.

Palikome vieni. Januškevičius juokėsi. Jei ne jo skundai, tai komisija tikrai čia būtų stovėjusi, bet kada įsitikino, kad bus sulikviduota ir be jų priežiūros, nuėjo.

— Ir klausyk, kalbėjo Januškevičius. — Ar tu nori padėti raudonajai armijai ar savam žmogui. Būk vyras

— Kaip tai suprast?

— Jei rašytumei kas antrą toną...

Mes nebaigėme pasikalbėjimo, nes iš fabriko atėjo piktai besišypsąs "spartuolis".

— Tai ką, likviduojate kontrrevoliucinį šlamštą? — Jis buvo įžūlus.

— Ne, lietuvišką karinę spaudą, — atsakė Januškevičius.

"Spartuolis" dairėsi į popierius.

— Aš jums patarčiau dirbti stachanovietiškai. Vienas Maskvos tabako fabrikas mus iššaukė soclenktynių. Be to, mes turime padidinti gamybą ir todėl skubiai reikalingos patalpos.

— Aš manau, kad jas greičiau galėsi perimti tada, kai mes dirbsime lietuviškai. Be to, jei nori laimėti soclenktynes, tai kuo greičiausiai grįžk į fabriką. Beslimpinėdamas iš kampo į kampą tikrai jų nelaimėsi. — Januškevičius laikėsi drąsiai.

"Spartuolis" nuėjo. Januškevičius garsiai nusikeikė:

— Jam rūpi. Jis gal nežino, kad šie spausdiniai pateks ten, kur jie skirti, bet ne kur numatė tie, velniai.

Apie likvidavimą greitai sužinojo sandėlio rajone gyveną lietuviai ir ateidavo mums patalkininkauti. Pirmieji buvo tabako fabriko darbininkai. Jie pietų laisvalaikiu ateidavo į sandėlį ir su pluoštais leidinių, paslėptais po švarkais, eidavo atgal.

— Gal greitai nematysime lietuviškos spaudos, — kalbėjo jie. — Be to, saugokitės to, kuris su ilga nosim. — Jie turėjo galvoje mums pažįstamą įkyrų "spartuolį". — Jis kaip šuo, lenda prie kiekvieno, kur tik tiksi ką laimėti.

Mūsų kaimynystėje esančios gimnazijos ir amatų mokyklos mokiniai, prieš eidami namo, apipuldavo popieriaus krūvas. Jie ėmė visa, kas tik pakliuvo po ranka ir kiek galėjo pakelti. Savaime aišku, niekas nedraudė, nes dabar leidiniai buvo įvertinti tik po septynis centus už kilogramą ir Januškevičius pirko ne pasipelnymo tikslu, bet juos apsaugoti.

Kartais mes matydavome neaiškius veidus, kurie pastatydavo klausimą duoti ar ne. Bet kai prašydavo manęs, aš parodydavau į Januškevičių, nes dabar sandėlis priklausė jam, o Januškevičius atsakydavo diplomatiškai:

— Duoti negaliu, prieš įstatymus, bet patys imkite, kiek jums patinka.

VOKŲ ISTORIJA

Sandėlyje buvo kelios dešimtys tūkstančių karinėmis nuotraukomis iliustruotų vokų ir rašomojo popieriaus, kas taip pat buvo netinkama toliau naudotis liaudies kariuomenei. Vieną dieną, kada mes po darbo valandų ėjome namo, Januškevičius nemažą krūvą vokų paliko kieme. Aš pasiūliau juos sunešti atgal į sandėlį, bet jis numojo ranka.

— Kas juos ims...

Bet kai sekantį rytą mes vėl susirinkome, jų nebuvo nė žymės. Kas nors paėmė, ir mes nelabai domėjomės. Bet po kiek laiko į kiemą pradėjo plūsti gretimai stovinčio topografų dalinio raudonarmiečiai (rusai).

— Vokų..

— Imkite ir duokite kitiems.

Ir aš manau, kad nė vienas iliustruotas vokas nepakliuvo į popieriaus fabriką. Kitą dieną į kiemą atėjo jaunas raudonosios armijos majoras. Jis skundėsi, kad jo transporto dalinyje pasklido lietuviškų vokų ir kai kurie jo šoferiai jau padarė biznį, juos pardavinėdami. Ir vėl Januškevičius pasišovė paaiškinti. Taip! Negerai! Bet ką jis gali padaryti, kad garbingos raudonosios armijos kariai vagia.

Majoras atrodė galvojantis. Jis nusišypsojo ir į portfelį įsidėjęs pluoštą vokų nuėjo. Tik patarė daugiau raudonarmiečiams neduoti lietuviškos spaudos, savaime aišku, dėl savo paties saugumo.

MALDAKNYGIŲ LIKIMAS

Sandėlyje buvo keliolika tūkstančių kariams skirtų maldaknygių, "Karys Katalikas" katalikams ir "Karys Evangelikas" evangelikams, kurios, kaip liturginis turtas, turėjo būti perduotas Kauno arkivyskupijai ir evangelikų sinodui. Bet anksčiau, negu mes jas perdavėme, atėjo naujas įsakymas, — pasiųsti į Vilnių, 29 korpo žinion. Bet už dienos vėl naujas — į popieriaus fabriką. Januškevičius atrodė patenkintas, nes nieko nebuvo lengvesnio kaip lietuviškas maldaknyges paskleisti visuomenėje. Bet šį kartą jam teko apsivilti. Ir dar naujas įsakymas — į popieriaus fabriką, bet per Valstybinę Leidyklą Kaune. Aš žinau, kad Januškevičius kiek laiko lankėsi po įvairias įstaigas ir gal šimtą kartų rodė turimus įgaliojimus, bet nieko negalėjo padaryti. Šį kartą įsakymas liko nepakeistas. Pabaigus likviduoti sandėlį, teko jas pristatyti į buvusios Šv. Kazimiero bendrovės patalpas, esančias Rotušės aikštėje. Jas priėmė bolševikiškai nusiteikę pareigūnai. Jie patikino, kad šis "šlamštas" daugiau nematys dienos šviesos ir paklius tikrai ten, kur jis priklauso. Mes buvome nusivylę, bet po kiek laiko įsitikinome, kad visai be reikalo. Tarnautojai buvo komunistine linkme kalbantįs, bet lietuviškai galvojantįs. Tik jų, ir dar kai kurių dėka, maldaknygės buvo padėtos labai saugioje vietoje ir, atėjus vokiečiams, buvo įrištos ir paskleistos Rytų fronte kovojančių lietuvių karių tarpe.

Redaguoja Lietuvos šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

PIRMYN, ŠAULIŠKAS JAUNIME!

(METUS ŽVILGSNĮ Į LŠST LCV JAUNIMO SKYRIAUS VEIKLĄ)

Eilėraštyje "Jaunos dienos" Maironis skundžiasi:

"Kad jauni sveikiau žiūrėtų,
Kad seni daugiau galėtų!..
Būtų ir giesmė kita".

Šiose trijose eilutėse išreikšta problema lydi ne vieną tautą, bet žmoniją per visą jos istorijos laikotarpį, ir bus aktuali tol, kol žemėje gyvens žmogus. Suderinti senų dienų gyvenimo patyrimą su jaunimo karštu užsidegimu ir dinamika yra labai sunkus ir keblus uždavinys. O tačiau nuo jo pasisekimo pareina tiek žmonių grupės, tiek ir tautos tobulėjimas, progresas, ir, anot Vydūno, taurėjimas.

Šaulys Vaclovas Čižiūnas teisingai sako, jog "tautiškumas yra žmogaus dvasinio turinio, dar labiau — reiškimosi formos **tradicija** plačiausia prasme. Tradicijos esmė — jos **tęstinumas**, nematomu dvasiniu siūlu jungiąs praeitį su dabartimi ir ateitimi, mirusias tautos kartas su gyvenančiomis ir su būsimomis ateityje. Tradicijai nutrūkus, nutrūksta ir tas gyvas dvasinis ryšys, palaikąs tautinę gyvybę paskiruose tautos nariuose". Atmetus tradiciją ir dvasinį ryšį tarp senosios ir jaunosios kartos, tautos gyvenime gaunasi baisus plyšys, kartais tai tautai net mirtinas. O tai dėl to, kad žmogus yra sociali būtybė, gyvenąs ne absoliučioje vienumoje, bet žmonių bendruomenėje, kuri yra ne vienos valandos, ne vienos dienos ir ne vienų metų padaras, bet ilgų amžių raidos išdava. Ir todėl, neturint istorinės perspektyvos, nesimokant iš praeities ,nesinaudojant praėjusių kartų patirtimi ir išgyvenimais, net ir geriausius norus bei didžiausią idealizmą turint graibomasi patamsyje... Ši tiesa buvo žinoma jau žiloje senovėje. Apie tai mums kalba kad ir tokie posakiai kaip "Istorija yra gyvenimo mokytoja", arba "Žmonės, nepažįstantieji istorijos, yra vaikai".

Mums, šauliams, stebint tremties gyvenimo apraiškas, niekad nebus pakeliui su tais, kurie purvais drabsto vyresniąją kartą, kaltindami ją Lietuvos nepriklausomybės praradimu, tuščiais partiniais ginčais, blogu pavyzdžiu jaunimui ir t.t. Nepaisant visų netobulumų ir klaidų, toji ne vieno taip keiksnojama vyresnioji karta visgi atgavo ir apgynė Lietuvos laisvę nepriklausomybės kovų metais. Tai tos vyresniosios kartos žmonės kovėsi ties Šiauliais, Radviliškiu, Širvintais, Giedraičiais, Klaipėda, iš rusų ir vokiečių palikto šiukšlyno kūrė gražų ir laimingą kraštą, statė ir steigė mokyklas, tiesė kelius, leido knygas ir laikraščius, kėlė šalies gerbūvį ir gyvenimo lygį. O kiek daug tos pačios kartos atstovų vėliau lygiu pasiryžimu ir drąsa kovojo petys į petį su jaunaisiais partizanais, kentėjo kalėjimuose, koncentracijos stovyklose, išėjo šiurpiu kryžiaus ir kančios keliu į Sibirą... Paneigti ir nematyti vyresniosios kartos nuopelnų būtų ištrinti iš mūsų tautos istorijos daug pačių gražiausių ir garbingiausių puslapių. Net ir jų padarytos klaidos (kas be kaltės, tegul pirmas meta akmenį) niekad neužtemdys jų ant Tėvynės meilės aukuro sudėto milžiniško įnašo.

Lygiai kaip mums nėra priimtinas vyresniosios kartos juodinimas (tai nereiškia, kad mes ją aklai idealizuojame ir nematome jos netobulumų), lygiai taip mes nesimetame į kitą kraštutinumą ir nestatome mūsų tremties jaunimo ant nepasiekiamos pakopos. Šūkiai, kaip "Šalin, seniai!", "Mums nereikalinga senių pagalba ir pamokslai — mes patys susirasime **savo** kelią!" mūsų manymu, yra tiktai liudijimas, kad juos vartojantieji yra neišaugę iš Meškiuko Rudnosiuko amžiaus. **Vienintėlė teisinga ir tautos viltis pateisinanti išeitis, yra vyresniosios ir jaunesniosios kartos darnus ir intensyvus tarpusavio bendravimas, nuolatinėmis pastangomis jungiant vyresniųjų gyvenimišką patirtį su jaunesniųjų karštai liepsnojančia idealų ugnimi, energija, jėga.** Tiktai šitoks būdas gali garantuoti teigiamus rezultatus Tėvynės vadavimo ir tautos ateities kūrimo darbe.

Remiantis augščiau išdėstytu įsitikinimu ir buvo sudarytas LŠST Laikinosios Centro Valdybos Jaunimo Skyrius. Skyriaus vyriausias uždavinys yra pagal

---

Ir kiti leidiniai, jie taip pat išvengė negailestingo likimo. Januškevičius juos sukrovė prie Karmelavos išnuomotame sename kluone ir iš ten, vietoje į popieriaus fabriką, jie pasklido lietuviškoje visuomenėje. Taip buvo išsaugota nuo Petrošiūnų popieriaus fabriko beletristinė, poezinė, istorinė ir panaši spauda ir giliaspaude spausdinti "Kario" egzemplioriai. Algirdas Januškevičius savo rizika visa tai išplatino tarp lietuvių. Tai buvo drąsus vyrukas.

LŠST LCV nustatytas gaires vadovauti šauliškojo jaunimo organizavimui ir jo šauliškam auklėjimui bei lavinimui visos Sąjungos plotmėje. Gi šio uždavinio siekiama kaip tik per tamprų vyresniosios ir jaunesniosios kartos bendradarbiavimą.

Skyriui vadovauja jo Viršininkas šaulys **Vladas Išganaitis.** Gimęs 1899 m., brolis Vladas dalyvavo Lietuvos nepriklausomybės kovose su bermontininkais, bolševikais ir lenkais. Į Šaulių Sąjunga įstojo 1922 m. ir nuo to laiko labai aktyviai reiškėsi jos gyvenime, įvairiose vietose būdamas būrio vadu, statydamas šaulių namus, steigdamas vaidintojų, dainininkų būrelius ir per visą savo veiklos laikotarpį palaikydamas kuo glaudžiausius ryšius su jaunimu. Okupacijų metu veikė pogrindyje. Atsikūrus Šaulių Sąjungai tremtyje, su dideliu užsidegimu ir pasisekimu dirbo jaunųjų šaulių tarpe Chicagoje, ypač pasižymėdamas kaip Chicagos Šaulių Klubo Meno Kuopelės vadovas. Jo populiarumas jaunimo tarpe, artimas jaunesniosios kartos problemų pažinimas ir ilgametis patyrimas šioje srityje duoda broliui Vladui puikų kraitį, atsistojus Jaunimo Skyriaus priešakyje.

Broliui Vladui kaip Skyriaus Viršininko Pavaduotojai talkininkauja žymi šaulių moterų veikėja ir viena iš Chicagos Klubo steigėjų sesė **Aleksandra Kybartienė** ir žurnalistas šaulys **Antanas Giedris.** Skyriaus pirmuoju sekretorium buvo ilgametis Šaulių Sąjungos veikėjas šaulys **Stasys Juškėnas,** o dabar tas pareigas eina šaulė **Kastutė Roženienė.** Nuo pat pradžios štabui priklauso šauliai ir šaulės (neskaitant jau suminėtųjų): **Genė Atkočaitytė, Adelė Butkutė, Ona Dunaitienė, Nijolė Šapalaitė, Juozas Ulevičius, Kazys Ulevičius, Zenonas Urbonas ir Laima Zabukaitė.** Naujai į skyriaus štabą įsijungė šauliai ir šaulės: **Daiva Šilingaitė, Galinda Šilingaitė,** dailininkė **Aleksandra Koverienė, Kastytis Juškėnas** ir **Pranas Tomkevičius.**

Skyriaus ribose veikia komisijos: Uniforminė Komisija, Spaudos Komisija, Šalpos Komisija ir Šaulių Vajaus Komisija. Visos šios komisijos jau spėjo išvystyti gražią veiklą ir atsiekti gerų rezultatų. Apie tai "TREMTIES TRIMITAS" dar turės daug malonumo ir gerų progų painformuoti savo skaitytojus. Čia norisi pabrėžti tiktai sekantis faktas. Visos augščiau minėtos komisijos tapo sudarytos ne kurio kito Skyriaus, bet kaip tik **Jaunimo** Skyriaus ribose todėl, kad tokiu būdu jauniesiems šaulių vadovams tinkama proga praktiškai susitikti ir susidurti su plačiais ir įvairiais **visos Sąjungos** uždaviniais, sunkumais, problemomis. Gaudami tokiu būdu organizacinio darbo ir vadovavimo praktiką, jaunieji vadovai, atėjus laikui, nepadarys gėdos šaulių vėliavai, ir vyresnioji šaulių karta ramia širdimi galės perleisti Sąjungos vairą į jų rankas. Gi kad jaunųjų vadovų vadovavimo mokslas eitų teisinga kryptimi, rūpinasi prityrę Šaulių Sąjungos darbuotojai, kaip brolis Vladas Išganaitis su savo pavaduotojais ir bendradarbiais.

Pažvelgus į LŠST LCV Jaunimo Skyriaus veiklą, šias eilutes rašančiam TREMTIES TRIMITO bendradarbiui atrodo, kad Skyrius yra radęs laimingą formulę vyresniosios ir jaunesniosios kartos bendradarbiavimui. Jei jo pavyzdžiu paseks visi LŠST vienetai, tai, vietoje tuščiai eikvoję jėgas ginčui apie vyresniosios ir jaunesniosios kartos nuopelnus, jas sunaudosime, vienas kitą papildydami ir vienas kitam padėdami, mūsų augščiausiam tikslui tremtyje — Lietuvos laisvės iškovojimui.

Pirmyn šauliškas jaunime!

"Pagerbęs milžinus tautos
Ir darbus savo pirmtakūnų,
Patsai auk ateičiai galiūnų
Ir savo prievolės šventos
Įnešti irgi savo dalį
Darbais palaimint brolių šalį,
Jaunime pažangus, atmink!
Garbės sau kelią pasirink!"

(Maironis)

VISIEMS LŠST NARIAMS IR NARĖMS

LŠST LCV Įgaliotiniui Kanadoje šauliui JUOZUI JANKAIČIUI sveikatos sumetimais pasitraukus iš pareigų, nuo š.m. kovo 10 d. šias pareigas pavedu eiti pirmojo tremtyje šaulių vieneto TORONTO ŠAULIŲ KLUBO VALDYBAI. Pradedant augščiau minėtąja data, visus LŠST LCV Įgaliotiniui Kanadoje skirtus raštus prašau adresuoti Toronto Šaulių Klubo Valdybos pirmininkui šauliui kpt. Mečiui Kriščiūnui, 563 Brock Ave., Ont., Canada.

Šauliui Juozui Jankaičiui, ir toliau liekančiam LŠST LCV nariu, reiškiu gilią padėką už atliktą darbą. Taip pat nuoširdžiai dėkoju visiems jo bendradarbiams ir bendradarbėms.

Toronto Šaulių Klubo Valdybai, perimančiai LŠST LCV Įgaliotinio Kanadoje darbo naštą, savo ir LŠST LCV Darbo Prezidiumo vardu linkiu visokeriopos sėkmės. Pirmojo tremtyje šaulių vieneto vadovybės pastangos teatneša gražių vaisių ir tesustiprina šauliškąsias gretas, mūsų vėliavoms kylant laisvoje Kanados padangėje.

ALEKSANDRAS MANTAUTAS
LŠST LCV Pirmininkas

Brocktonas, 1957 m. kovo 1 d.

STASYS BUTKUS SUKAKTUVININKAS

Šešiašdešimties metų amžiaus sukaktuvių proga sveikiname mūsų kruopštų ir nenuilstantį bendradarbį, rašytoją, karį, kuris pirmą ir antrą kartą Lietuvai atgavus senąją sostinę Vilnių, iškėlė Lietuvos vėliavą Gedimino pilyje.

Linkime jam sveikatos ir darbingų metų mūsų Tautos labui.

Ilgiausių metų

STASIUI BUTKUI,

Kovojančiam Lietuviui!

Z. Raulinaitis,
KARIO Redaktorius
ir
Bendradarbiai

Šauliai prie šv. Jono bažnyčios Toronte 1957 m., po Vasario 16 d. pamaldų.

MŪSŲ ŠEIMOJE

Iš Kanados TREMTIES TRIMITĄ pasiekia malonios žinios apie pirmojo tremtyje šaulių vieneto — **Toronto Šaulių Klubo** energingą veiklą. Klubo narių skaičius išaugo iki maždaug 90, ir rodo tendencijos dar kilti. Visi pamėgo Klubo pirmininko šaulio kpt. M. Kriščiūno vedamas šaudymo pratybas ir noriai į jas lankosi. Rengiami šokiai ir pobūviai. Organizuojama vaidintojų grupė. Rengiamasi įsigyti nuosavą Klubo vėliavą ir dedamos pastangos Klubą oficialiai užregistruoti, išgaunant jam taip vadinamą čarterį. Daromi žygiai sutelkti lėšų, ir netoli Toronto, prie miško ir prie vandens, įsigyti ūkį, kur ateityje numatoma duoti prieglaudą nedarbingiems ar reikalingiems pagalbos šauliams. Norima taip pat įsigyti ir nuosavą patalpą Toronte, kur būtų galima užėjus paskaityti lietuvišką spaudą, pasikalbėti, padaryti susirinkimą ir t.t. Klubas turi ir savo daktarą, kuris už mažą atlyginimą ir net veltui gydo Klubo narius (deja, iki šiol TREMTIES TRIMITUI nepavyko sužinoti daktaro pavardės bei gauti jo nuotraukos. Red.).

Rockfordo Šaulių Klubo Laikinoji Valdyba pasiekiama jos pirmininko adresu: Mr. A. Pocius, 318 Blackhawk Ave., Rockford, Ill. Valdybai priklauso 5 asmenys.

TORONTO ŠAULIAI GRĮŽTA PRIE SAVO SENŲ TRADICIJŲ

Nepriklausomybės šventės proga (16.II.57) gražus būrelis savanorių, karių ir šaulių, iškilmingų pamaldų metu, organizuotai rimtyje ir susikaupime lydėjo Tautines vėliavas (savanorių ir šaulių).

Tautinės vėliavos abiejuose altoriaus šonuose jaudino visą bažnyčią.

Pamaldų pabaigoje minėtos organizacijos nunešė gėles, lydimas vėliavų, dvasiškijos ir organizacijos narių prie paminklinės bažnyčioje įmūrytos lentos "Žuvusiems už Lietuvos Laisvę".

Po jautraus kunigo žodžio sekė Tautos Himnas, kurį lydėjo veidu riedančios ašaros. Ašaros — liudininkės mūsų tautos nusiteikimų ir jautrumo. Nepriklausomybės šventės prasmė yra visų giliai suprasta.

Vėliavos, organizacijos (savanorių, karių ir šaulių) priminė Karo Muzėjaus iškilmes. Taip norėtųsi, kad vėliavų lydėtojų eilėse būtų daugiau jaunų veidų ir visi tie, kurie kada tai lydėdavo tas vėliavas!

Šaulys

ISTORINĖS NUOTRUPOS

DR. V. SRUOGIENĖ

LYGIAI PRIEŠ 600 METŲ LIETUVĄ NIOKOJO KRYŽIUOČIŲ ORDINAS, ANGLIJOS, PRANCŪZIJOS IR VOKIETIJOS RITERIAI

1357 metais maršalas Zigfridas iš Danefeldo su žemių valdytojais ir daugeliu kitų kilmingų svetimšalių, kurie buvo atvykę į Prūsiją broliams (kryžiuočiams) padėti, būtent su prancūzais, tarp kurių buvo kilmingasis ponas de Barcun, su anglais, vokiečiais, tarp kurių atžymėtinas Niurnbergo markgrafas, staiga įžengė į lietuvių žemę ir atvyko prie upės, vietinių žmonių kalba vadinamos Mituva, ir po to perėjo į Vaikių žemę, kurią nuniokojo, ir naktį joje pasiliko su galinga kariuomene. Kitą dieną anksti rytą nuskubo į žemę, vietinių žmonių kalba vadinamą Raseiniais, kurioje pasiliko kitą naktį, kur pagonis ugnimi ir kalaviju su žeme sulygino. O minėtasis maršalas tuojau jojo į Subnos žemę ir Galnės žemę, kuriose pasiliko 3 naktis, jas nuniokodami, kaip ir anksčiau (kitas). Išvykę iš Peštvėnų, norėdami Veliuoną apsupti, ten broliai ir augščiau minėtieji kilmingieji ponai pastatė savo palapines. Bet ir pagonys neleido jiems apsirūpinti valgiu, gėrimu ir visokiu maistu, jų vežimus sulaužė arba suskaldė, iššudė daugiau kaip 150, jų audeklinius maišus ir kuprines su daugybe indų išsigabeno pas save, tarp savęs pasidalijo ir pridarė krikščionims daugybę nuostolių...

(Scriptores Rerum Prussicarum, 2 t. 523 psl., iš Lietuvos TSR Istorijos šaltinių I t.)

VYTAUTO DIDŽIOJO VEIKLUMAS

Didysis Lietuvos Kunigaikštis Vytautas priklausė prie tos rūšies nepaprastai gabių žmonių, kurie turėjo greitą orientaciją ir mokėjo tinkamu metu naudoti laiką, "kalti geležį, kol ji karšta". Atmintinas yra jo autentiškas posakis, kurs niekad nepasens:

"Laiko nustoja tas, kuris jo laukia".

Vytautas Didysis priklauso prie labiausiai veiklių žmonių istorijoje. Didelis šachmatų mėgėjas, gyvendamas tada, kada rašto menas net valdovams buvo tiek teįprastas ,kaip mūsų technikos laikais, sakysim, stenografija, jis sugebėdavo savo raštininkams diktuoti po kelis laiškus iš karto. Ta savybe didžiavosi Napoleonas!

Brangindamas laiką ir planuodamas tolį į ateitį, jis nuolat judėjo, nuolat keliavo. Prisiminkim, kad tais laikais gerų kelių visai nebuvo, tik keli pagrindiniai vieškeliai, per amžių amžius išminti, kirto mūsų Lietuvą; šiaip, keliauti teko tik raitam. Tai buvo laikas (kaip dar neseniai Texas valstybėje), kada žmogus be žirgo nebuvo laikomas žmogumi. Riteris buvo lyg suaugęs su savo žirgu — puikių arklių Vy-

tautas tūkstančius laikė. Ir raitas, savo žirgais, jis keliaudavo nuo Palangos iki Chadžibėjaus (dabartinė Odesa), nuo Smolensko iki Vengrijos ir Krokuvos. Čia jis karo žygy, čia jis medžioja, medžioklės metu svarbias sutartis sudaro, čia vėl kelia savo giminaitėms vestuves, puotauja ir svečius priiminėja, veda derybas, pina įmantrias tarptautines kombinacijas...

VILNIUS PO RUSAIS PRIEŠ 300 METŲ

1655 m. maskoliai, įsibrovę į Lietuvą, trylikai metų buvo okupavę rytinę jos dalį su pačia sostine Vilniumi. Iš miesto buvo išbėgę žymiausi jo gyventojai, didesnė magistrato narių dalis, augščiausia dvasiškija. Caras Aleksiejus Michailovičius, triumfališkai įvažiavęs į amžiną Gedimino miestą, pasiskelbė didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu ir, paskyręs savą administraciją bei leidęs savo maskoliams bei kazokams "pauliavoti", išvyko atgal į Maskvą. Vilnius, vienas turtingiausių Europos miestų, per ištisus amžius priešų nematęs, buvo nuniokotas, apiplėštas, didelė jo dalis sudeginta, gyventojai iššudyti... turtai — prekės, baldai, arkliai, karietos, net marmuro kolonos bei paauksuoti namų, rūmų stogai — visa kas buvo išvežta į rytus.

Kaip mūsų sostinė gyveno tada po maskolių okupacija — beveik žinių neturime. Betgi vienas kitas išlikęs dokumentas atskleidžia įdomius dalykus.

1657 m. Vilniuje paplito maras. Kaip paprastai, po karo, gaisrų, atėjo badas, šaltis, o su jais ir visokios ligos. Vilniaus miesto magistratas kiek galėdamas stengėsi apsaugoti išlikusius gyventojus nuo privisusių piktadarių ir plėšikų. Tuo tikslu jis buvo įgaliojęs Juozą Kairelavičių ir keletą jo pagalbininkų surinkti 30 dorų piliečių, kurie turėtų kasdien dieną ir naktį eiti sargybą, saugoti mūrus, krautuves ir sandėlius. Magistratas buvo surinkęs 1,000 auksinų sargybai išlaikyti ir veikė kartu su nauju vaivada, nes senasis, Jonušas Radvila, pasitraukęs su kariuomene tuo laiku jau buvo pasimiręs. Magistratas rūpinosi, kad teismai gautų paramą ir galėtų nusikaltusius tinkamai bausti. Jis įsakė Kairelavičiui visų iš Vilniaus pabėgusių gyventojų turtą sudėti į sandėlius ir laikyti užrakintą, kol visas magistratas vėl sugrįš į Vilnių. Saugumo dėlei buvo įsakyta visus vartus laikyti uždarytus, išskyrus Rudininkų vartus dienos metu, bet kad jų raktai būtų taip pat komisijos saugojami. "Tuo metu, kai vartai uždaryti, reikia sekti ir labai akylai žiūrėti, kad nei pro sieną, nei po aštriatvore pikti žmonės neiškastų kokių skylių, o tai reikia daryti vartų atidarymo ir uždarymo metu... Kadangi gaisrai jau nuo pavasario vis dažnėja ne tiktai mieste, bet ir priemiesčiuose ,ponams vietininkams reikia uoliai rūpintis, kad visuomeniniai vandentiekiai*) būtų atidaryti gaisrui gesinti ir kad priemiesčių sargyba, gyvenanti priemiesčiuose, būtų ten pat sudaryta". Taip byloja dokumentas, įrodydamas Vilniaus gyventojų rūpinimąsi savais piliečiais. Jis drauge parodo, kad mūsų žmonės jau prieš 300 metų net svetimos okupacijos laikais buvo pratę patys tvarkytis demokratitškais pagrindais, sąmoningai savo reikalus vesti ir ginti.

PIRMOJI KARO MOKYKLA LIETUVOJE

Pirmoji mums žinomoji karininkų mokykla Lietuvoje buvo Gardine antroje 18-jo amžiaus pusėje. Ją buvo įkūręs Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės finansų ministeris Antanas Tizenhauzas. Nedaug apie ją težinome, tiek, kad ji auklėjo vienu laiku apie 20 jaunuolių ir kad ji vos keletą metų tegyvavo.

Tačiau 18-me amžiuje Lietuvai karininkus ruošė garsioji Varšuvos karo mokykla — Kadetų Korpas. Nors jis buvo Varšuvoje, tačiau ryšiai su Lietuva buvo dideli, nes Lietuva jam išlaikyti skyrė 1/3 visų lėšų ir vienas trečdalis jos auklėtinių buvo jaunuoliai iš Lietuvos. Be to, tos mokyklos iniciatorius bei steigėjas ir pirmasis jos vadovas buvo žmogus iš Lietuvos — kunigaikštis Adomas Čartoriskis, kildinęs save iš Gedimino giminės, pasižymėjęs kaip vienas šviesiausių epochos vyrų.

Varšuvos kadetų korpas turėjo tikslą išauginti gilius patriotus ir gerus karo srities specialistus, kad pertvarkius kariuomenę galima būtų atsispirti vis daugiau ir daugiau mūsų kraštui gręsiančiam maskoliui. Ir iš tikrųjų, Korpas netrukus pagarsėjo kaip geriausia savo laiko karo mokykla Europoje. Jis davė tokius žymius žmones, kaip Tadą Kosciušką, Jokūbą Jasinskį ir daugelį kitų, kad ir mažiau žinomų, bet garbingų kovotojų už Lietuvos laisvę.

*) Vandentiekiai Vilniuje buvo jau 16-me šimtmetyje.

15 METŲ "VOICE OF AMERICA" IR 6 METAI "AMERIKOS BALSUI"

("A. B." Lietuviškosios Tarnybos vedėjo Dr. Kosto Jurgėlos žodis 15-metinėje programoje)

Dr. K. Jurgėla šitaip apžvelgė "Am. Balso" įsikūrimą:

Prieš penkiolika metų — 1942 m. vasario 24 d. mažoje radijo studijoje New Yorke pranešėjas prabilo per mikrofoną: "This is the Voice of Amerika" — Čia Amerikos Balsas. Toliau jis karo nusiaubtos Europos klausytojams pranešė: "Kasdien šiuo metu mes papasakosim jums apie Ameriką... Žinios bus blogos ar geros, bet mes sakysim jums tiesą".

Tai buvo pirmoji Amerikos transliacija, ir naujas posūkis Amerikos santykiuose su užsieniu. Kai Jungtinės Valstybės pradėjo tarptautines radijo transliacijas, jos buvo perduodamos pasauliui penkiomis kalbomis. Jomis buvo siekiama atitaisyti nacių propagandos prasimanymus. Šiandien iš moderniškų studijų Wašingtone Amerikos Balso transliacijos duodamos 43 kalbomis. Greta pirmojo pagrindinio tikslo — atremti priešišką propagandą — Amerikos Balsui prisidėjo dar trys uždaviniai. Būtent, pirmas — aiškinti Jungtinių Valstybių politiką ir jos siekimus; antras — pavaizduoti Amerikos politikos sutapimą su kitų tautų teisėtomis aspiracijomis; ir trečias — puoselėti Amerikos žmonių ir jų gyvenimo kelių supratimą.

"A. B." įstaiga stovi netoli kongreso Kapitoliaus rūmų ir yra simboliškoj gatvėj — Nepriklausomybės alėjoj.

Transliacijas perduoda trisdešimt siųstuvų Amerikoje ir keturiasdešimt aštuoni siųstuvai užsieny — nuo Manilos Filipinuose iki plaukiojančio siųstuvo, įrengto laive, kuris jūroje stovi nuleidęs inkarą prie graikų Rodos salos. Tokiu būdu Amerikos Balso programas perduoda septyniasdešimt aštuoni siųstuvai. Komunistiniuose kraštuose Vakarų transliacijoms trukdyti yra įrengta tūkstantis du šimtai trukdymo stočių. Amerika niekada nenaudojo radijo siųstuvo trukdymo reikalams.

Amerikos Balsas lietuviškai į Lietuvą prabilo vos prieš šešerius metus — simboliškąją Vasario Šešioliktąją dieną 1951 metais. Jau pirmoje transliacijoje pranešėme apie

CLEVELANDO SKAUTĖS SURENGĖ KAZIUKO MUGĘ

Kovo 3 d. su dideliu pasisekimu Clevelando skautės surengė Kaziuko mugę. Susilaukta daug svečių, kurie džiaugėsi skaniai pagamintais skaučių pietumis ir pirko lietuviškus rankdarbius. Ypatingo pasisekimo čia susilaukė lietuviškos lėlės. Į mugės organizavimo ir parengimo darbus daugiausia energijos padėjo Clevelando skautininkės.

Iškilmingai praėjo ir skautų bei skaučių tuntų sueiga. Įžodį davė R. Gaidžiūnaitė, L. Karužaitė, A. Karužaitė, I. Pivoriūnaitė, Z. Ramanauskaitė, I. Berzinskaitė, R. Kubiliūnaitė, D. Grigailiūnaitė, B. Jocytė, R. Juškėnaitė, D. Jurgaitytė, A. Mačytė, Z. Švelnytė, M. Jokubaitytė, D. Ramanauskaitė, S. Lazdinis, V. Dučmanas, E. Vaičeliūnas ir Venclauskas. Už nuopelnus ir gražią veiklą buvo atžymėti ar pakelti į vyresniškumo laipsnius: A. Grebliūnaitė, M. Juškėnaitė, R. Mockutė, A. Geležytė, N. Garlaitė, D. Benokraitytė, D. Jurgutavičiūtė, A. Andrašiūnas, A. Korsakas, S. Peckus ir A. Garlauskas. Sktn. G. Juškėnui buvo įteiktas Padėkos Ordinas, o Vytauto draugovės draugininkui V. Kizlaičiui išreikšta ypatinga padėka kaip geriausiam tunto vadovui. Šia proga skautus bei skautes sveikino abu tuntininkai — sktn. A. Petrauskienė ir sktn. V. Kamantas.

Iškilmingoji tuntų sueiga buvo skirta paminėti Lietuvos skautų globėjo Šv. Kazimiero dienai, pasaulinės skautybės 50-čiui ir jos įkūrėjo Lordo Baden Powell'io šimtajam gimtadieniui. LSS Tarybos narys vyr. sktn. Pr. Karalius pasakė šiai progai pritaikytą turiningą kalbą. Sueigą malda užbaigė skautų kapelionas kun. Goldikovskis. Po pertraukos susirinkusius smagiai nuteikė Lašininis ir Kanapinis, Clevelando Vaidilos teatro aktoriai Z. Peckus ir Ig. Gatautis. Šio vaizdelio tekstą parašė Z. Peckus, dekoracijas piešė dail. sk. vytis Alg. Muliolis. Skautės gyvai pašoko tautinius šokius, o po to buvo smagiai pasišokta.

● Lietuvos Skautų Brolija yra įsteigusi Džiamborės Fondą, kurio tikslas yra telkti lėšas, idant lietuviai skautai tarptautiniuose skautų sąskrydžiuose galėtų tinkamai atstovauti Lietuvą. Džiamborės Fondui paremti ir New Yorko skautai prašo mūsų visuomenę aukų. New Yorke ir apylinkėse gyveną lietuviai aukas prašomi siųsti N. Y. tuntininko adresu — Romas Kezys, 130 Hendrix St., Brooklyn 7, N. Y.

● Šį rudenį bus Liet. Skautų Sgos ir Brolijos organų rinkimai. Primenama visiems skautininkams, kad užsimokėtų nario mokestį už 1956 m. Neužsimokėję negalės dalyvauti rinkimuose. Mokestis — 2 dol. metams. Siųsti LSB Ūkio Skyriaus vedėjui — Sig. Krasauskas, 32 Pasadena Gardens, Toronto 9, Ont., Canada.

● Kovo 2 d. New Yorko skautų vyčių okteto koncertas pavyko puikiai. Buvo apie 400 svečių, daugiausia jaunimo. Koncertą atidarė Tauro tuntininkas psktn. R. Kezys. Programą vedė akt. V. Žukauskas. Solo dainavo okteto antrasis bosas L. Ralys. Koncertu buvo paminėta okteto penkių metų gyvavimo sukaktis. Ta proga oktetas gavo visą eilę sveikinimų ir dovanų.

● Kovo 3 d. darbštusis New Yorko vilkiukų vadovas Algis Alksninis susituokė su D. Stasiukynaite. Iškilmingose jungtuvėse giedojo N. Y. skautų vyčių oktetas. Vestuvių puotoje dalyvavo apie 300 svečių. N. Y. skautai ir Atlanto pakraščio skautų vadovybė miejajam Algiui ir jo žmonai Danutei linki daug saulėtų dienų jų vedybiniame gyvenime.

● Sktn. R. Šilbajoris, New Yorko ir Atlanto pakraščio skautų veiklus vadovas, Kolumbijos universiteto doktorantas, kovo 2 d. buvo išrinktas Baltų Studentų Federacijos pirm.

● Atlanto pakraščio skautų vadovybė artimoje ateityje pramato suorganizuoti skautų vadovų kursus, idant užpildyti esamą vadovų spragą. Instrukcijos vietovių vadovams jau išsiuntinėtos. Kursus galės lankyti tik tam tikras kvalifikacijas turį vadovai.

● Akademinio Skautų Sąjūdžio visuotinis suvažiavimas įvyks gegužės 4—5 d.d. Clevelande. ASS vasaros stovykla bus netoli Čikagos liepos 1—7 d.d. Visi studentai skautai kviečiami dalyvauti jaunimo kongrese, o po to — į stovyklą.

● Kovo 11 d. House of Free Russia, New Yorke, įvyko geležinės uždangos tarptautinis skautų vadų posėdis. Gegužės 25 ar 26 d. New Yorko Coliseume pramatoma surengti tarptautinė skautų šventė, kur kiekviena tautybė galės pademonstruoti savo jaunimo menines paiėgas. Ten pat bus įrengtos tautinių rankdarbių bei valgio gaminių parodėlės — bufetai.

● Fil. inž. Romas Viskanta, studentų skautų korp! Vytis pirmininkas, kovo 10 d. buvo atskridęs iš Čikagos į New Yorką, kur dalyvavo N. Y. skyriaus Korp! Vytis sueigoje ir turėjo pasitarimus su studentų skautų vadovais.

● Romas Kezys ir Jonas Ulėnas, N. Y. skautų vadovai, tarpininkaujant p. Švirplaičiui, kovo 9 d. apžiūrėjo gražią amerikiečių skautų stovyklavietę Wingdale, N. Y. (90 mylių nuo New Yorko), kur pramatoma įrengti New Yorko skautų - skaučių vasaros stovyklą.

● Bostono skautų teatro grupė gegužės 4 d. atvyksta į Brooklyną, N. Y., su komedija "Svetimos plunksnos". Vakarą, kuris įvyks Apreiškimo parapijos salėje, rengia N. Y. skautų tėvų rėmėjų k-tas.

● Džiamborės Fondas skautiškųjų jubilėjinių metų akivaizdoje kviečia mus sukaupti jėgas tinkamai LS Brolijos ir lietuvių tautos reprezentacijai. Reikia išnaudoti kiekviena proga Lietuvos vardui iškelti. Į jubiliejinę skautų džiamborę vyks dvi skautų skiltys — iš Vokietijos ir Anglijos, o skautų vyčių sąskrydyje Broliją atstovaus sk. vyčių būrelis iš Vokietijos.

Jungtinių Amerikos Valstybių politiką Lietuvos atžvilgiu — nepripažinimą Hitlerio ir Stalino suokalbio prieš taiką padarinių, Lietuvos ir jos gerųjų kaimynų — Latvijos ir Estijos — įjungimo Sovietų Sąjungon. Amerikos Balso nusistatymas yra pateikti faktus, kad galėtumėt susidaryti **savo** nuomonę. Toks buvo "A. B." tikslas per penkioliką metų, ir mes jos ketiname laikytis ir ateity.

GEN. ŠT. PLK. I. E. KRAUNAITĮ IŠLEIDŽIANT

New Yorko Ramovės skyrius atsisveikino su buvusiu ilgamečiu pirmininku, skyriaus steigėju ir vienu veikliausių narių. Tiesa, plk. Kraunaitis tik išsikelia kiek toliau nuo New Yorko į įsigytą nuosavybę Catskill kalnuose ir žada nenutraukti ryšių su New Yorko ramovėnais, bet didelis atstumas, atrodo, trukdys jam aktyviau pasireikšti organizaciniame gyvenime, kurį jis taip mėgo ir nuoširdžiai rėmė.

Išleistuves, kurios įvyko vasario 24 d., suorganizavo A. L. Legiono postas, kurio nariu pulkininkas irgi buvo, ir ramovėnai. Susirinkę lietuviškame p. Povilanskienės restorane senieji pulkininko bičiuliai palinkėjo jam gerai įsikurti naujoje vietoje ir nenutraukti ryšių su buvusiais kariais New Yorke. Kiekvienas dalyvių tarė atsisveikinimo ir linkėjimų žodį mielam pulkininkui. Būdingą žodį pasakė Legiono vadas.

Kpt. P. Jurgėla, Am. Lietuvių Legiono vadas, apibūdino gen. št. plk. I. E. Kraunaičio asmenybę ir nuopelnus Lietuvos kavalerijai. Kariuomenės savanoriu įstojo 1919 m. kovo 18 d. Kaip eilinis raitininkas jis dalyvavo Nepriklausomybės karuose su visais priešais — rusais, bermontininkais ir lenkais. Vyčio Kryžių šiam gusarui kariuomenės vadas gen. Žukauskas įteikė 1919 m. kautynių metu prie Dauguvos krantų, priešo artilerijai apšaudant. 1923 m. dalyvavo pajūrio išlaisvinimo žygyje ir vadovavo vienam M. Lietuvos sukilėlių raitininkų būriui. Karo žygiuose pasižymėjo sumanumu ir narsumu. Karinėje spaudoje (KARY, KARDE ir MŪSŲ ŽINYNE) pateikė daugybę straipsnių apie kavaleriją ir jos uždavinius, žirgo ir raitininko mokymą ir kt. Kpt. Kraunaičio paruoštas pirmasis mūsų "Kavalerijos vadovėlis", apie 250 psl., buvo 1927 m. Karo Mokyklos išleistas šapirografuotu leidiniu. Kavalerijos taktą jis dėstė ne tiktai Karo Mokykloje ir Vytauto Didžiojo Augštoje Karo Mokykloje, bet ir Aviacijos Puskarininkių Mokykloje ir Policijos Mokykloje. Suorganizavo civilių raitininkų s-gą "Vytija" ir jai vadovavo, vėliau buvo Žirginio Sporto S-gos p-kas.

Šis karys Lietuvos Karo M-los III laidą bei Augštuosius Karininkų Kursus ir Prancūzijos karo m-lą, augštąją kavalerijos karininkų mokyklą bei Paryžiaus Karo Akademiją baigė pirmuoju. Šauniu vadovavimu manevruose per baigminius kvotimus nustebino prancūzų Karo Akademijos vadovybę bei profesorius. Lietuvos karo vadovybė, norėdama išbandyti šio pulkininko gabumus, 1937 m. kariuomenės manevruose pavedė jam vadovauti sustiprintam "priešo" kavalerijos pulkui. Su šiais savo raitininkais gen. št. plk. Kraunaitis įvykdė "žaibinį žygį": apėjo mūsų kariuomenės sparną ir suardė tiekimą bei visą užnugarį. Toks žygis davė labai reikšmingą pamoką: jei mūsiškiai raitininkai, gabaus vado vedami, sugebėjo tokį žygį įvykdyti, be abejo, ir priešas gal būtų galėjęs tai padaryti. Po to karo vadovybė daugiau susirūpino mechanizuotais daliniais ir pradėjo organizuoti teritorinius dragūnų vienetus, kurių parengimui plk. Kraunaitis taip pat vadovavo. Keliais atvejais jis buvo kavalerijos štabo v-kas ir yra vadovavęs mūsų ulanų LK Birutės pulkui ir gusarų Jonušo-Radvilo pulkui, kuriame karinę tarnybą jis pradėjo eiliniu. Šis šaunus raitininkas ir gabus vadas yra labai daug nusipelnęs Lietuvos kavalerijos karininkų parengimui, pačios kavalerijos tobulinimui ir žirginio sporto įvedimui.

Galingiems kaimynams sužlugdžius Lietuvos Nepriklausomybę, plk. Kraunaitis veikė: buvo Vilniaus apygardos savisaugos vadas ir su savo lietuvių daliniais laukė tinkamo momento pradėti kovą dėl Lietuvos išlaisvinimo. Mūsų mylimas pulkininkas šiandien yra susikrimtęs, sunkiai pergyvena Lietuvos tragediją ir tebegyvena šviesia viltimi aktyviai padėti Vyčio kraštui išsivaduoti iš verguvės.

A. a. Jurgis Matukonis. Š. m. sausio 28 d. Wilkes-Barre (JAV) mirė Jurgis Matukonis. Jis buvo kilęs iš Lietuvos ir prieš 50 metų atvykęs į Ameriką. Buvo Pirmojo pasaulinio karo veteranas.

Plk. Kraunaitis taria atsisveikinimo žodį. Kairėj: V. Alksninis, N. Y. Ramovės sk. vicepirm.; dešinėje: kan. J. Meškauskas, pirmasis Lietuvos karo kapelionas, P. Jurgėla, Am. Lietuvių Legiono vadas; priekyje deš.: gen. št. plk. ltn. A. Sperauskas, skyr. pirmininkas; kair.: Z. Raulinaitis KARIO redaktorius. Vytauto Gedgaudo nuotr.

LTN. ALGIRDAS ALKSNINIS

Algirdas Alksninis neseniai baigė United States Officer Naval mokyklą (JAV) ir buvo pakeltas į leitenanto laipsnį (karo laivyno).

Prieš karinę tarnybą Algirdas Alksninis bakalauro laipsniu baigė University of Connecticut. Studijavo bakteriologiją ir gyvulių ligas.

Ltn. A. Alksninio tėvas Vacys Alksninis yra Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris, atsargos kapitonas. Algirdo vyresnysis brolis Vytautas taip pat tarnavo Amerikos Jungt. Valstybių kariuomenėje ir dalyvavo Korėjos kare. Alksninių šeima 1944 m. pasitraukė iš Lietuvos į Vakarus nuo raudonųjų teroro. Vėliau atvyko į JAV ir apsigyveno Maspeth, N. Y.

Kovo 3 d. Apreiškimo parapijos bažnyčioje, Brooklyne, N. Y., Algirdas Alksninis susituokė su studente Danute Stasiukynaite.

A. A. FELIKSAS KRIŠTOPAITIS

Š. m. vasario 10 d. automobilių katastrofoje susižeidė ir kovo 13 d. mirė Feliksas Krištopaitis.

Velionis gimęs 1927 m. spalio 5 d. Lietuvoje, Joniškėlyje, Biržų aps. Mokėsi Pasvalio gimnazijoje. 1944 m. su tėvais pasitraukė į Vokietiją nuo raudonojo teroro ir į Ameriką atvyko 1948 m. Kitais metais stojo savanoriu į Amerikos JV kariuomenę ir tarnavo 24 pėstininkų divizijoje, kuri dalyvavo Korėjos kare.

Kautynėse su raudonaisiais F. Krištopaitis buvo sužeistas ir grąžintas į JAV. Pasveikęs ir toliau tarnavo kariuomenėje. Už pasižymėjimus yra apdovanotas garbės ženklais ir pakeltas į vyr. seržanto laipsnį. Kariuomenėje tarnavo per 4 metus. Išėjęs į atsargą, apsigyveno Chicagoje.

SAVANORIS-KŪRĖJAS PIJUS KULIKAUSKAS

Pereitų metų spalio 6 d. Vokietijoje ,Augsburgo mieste, R. Katalikų kapinėse palaidotas, plaučių džiova miręs savanoris-kūrėjas Pijus Kulikauskas. Velionis gimęs 1895 m. balandžio 15 d. Viščekaimio kaime, Alvito vals., Vilkaviškio aps., Lietuvos kariuomenėn įstojo savanoriu 1919 m. sausio 21 d. į Artilerijos Brigados 4-tą Bateriją. Nepriklausomybės kovose dalyvavo kautynėse su bolševikais prie Alytaus, Daugų ir Salako ir su bermontininkais ties Radviliškiu. Kaip uolus ir sumanus karys buvo pakeltas į viršilos laipsnį. Baigus kovas už Lietuvos išlaisvinimą, 1920 m. kovo 15 d. iš kariuomenės pasiliuosavo ir įstojo Žemės Ūkio Ministerijos tarnybon vertėju. 1922 m. perėjo tarnybon į Teisingumo Ministeriją ir tapo paskirtas teismo kandidatu į Mariampolės Apygardos Teismą. Ėjo Apylinkės Teisėjo ir Teismo tardytojo pareigas, kol buvo paskirtas Apygardos Teismo sekretorium. Šiose pareigose išbuvo iki antrosios rusų okupacijos, kada su žmona atsidūrė vakarų Vokietijoje, Augsburgo mieste, pabėgėlių stovykloje. Nuo išgyventų tremties vargų ir silpno maisto apsirgo plaučių džiova ir ilgos ligos ir daugelio kančių mirtis pakirto gyvybės siūlą. Liko žmona Kazimiera, kuri, beslaugydama savo vyrą, apsikrėtė džiova ir šiuo laiku taip pat gydoma toje pačioje ligoninėje.

Velionis, jausdamas savo jėgų nusilpimą, rašytuose savo draugams laiškuose vis dar tikėjosi sulaukti Tėvynės atvadavimo laikų, kad savo palaikus palaidotų tėvų žemėje, už kurią kariavo, dirbo ir savo jėgas padėjo.

Dar vienas naujai supiltas lietuvio kapas ir mieste stovintis lietuviško stiliaus kryžius, kiekvienam teprimena, koks žiaurus likimas ištiko nelaimingą mažą lietuvių tautą bolševizmo marui ją užklupus.

Ilsėkis ramybėje mielas kovų drauge, savanoriai-kūrėjai tavęs nepamirš.

Matas K.

Pranas Poškaitis, gyv. Plymouth, gavo mokytojo vietą Fords, N. J.

1954 m. jis baigė King's kolegiją ir įgijo ekonomijos mokslų diplomą. Po to jis atliko karinę tarnybą ir šešioliką mėnesių išbuvo Korėjoje.

Prieš įstojant King's kolegijon, 1948 m. baigė Šv. Vincento augštesniąją mokyklą Plymouthe.

PAVYZDINGA ČIKAGOS RAMOVĖNŲ VEIKLA

Š. m. vasario 10 d. Lietuvių Auditorijoje įvyko visuotinis metinis L. V. S. Čikagos skyriaus narių susirinkimas.

Palyginti su kitais susirinkimais šis buvo gana skaitlingas, gyvas, įdomus ir labai sklandžiai pravestas.

Susirinkimą atidarė skyriaus p-kas Pov. Dirkis, kuris pirmoje eilėje paprašė visus dalyvius savo atsistojimu ir minutės susikaupimu pagerbti mirusį a. a. plk. Juozą Musteikį.

Susirinkimo pirmininku pakvietė Joną Tapulionį, o sekretoriauti Mykolą Lunecką.

Visa dienotvarkė susidėjo iš dviejų punktų, būtent: senos valdybos ataskaitinis pranešimas ir naujos valdybos rinkimai. Tačiau pats svarbiausias ir įdomiausias buvo ataskaitinis valdybos p-ko Pov. Dirkio pranešimas, kuris buvo taip kruopščiai paruoštas ir palietė išsamiai ir vaizdžiai visas sritis. Apie pranešimą labai teigiamai atsiliepė keletas dalyvių, o ypač Centro V-bos vice-pirmininkas Mykolas Reklaitis šiltais žodžiais užgyrė pranešimą, iškėlė skyriaus V-bos daug atliktų organizacinių darbų ir kad skyriaus veikla praėjusios

---

VILIUS JAKUŠOVAS, nuo 1956 m. rudens atliekąs karinę prievolę Amer. karinėje aviacijoje, kur specialioje mokykloje mokosi aviacijos inžinerijos. Anksčiau gyveno Čikagoje, studijavo aviacijos inžineriją, buvo Dainavos ansamblio vienas uoliausių narių, dainininkas, taut. šokių šokikas ir menininkas-grafikas.

kadencijos metu buvo pastatyta visais atžvilgiais tinkamoje augštumoje. Jis paprašė susirinkimo dalyvius, be jokių rezervų, patvirtinti sąmatą ir senajai valdybai išreikšti nuoširdžią padėką.

Kazys Musteikis visų susirinkusių vardu prašė skyriaus v-bą sutikti dar vienam terminui pasilikti. Mat, susirinkimas atkreipė dėmesį ne tik į pačio skyriaus organizacinius darbus, bet ir į tai, kad skyriaus v-ba stengėsi savo narių tarpe ugdyti augščiausios vienybės bendradarbiavimą. V-ba savo veiklą grindė nepolitiniai, bet tik lietuviškai, ir sąjungos įstatų rėmuose. Stengėsi, kad skyrius ir bendrai S-gos vardas visur tinkamai būtų respektuojamas. Už tat v-bos atstovai, ypač p-kas Dirkis, atstovavo skyrių, nežiūrėdamas tikybinių, bei politinių skirtumų, įvairiose organizacijose, subūrimuose, minėjimuose, prof. V. Biržiškos laidotuvėse ir komitete, Vašingtono sąskrydyje, Diplomatijos Šefo raute ir kt.

Vienas iš pagrindinių darbų skyriaus v-bos atliktų tai skyriaus 5 metų s-gos sukakties proga apvainikavimas vėliava. Tai pirmoji vėliava s-gos padaliniuose.

Kaip visuomet skyriaus nariai nevisi aktyviai skyriuje reiškėsi, bet džiugu konstatuoti, kad ramovėnai aktyviai dalyvauja ir kitose organizacijose, ypač Lietuvių bendruomenėje, kurioje užima atsakingas vietos apygardos bei apylinkių valdybose.

Aptariant bėgamuosius skyriaus reikalus, buvo pasisakyta dėl dar ankstyvesnės veiklos ir įtraukimą į darbą pasyvių narių. Buvo nagrinėjamos priemonės ir būdai, kuriomis būtų galima "atšalusius" narius atgaivinti, paskatinti nario mokestį mokėti, susirinkimus lankyti ir savąją spaudą, ypač organą "Karį" išsirašyti. "Kario" klausimo, šį kartą P. Dirkiui nebeteko kelti, nes jis ir taip tuo rūpinasi, atsirado kolegos Ališauskas, Brazdžionis, kurie tiesiog prašė visomis išgalėmis remti "Karį" ir būtinai visiems ramovėnams išsirašyti jį.

Į naują valdybą balsų dauguma buvo išrinkti šie: Povilas Dirkis, Edmundas Vengianskas, Stasys Virpša, Antanas Aviženius ir Juozas Bubelis. Kandidatais liko Bronius Ambroziejus ir Albertas Tamošiūnas.

Į revizijos komisiją išrinkti: Kazys Musteikis, Jonas Tapulionis ir Juozas Namikas. Kandidatais liko: Petras Ličkus ir Juozas Rapšys.

P. Erdvys

VETERANŲ VEIKLA

ČIKAGOS L. K. SAV.-KŪRĖJŲ SĄJUNGA

Lietuvos Kariuomenės Savanorių Kūrėjų Sąjungos centro organų rinkimai korespondenciniu būdu įvyko š.m. vasario mėnesio laikotarpy. Iš sąjungai priklausančių narių rinkimuose dalyvavo 70%. Rinkimų Komisiia iš generolo K. Musteikio, plk. K. Ališausko ir V. Rekaus, š.m. kovo 2 d. balsus suskaitė ir paskelbė rinkimų duomenis. Į Sąjungos Centro Valdybą išrinkti: gen. Mikas Reklaitis, plk. Jonas Švedas, dail. Juozas Kaminskas, kpt. Antanas Avižienis ir Matas Klikna.

Į Sąjungos Revizijos Komisiją išrinkti plk. Petras Genys, plk. Juozas Tumas ir Juozas Grybauskas ir į Garbės Teismą išrinkti plk. Jonas Variakojis, Dr. Juozas Motiejūnas ir Alfonsas Urbonas. Naujai išrinktieji pradės pareigas eiti nuo š. m. kovo 17 dienos, kada įvyks pareigų perdavimas Lietuvių Auditorijoje. Rinkimai vyksta kas trys metai.

Matas K.

SAVANORIŲ KŪRĖJŲ S-GOS ČIKAGOS SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Kovo 10 d. 13 v. Liet. Auditorijoje įvyko skyriaus visuotinis metinis susirinkimas, kurį atidarė skyriaus p-kas sav. K. Šleinys, pakviesdamas pirmininkauti sav. Mykolą Reklaitį, o pastarasis pasikvietė sekretoriauti sav. Antaną Aviženį. Prieš pradedant vykdyti pateiktą dienotvarkę, buvo pagerbtas tą dieną miręs skyriaus narys sav. J. Kaminskas.

Pats pagrindinis skyriaus susirinkimo tikslas, tai senos valdybos ir revizijos komisijos ataskaitiniai pranešimai, naujos valdybos ir revizijos komisijos rinkimai ir aptarimas įvairių skyriaus reikalų, susijusių su veikla.

Valdybos vardu pranešimą darė K. Šleinys, o revizijos komisijos vardu sav. J. Tumas. Pasibaigus pranešimams, ėjo pasisakymai dėl valdybos veiklos. Tuo reikalu kalbėjo keli dalyviai, kurie pasisakė abejingai. Tačiau sav. P. Dirkis dėl valdybos veiklos metė net dvylika punktų, kuriuose buvo sukoncentruota mintis, kad valdyba veikė nesilaikydama s-gos statuto, jog veikla nevisur derinosi su s-gos dvasia ir siekimais. Kalbėtojas užmetinėjo, kad v-ba savo veiklą grindė sveikinimais ir padėkomis, nesirūpino sergančiais ir į vargą patekusiais savanoriais, nesistengė dalyvauti mirusių laidotuvėse, žurnalas "Karys" buvo visai pamirštas, buvo girdėta, kad skyriaus v-ba neturėjo tinkamo kontakto su C. V-ba. Į išvardytus užmetimus skyriaus v-ba pasiaiškinti buvo bejėgė.

Po visų diskusijų ėjo naujos skyriaus v-bos ir revizijos komisijos rinkimai. Sunkoka buvo surinkti kandidatus. Iš išstatytų šešių kandidatų į naują skyriaus v-bą buvo išrinkti savanoriai-kūrėjai: Dirkis Povilas, Jodka Adolfas ir Vilutis Juozas. Kandidatai liko: Avižius Vincas ir Zabukas Adomas. Gi skyriaus revizijos komisijos darbą susirinkimas vienbalsiai nutarė pavesti atlikti Centro revizijos komisijai, kuri mielai tą pareigą sutiko priimti.

Tuo pačiu metu dalyviai sumetė daugiau $20.00 mirusiam sav. J. Kaminskui vainikui ir skyriaus v-ba įgaliojo sav. J. Bubelį, sav. Kaminsko karstą apdengti savanorių s-gos vėliava ir dalyvauti laidotuvėse. Mat, sav. Kaminskas buvo S-gos vėliavos autorius. Po rinkimų ėjo klausimai ir sumanymai, kuriuose sav. P. Dirkis siūlė: savanorių skyriui glaudžiai bendradarbiauti su Ramovės skyrium, ypač ruošiant įvairius paminėjimus, arba didesnio masto parengimus, naudoti bendrą darbo jėgą ir dalytis išlaidomis bei pajamomis Jis tą siūlymą motyvavo tuo, kad Ramovė visais atžvilgiais yra stipresnė, pajėgesnė organizacija ir Čikagos visuomenėje daugiau žinoma, nes ji aktyviai reiškiasi, kaip visuomeniniame, taip ir kultūriniame gyvenime. Jis siūlė savanorių-kūrėjų, patekusių į vargą, bei skurdą, arba užsilikusių Vokietijoj sanatorijose bei ligoninėse rėmimą, pasiūlė ruošti įvairias rinkliavas. Taip pat, jis siūlė kiekvieną mirusį sav.-kūrėją būtinai palydėti į jo amžino poilsio vietą, o susirgusiems ir atsidūrusiems J.A.V. ligoninėse pratiesti pagalbos ranką. Baigdamas jis apsistojo ties žurnalo "Karys" klausimu. Trumpai apibūdinęs organo reikšmę organizacijai, jis siūlė ne tik remti visokiariopai "Karį", bet tiesiog prašė visus savanorius-kūrėjus žurnalą skaityti. Pirmininkaujantis gen. Mykolas Reklaitis apie žurnalą "Karys" gražiai atsiliepė ir skatino jį remti ir palaikyti.

Užbaigus pageidavimų klausimą, buvo išklausyta keletas sveikinimų, atsiųstų Centro organų rinkimų proga ir buvo praneštas tų organų sąstatas. Į Centro V-bą yra išrinkti: Aviženis Antanas, Kaminskas Juozas, Reklaitis Mykolas, Švedas Jonas ir Klikna Matas. Į revizijos komisiją: Genys Petras, Tumas Juozas ir Grybauskas Juozas. Į Garbės Teismą: Variakojis Jonas, Motiejūnas Juozas ir Urbonas Alfonsas. Remiantis nauju S-gos statutu, centro valdymo organai yra išrinkti trims metams.

Baigiant susirinkimą, Centro ir Skyriaus naujai išrinktos valdybos susirinkimo dalyvių buvo pasveikintos.

Po susirinkimo įvyko bendras alutis, kurio metu buvo draugiškai pasikalbėta ir pasidalinta mintimis.

P. Erdvys

CLEVELANDO L.K.V. RAMOVĖS SKYRIUS

Sausio 27 d. įvyko visuotinis susirinkimas Lietuvių Klubo salėje. Susirinkimą atidarė sk. v-bos p-kas L. Leknickas, kuris taip pat padarė pranešimą apie metinę skyriaus veiklą. Susirinkimą sklandžiai pravedė prezidiumui pirmininkavęs A. Vaitaitis ir sekretoriavęs Pr. Petraitis. Finansų reikalais pranešimą darė F. Eidintas. Kontrolės Komisijos aktą perskaitė Pr. Židonis, iš kurio buvo patirta, kad skyriuje jokių piniginių nesklandumų, neaiškumų ar trūkumų nebuvo. Buvo išrinkta nauja valdyba, kuri pareigomis pasiskirstė taip: V-bos p-ku Pr. Židonis; vicep-ku A. Vaitaitis; sekr. G. Gudėnas; ižd. F. Eidintas ir kult. r. v. A. Spirikaitis. Į Kontrolės Komisiją išrinkta: L. Leknickas, A. Mikoliūnas ir K. Budrys. V-bos vardu F. Eidintas perskaitė ir įteikė K. Budriui (buv. sk. p-kui) padėkos raštą už tai, kad jis savo darbštumu, organizuotumu iškėlė skyrių į pavyzdingų ir pirmaeilių skyrių, net organizacijų tarpą. Šiuo metu skyrius pasiekė šimtinės skaičių. Skyriuje veikia A. Mikoliūno suorganizuotas būrelis Vasario 16 gimnazijai remti.

Kaip ligi šiolei, taip ir ateityje svarbiausi skyriaus veiklos tikslai bus: 1. Remti ir organizuoti: liet. karo invalidų paramą, Kario prenumeratos didinimą, liet. kultūrines organizacijas ir lietuvių jaunimo sportininkus. Nuo š.m. sausio mėn. skyrius globos ir rems vieną Clevelando liet. jaunimo sekciją.

AR MES RŪPINAMĖS LIETUVOS SAVANORIAIS?

Pov. Dirkis

Lietuvis įvairiuose tragiškuose atsitikimuose būna gana jautrus ir, nelaimei ištikus, moka užjausti, pagelbėti ir net sušelpti. Ypač jis yra gabus organizuoti įvairias rinkliavas ir pagelbėti ištiktiems nelaimės .Atseit, kada lietuvis įsipareigoja, arba įsitraukia į šalpos darbą, tai darbas vietoje nestovi. Lietuvis ne tik jautrus pagelbėti savajam tautiečiui, bet jis yra taip pat jautrus kitiems: pavyzdžiui tragedijai įvykus Vengrijoje, šimtai lietuvių dalyvavo rinkliavoje ir surinko tūkstančius dolerių. Susiorganizavę įvairių profesijų Lietuvos buv. tarnautojai daro rinkliavas įvairių švenčių proga ir už surinktus pinigus šimtus paketų siunčia savo tautiečiams, ištiktiems nelaimių ir pasilikusiems Vokietijoje, arba kitur. Tai labai gražūs pavyzdžiai ir verti tik pasigrožėjimo.

Tokius pavyzdingus darbus kasmet atlieka šios organizacijos: mokytojų, teisininkų, birutininkių, raštininkų, geležinkeliečių, šaulių, buv. policijos tarnautojų karių ir kt. Bet kad kas susirūpintų patekusiais į skurdą, vargą ir ištiktais ligų, bei pasilikusiais Vokietijoje mūsų broliais savanoriais kūrėjais, tokių nėra.

Kas Lietuvai buvo savanoris, man atrodo, visiems žinoma. Tik jis sudarė pagrindą atkurti Lietuvos kariuomenę, tik jis realizavo 1918 m. vasario 16 d. Aktą, jo gyvybių aukomis buvo atkovota Lietuvai laisvė ir išlaisvintas visas kraštas nuo įvairiaspalvių užgrobikų. Jis savo krauju apibrėžė mūsų valstybės sienas. Dalis savanorių padėjo savo gyvybes ant tautos aukuro, dalis likimo tapo išblaškyti po platųjį pasaulį. Jiems reikalinga yra ne tik pagarba, bet ir visuomeninė parama.

Dalis išblaškytų po pasaulį dėl senatvės, ligos ir skurdo iš gyvųjų tarpo išsiskyrė — išmirė. Tik nedidelė dalis dar gyvi ir yra Vakaruose. Jie visi yra jau pagyvenę žmonės. Didesnė dalis jų yra silpnos sveikatos ir dideliu vargu užsidirba sau duoną. Užsilikę vokiečių žemėje, daugumoje negalėjo išemigruoti dėl nesveikatos. Jie jau 13 metų, kaip ten skursta būdami benamiai, beteisiai, neturėdami tinkamos pastogės. Jie tikrai vargsta sunkų vargą. Daugelis jų yra su šeimomis ir gyvena 6—7 asmenys viename kambaryje. Pusbadžiai gyvendami, jie išgyvena dar didesnių sunkumų ir vargų, negu mes anais laikais. Jiems dabar niekas neruošia jokių pramogų, kinų, koncertų, kaip mūsų stovykliniais laikais.

Daug jų nuo to skurdo, vargo ir nedateklių visai palūžo sveikata ir jie atsidūrė ligoninėse, sanatorijose. Ne visos ligoninės bei sanatorijos pajėgios juos aprūpinti vaistais ir kt. Todėl jiems medžiaginė parama būtina ne vienkartinė, bet nuolatinė.

Ten Vokietijoje susiorganizavęs jų skyrius yra bejėgis, nes nėra šalpos institucijų, nei kas tais reikalais rūpintųsi. Tačiau Čikagoje pastaruoju laiku lietuviškoje periodinėje spaudoje pasipylė įvairių autorių straipsnių apie savanorius. Skaitytojas iškarto apsidžiaugia, kad Lietuvos savanoriai nepamiršti, bet kuomet perskaito ir įsigilina į tų straipsnių turinį, nusimena. Todėl, kad straipsniai pašvęsti visai kitam tikslui, negu tikėtasi. Juose garbinami ne patys savanoriai, arba jų nuveikti darbai, bei užtarnauti nuopelnai, ten nekalbama, kaip gelbėti, sušelpti brolius savanorius, patekusius į skurdą, vargą, arba ištiktus ligų, o tik garbinamos atkurtos sąjunginės institucijos, kurios 4—5 metų bėgyje nieko teigiamo nėra davusios, ar ką padariusios patiems savanoriams. Ir tų institucijų atkūrėjai dalinai yra net ne savanoriai. Kai kuriems asmenims, dirbantiems tose institucijose, iškeliami visai nepelnyti nuopelnai. Neneigiu tikrųjų savanorių, kaip a.a. plk. Jurgis Bobelis, kuris tikrai iš širdies ir su dideliu pasišventimu dirbo atkūrimo darbą, bet yra ir tokių, kurie, dėl trijų dolerių — metinio nario mokesčio, kelia valdybose triukšmą ir nenori jo mokėti.

Kodėl gi autoriai tuose straipsniuose neužsimena apie savanorius, žūstančius vokiečių sanatorijose, vargstančius stovyklose? Kodėl nič nieko neužsimenama apie šalpą, pagalbą ir t.t.? Ir Amreikoje kasmet miršta po kelis savanorius, arba guli be jokios priežiūros ir cento ligoninėse. Ar daugeliui jų tų institucijų priešakyje stovintieji suteikė paskutinį patarnavimą mirštant, ar sergantiems pratiesė pagalbos ranką? Turiu galvoje Čikagą.

Prof. K. Kepalas, KARIO redakcijos narys, pasveikęs po operacijos, toliau dirba — verčia Herodoto Istorijas iš graikų kalbos.

J. A. VALSTYBĖS

Marinų rikiuotės instruktoriai yra dažnai minimi Amerikoje po to, kai Paris Island įguloje nakties pratimo metu prigėrė 6 naujokai. Rikiuotės instruktorių karo teismas nubaudė. Po to, dar buvo karo teismų mažesniuose atsitikimuose.

Marinų rikiuotės instruktorių visuomenė įsivaizduoja, kaip sveiką, augalotą, užgrūdintą, žiauraus veido, pasižymėjimo ženklais nusagstyta krūtine, komanduojantį rėžiančiu griausmingu balsu, kurį galima girdėti už mylios, seržantą. Toks seržantas, kaip Amerikos legendarinis marinas serž. Lou Diamond, savo vien griausmingu kreipimusi sustingina naujoką... Supykintas gali naujoką patvarkyti savo rankomis, kad pataisytų jo "kariška išvaizdą". Blogiausiu atsitikimu nesutvarkomą naujoką gali išsivesti iš kareivinės, nusivilkti autoritetą įrodančius ženklus — marškinius ir ten naujoką pabausti fiziškai.

Tokių seržantų po II D. Karo tarnyboje mažai tebeliko. Dabar rik. instr. daugumoj yra jauni, kiti tik neseniai patys baigę naujoko mokymą ir praėję rik. instr. mokyklą, be kautynių patyrimo. Dažnai jie nori vaizduoti serž. Lou Diamond, bet neretai nežino kaip.

Bendrai, rik. instruktoriai yra žmonės, kaip ir jų kaimynai kur nors priemiestyje. Sekmadienį jis gal stumia savo vaiką vežimėlyje ar padeda savo žmonai suplauti indus. Šeštadienį gal su draugais puskarininkių klube išgeria alaus, norėdamas užsimiršti sunkų savaitės darbą. Darbo dienom jis daug ir sunkiai dirba su jam pavesta žalių, nedrausmingų naujokų grupe. Jis daug reikalaująs, kietas ir griežtas, kartais aštrus. Jis taip buvo paruoštas, kad būtų stiprus ir patvarus, kietai drausmingas, atsidavęs Marinų Korpui. Be to, turi beveik neįvykdomą uždavinį: iš žalio, išlepinto, nedrausmingo jaunuolio padaryti tikrą kovotoją — tradicinį Amerikos marinį.

Marinuose kovotojas ruošiamas vadovaujantis sekančia taisykle: pradžioj derinant viršininko baimę su aplinka, naujokas pritrenkiamas, kad truputį pasimestų, atprastų nuo savo įpročių. Vėliau stengiamasi įskiepinti naujus įpročius bei savybes, kokias privalo turėti idealus marinas — jo rik. instruktorius. Paskutiniu metu, tos taisyklės vykdymo būdai keičiami, bet taisyklė pasilieka tokia pat.

Rik. instr. per pirmas 12 savaičių turi būti naujoko motina ir tėvas ir turi jį išmokinti to, ko jo motina ir tėvas, nors privalėjo išmokinti, bet to nepadarė per 18 metų. Tai yra: įpratinti būti švariu, sutvarkyti savo daiktus, klausyti įsakymų, turėti pagarbos vyresniems, būti pastabiu, sugyventi su savo draugais, pasidaryti tikrai sąmoningu savo krašto piliečiu. Visas mokymas vykdomas turint augščiau paminėtus tikslus. Kuo mažiau tėvai atliko auklėdami būsimą naujoką, tuo sunkesnis uždavinys tenka rik. instruktoriui. Čia kyla klausimas, kaip pritaikinti mokymo būdus ir drausmės priemones, kad tikslas būtų pasiektas ir siūlas nepertemptas.

Bendrai marinuose drausmė yra kieta, bet be to išsiversti negalima. Kartais tas kietumas pereina į sadizmą, bet tai yra tik kraštutinumai, kurie dažniausia baigiasi karo teisme. Marinų vadovybė kovoja prieš žiaurumus, daro pakeitimų mokymo būduose, bet budi, kad tradicinė marinų kovotojo vertė nekristų. Iš atominio amžiaus Amerikos jaunuolio padaryti tikrą kovotoją yra žymiai sunkiau, negu anksčiau. Ypač tai jaučia marinų rik. instruktoriai.

Rik. instr. yra specialiai parenkami ir apmokomi. Paruošiant ypatingas dėmesys yra kreipiamas į tai, kad kovotojas turi būti vadovaujamas, bet ne stumiamas ar traukiamas. Paprastai mokykloje kurso metu jų pusė nubyra. Baigusiems gerinamos darbo ir gyvenimo sąlygos. Anksčiau jiems tekdavo dirbti 120—132 val. savaitėje. Naujokų skaičius vienam instruktoriui sumažintas iš 19 į 9. Nesutvarkomi normaliomis priemonėmis naujokai išskiriami iš normalios grupės ir siunčiami į specialius dalinius. Paskutiniu laiku rik. instruktoriams grąžinta sena marinų uniformos skrybėlė, kurią jie vien tenešioja.

Būti rik. instruktorium skaitoma garbinga ir, be to, yra galimybė vėliau gauti geresnę tarnybą.

PAKEISTA TAUTINĖS GVARDIJOS (NATIONAL GUARD) TARNYBOS TVARKA

Jaunuoliai 17 iki 18½ metų, įstoję Taut. Gvardijon, privalės atlikti 6 mėn. apmokymą kariuomenės mokymo centruose, iš ten grįžę per 3 metus atlikinėti savaitinius ir vasaros pratimus. Po tų 3½ jie pereina į neaktyvų rezervą 4-iems metams (nereikia atlikinėti pratimų). Iki šiol aktyviam rezerve reikėjo būti visus 8 metus. Pašauktas kariuomenėn (drafted) joje tarnauja 2 metu ir dar 2 metu aktyviam rezerve (Ready Reserve), o vėliau neaktyviam rezerve. Ši tvarka pilnai pradės veikti nuo 1958 m. pradžios.

Jaunuoliai 18½—26 metų gali taipgi įstoti Tautinėn Gvardijon, nuo š.m. balandžio 1 d. ar vėliau įstoję privalės atlikti 6 mėn. apmokymą ir po to pasilikti pratimus atliekančių grupėje 5½ metų ir 2 metus neaktyviam rezerve.

Taut. Gvardijos ar Rezervo nariai, kol jie gerai atlieka pratimus ir kitas pareigas, negali būti šaukiami atlikti karinės tarnybos (drafted). 6 mėn. apmokyme 8 savaitės skirtos naujoko apmokymui kartu su pašauktaisiais (draftees), likusis laikas kautynių ar specialiam mokymui.

VIDURINIAI RYTAI

Jie neramūs ir greitai nenusiramins. Dirbtinai ramybę palaiko UN ir jų kariuomenės buvimas Izraelio pasieny. Kas bus, kai ji atsitrauks? Žydai nerims, kol jų laivai negalės priplaukti prie Aqaba uosto.

Egipte ir Sirijoj Rusijos įtaka plečiasi. Jų karinis pajėgumas stiprėja. Egipto kariuomenė po Suezo karo veiksmų atsigauna. Iš Rusijos gavo naujų MIG-17 naikintuvų, povandeninių laivų bazė statoma netoli Aleksandrijos. Be Rusijos patiektų karinių gėrybių Egiptas

ORDNANCE, 1957 m. kovas-balandis. Gen. maj. J. F. C. Fuller, **Besikeičiantis karo veidas.** Drąsus ir reikšmingas straipsnis, žinomo anglų karinio žinovo paskelbtas šitame ,viename iš vadovaujančių karinių, amerikiečių žurnalų Čia paduodama jo santrauka.

Sakoma, jog istorija kartojasi. Iš tiesų kartojasi tik istorijos nežinojimas, nes vis daromos tos pačios klaidos.

Jei karus skirstyti į keturias pagrindines kategorijas — pasiplėšimo, politinius, ekonominius ir ideologinius, tai pastebėsime, jog pirmųjų trijų kategorijų karai yra valdomi konkrečių ir ribotų tikslų, tik paskutiniosios kategorijos — abstrakčių ir neribotų tikslų. Neribotų todėl, kad abi pusės būna vienodai įsitikinę kovoją už teisybę ir taika jų tarpe neįmanoma, kol viena pusė visiškai sunaikinama, panaudojant visas, net barbariškiausias priemones. Tokio karo pavyzdys gali būti 30 Metų karas (1618-1648).

Suglaudus, paskutinių karų pamokos yra tokios: 1) Karas kovotas kokiu nors abstrakčiu tikslu, kaip "karas užbaigti karus", arba "karas užtikrinti demokratinę santvarką pasaulyje", visada veda prie tarpusavio skerdynių ir visiško išsisėmimo. 2) Vis auganti tarptautiniai ekonominiai ryšiai, linkę vietinius karus paversti pasauliniais. 3) Karinės galios pagrindas yra pramoninis pajėgumas ir todėl karo dievaitis linkęs žygiuoti kartu su didesniais fabrikais, bet ne su didesniais batalionais. 4) Ginklų

---

užgrobė buv. anglų Suezo bazės sandėlius su apie 100,000 tonų karinio turto, tame skaičiuje apie 10,000 tonų šaudmenų ir šimtus sunkvežimių. Sirija gavo apie 30—50 MIG-17 naikintuvų ir kitų ginklų bei priemonių, kurių gali pakakti 2—3 divizijoms.

Yemenas gauna rusiškus ginklus ir specialistus agitatorius. Yemeno ir anglų valdomo Adeno pasienio kivirčai tik plėsis.

Izraelio bibliška politika "akis už akį, dantis už dantį", kuri išsivystė į tikrą karą prieš Egiptą, pasibaigė be vaisių. Karas įvyko, pergalė pasiekta, bet jos vaisių jokių.

J. L.

BUFERINĖ SIENA EUROPOJE
PATARĖJŲ SUSIŽAVĖJIMAS

K. T. Dubysa

Bulganinas savo lapkričio 20 d. laiške Eisenhoweriui buvo užsiminęs "atviro dangaus žvalgybą", nustatyti Europoje zoną, nuo kurios atitraukti karines jėgas po 500 mylių atstumo. Buvo suprantama, kad zonos riba yra Rytų ir Vakarų Vokietijos siena. Šia sugestija, kaip ir pirmesnį "20 metų nepuolimo pakto sudarymą", prezidentas atmetė, pasiūlydamas viską tvarkyti Jungtinėse Tautose. Tačiau atsirado prezidento patarėjų, kurie Bulganino pasiūlymu susižavėjo ir net numatė Sovietų pasiaukojimą "geros valios" taikai. Jie pasiūlymą studijuoja, daro išvedžiojimus, planus buferinei zonai, kuriuos patieks kovo 18 d. Londone prasidedančiai JT nusiginklavimo konferencijai.

BUFERINĖS ZONOS PLANŲ SUGESTIJOS

Kaip praneša žurnalas NEWSWEEK, patarėjai perša prezidentui ir Amerikos delegacijai konferencijoje stipriai remti Europos buferinės zonos sudarymą. Jie daro išvadas, kad ir Sovietai turėtų sutikti, nes buferinė zona jiems sutrumpintų susisiekimo linijas, sumažintų išlaidas ir karinėms jėgoms reikalingą vyrų skaičių. Nors pačios buferinės sienos linija yra paslaptyje, bet galima suprasti, kai kalbama apie Vokietijos sujungimą ir neutralizavimą, kad ta siena būtų sujungtos Vokietijos rubežius, arba dabartinė Rytų Vokietijos siena. Antrasis planas, kaip pranešė UP agentūra, yra sudarytas 11 demokratų kongresmanų. Jų planas turi tris punktus. Sudarytas Amerikos Nepriklausomybės deklaracijos dvasioje, atseit numato demokratinę laisvę Rytų ir Vidurio Europos tautoms, kurias Sovietai pavergė, ar pavertė satelitais. Jie savo planą įteikė prezidentui lapkričio mėn. ir dar šioje sesijoje žadėjo patiekti svarstyti Kongresui. Buferio zonon patekusios valstybės ar kraštai lieka neutralūs ir sudaro sieną, kuri skirtų Rytus ir Vakarus ir negalėtų turėti karinių bazių ar kitų karinių įrengimų. Jie galėtų priimti ekonominę, kultūrinę pagalbą iš Rytų ir Vakarų. Karinės jų jėgos būtų laikomos tik savo vidaus saugumui garantuoti.

JAMES WARBURG PLANAS

Paskutinis spaudon patekęs planas yra James P. Warburg dviejų zonų — Europos ir V. Rytų. Nors smulkmenų nežinoma, bet bendrai imant jis siūlo, kad Europoje buferio zona prasidėtų Anglų kanalu ir baigtųsi Rusijos valstybinėmis sienomis. Ton erdvėn V. Rytai, taikos labui, sudaro buferio zoną. Jie skelbiami neutralūs ir visos ten esamos karinės bazės likviduojamos. Prekyba vyksta paprasta tvarka. Ekonominė pagalba, jei kuri valstybė prašo, suteikiama. Nei Vakarai, nei Rytai ten negali prekiauti ginklais, kiršinti propaganda, slaptai piršti savo ideologijas.

ANGLAI NEPAMIRŠTA "RYTŲ LOCARNO"

Kada Amerikoje vis garsėja ir atvirėja įvairiausių planų dėl buferinės sienos Europoje, Anglijoje primenamas 1955 metų Churchillio sumanytas "Rytų Locarno", kurį 4 didžiųjų konferencijoje Genevoje referavo A .Edenas. Sovietams ten sienas garantavo ne jų prieškarines, bet kartu su užgrobtais kraštais, su Karaliaučiaus sritimi. Pabaltijo buvusios laisvos valstybės, pačių komunistų 1920 metais pripažintos nepriklausomom, buvo Sovietams "dovanotos" už Europos taiką. Gi satelitinėms valstybėms buvo garantuojama laisvė, savistovumas jas kaip buferio sieną neutralumo rūbais apvelkant. Nežinant smulkmenų, sunku ką nors kalbėti.

galia yra ankštai surišta su mokslu ir technologija. 5) Laimėti vidiniame (namų) fronte gali būti tiek pat reikšminga, kaip ir laimėti išoriniame.

Tačiau šitų pamokų niekas neišmoko ir paskutiniame kare visi darė klaidas.

Sąjungininkai, apsikasę Maginot linijoje, rengėsi ilgam, nejudriam ir alinančiam karui. Vokiečiai pradėjo II Pas. karą nelauktai ir stebėtinai. Tik dalinai mechanizuota jų kariuomenė užkariavo Lenkiją per 27 dienas, Daniją per 1, Norvegiją per 23, Olandiją per 5, Belgiją per 18, Prancūziją per 39, Jugoslaviją per 12, Graikiją per 21 ir Kretą per 11 dienų. Tačiau jų politika buvo savižudiška. Vietoje sudaryti vidujinį frontą pagalba Rusijos pavergtų tautų, kurios sudarė didesnę Rusijos gyventojų pusę, ir, sukeliant jų revoliuciją, sunaikinti Sovietų imperiją, Hitleris su tais žmonėmis, kurie pradžioje sutiko jį kaip išvaduotoją, elgėsi kaip su žemesnės rūšies ir tuo neteko vienintelės galimybės sugriauti Rusijos kolosą.

Ne rusų armijos ir ne Lend-Lease sumušė jį; jį sunaikino jo vidinis frontas — jo brutalus būdas.

Rusijos kariavimo būdas buvo toks, koks jis būdavo ir praeityje, tačiau politikoje ji pasirodė velniškai klastinga. Naudodama Lenino griaunamąją techniką ir infiltraciją ji organizavo coup d'etat ir, be kraujo praliejimo, likvidavo tris Pabaltijo valstybes, Lenkiją, Rumuniją, Vengriją, Bulgariją, rytų Austriją ir Vokietiją, o vėliau ir Čekoslovakiją.

Šitie veiksmai rodo, kad politinės ir psichologinės atakos vidiniuose frontuose yra pavojingesnės tautų politinei ir socialinei egzistencijai kaip mūšiai jų išoriniuose frontuose.

Vakarinių demokratijų vadai pasirodė nepajėgūs išvesti karą į naudingą taiką. Jie jį pradėjo ideologiniu tikslu sunaikinti hitlerizmą, tačiau nepastebėjo, jog tik vienas protingas kelias vedė į tą tikslą, būtent, pasitelkti pagalbon prieš Hitlerį nusiteikusius Vokietijoje ir hitlerizmą sunaikinti revoliucijos keliu vidiniame fronte.

Jie, kaip ir Hitleris, vietoje to panaudojo brutalumą. Vietoje kelti opoziciją prieš nacių rėžimą, jie ją tik atgrąsino savo strateginiais bombardavimais ir skelbimais, kad sąjungininkų tikslas yra "pergalė — pergalė bet kuria kaina!" ir "besąlyginis pasidavimas".

Pergalė — taip, tai yra teisėtas tikslas, tačiau pergalė bet kuria kaina atidaro kelią į politinę beprotybę, nes, kaip ir visi žmogiški tikslai, pergalė, jei ji nėra valdoma moralinio įstatymo, virsta velnio įrankiu.

Kas reikėjo ir įrodyti — iš karo pelenų iškilo triumfuodamas velnias — Hitleris, atsigimęs Staline. Winston Churchill rašo: "Žmonijos tragedija pasiekė savo augščiausią tašką, kai po visų pastangų, šimtų milionų žmonių aukų ir Tiesos pergalės, mes dar vis nerandame taikos ir saugumo ir turime gyventi dar didesnių pavojų naguose, kaip tie, kuriuos nugalėjome".

Demokratijų nevykęs karo vedimas, jų atradimas kaip atominę energiją paversti milžiniško naikinimo ginklu, ištiesų, Vakarų pasaulį įstūmė į didesnį pavojų koks kada jam grėsė nuo Dariaus ir Kserkso laikų.

Dvi ginkluotos šalys, ištrauktais durklais rankose, stovi viena prieš kitą. Ir kadangi jų idealai yra nesuderinami — negali būti jų tarpe tikro taikaus sugyvenimo (koegzistencijos). O tas reiškia, jog gyvename "karo stovio" būklę, kurioje bet kuris politinis veiksmas gali turėti karinės ar revoliucinės reikšmės.

Abiejose pusėse karo sąvoka suprantama visiškai skirtingai. Demokratijų pusėje į karą žiūrima kaip į politikos įrankį, tuo tarpu diktatūros pusėje politika yra laikoma karo įrankiu. Vienai pusei karas vyksta tik tada, kai pradeda gausti pabūklai, kitai gi — karas yra nuolatinė būklė. Viena pusė sprendimo laukia išoriniame fronte, kita — vidiniame. Kremliaus tikslas yra pasaulinė imperija, bet ne taika, nes, jų filosofija einant, taika yra negalima, kol nebus sukurta pasaulinė imperija. Todėl Sovietų Sąjunga yra amžiname kare su visais kurie tik nepriima jos filosofijos. **Būdas siekti pasaulinės imperijos — "šaltasis karas". Jo tikslas įgalinti smulkią mažumą, puikiai apmokytą griovimo taktikos, remiamą intensyvios propagandos, pagrobti valdžią ir savo valią primesti plačiai savo aukų daugumai.**

Kremlius nori išvengti atviro karo ne vien dėl to, kad toks karas sutrukdytų jo begalinių gamtinių turtų eksploataciją, turtų, kurie bus reikalingi galutinei pergalei laiduoti, bet ir todėl, kad tikrasis karas yra pavojingas ir ne toks efektingas kaip revoliucija ir, pagaliau, tikrojo karo metu yra pavojaus sovietų kariams užsikrėsti svetimomis doktrinomis, jei tektų okupuoti buržuazinius kraštus.

Jei sovietams nepavyktų pirmasis revoliucinis karas, aišku, reikėtų laukti antrojo ir trečiojo. Taigi jei norima išvengti to antrojo ir trečiojo revoliucinio karo, **reikia, nežiūrint rizikos, užkirsti kelią, kad neįvyktų pirmasis revoliucinis karas.**

Tas gi reiškia sovietų vidinio fronto bendrą puolimą susijungus su visom pavergtom tautom už Geležinės Uždangos. Skatinant jų laisvės troškimą, reikėtų kurstyti revoliuciją pačios Maskolijos viduriuose.

Tačiau ne tokiam karui ruošiamasi J. A. Valstybėse ir D. Britanijoje — vadovaujančiose demokratijose. Vietoje to, jos ruošiasi atominiam karui ir tai ne tikram, kurį reikės kovoti, o tik stengiamasi suorganizuoti "terorinę lygsvarą" — kuri neleistų kilti naujam karui. O juk tai yra grynai defenzyvinė idėja, dvasinė Maginot linija.

Nors gal ir protinga manyti, kad abiejų pusių atominių ginklų atsargom pasiekus kiekį, kuris reikštų atominį karą abiem pusėm tokį naikinantį, jog nė viena pusė nedrįstų jų pavartoti, tačiau tada kyla klausimas: o kas toliau? Atsakymas aiškus: arba vyktų sustiprinimas sovietų revoliucinių pastangų, arba kiltų karas senaisiais, įprastiniais ginklais.

D. Britanija 1899 m. stojo į pėstininkų karą, tačiau pateko į kavalerijos, 1914 m. ji šoko kariauti judraus karo ir įsivėlė į nejudrų, o 1939 m. ji išėjo kariauti statinio (pozicinio) karo ir pakliuvo į judrų, dabar ji ruošiasi atominiam karui, tačiau, atrodo, jai gali tekti kariauti įprastinis senojo pobūdžio karas. **Stengimasis susitelkti vien tik branduoliniam karui, užbaigti visus karus, yra pražūtinga politika.**

Jei tauta bus priversta kariauti grynai dėl savo išlikimo, ji griebsis bet kurio ginklo. Pagaliau ar Vokietijos sunaikinimas 1945 m. buvo naudingas? Rabelais sakė: "Nestumkite savo priešo į nevilt̨į".

Dėl Vakarų ruošimosi atominiam karui kyla tokios mintys: 1) Branduoliniai ginklai, naikindami vienodai priešo karius ir civilinius gyventojus, sujungia mirtyje ir šalininkus ir valdžios priešus ir tuo užkerta kelią revoliuciniam vidiniam frontui. Tai brutali klaida, kuri Hitlerį nuvedė į pražūtį. 2) Atominio karo priimtoji J.A. Valstybėse ir D. Britanijos doktrina kelia neutralumo ir net pasidavimo dvasią Europoje. Būsimos aukos nemato didelio skirtumo ar žūti

ATVIRAS LAIŠKAS

St. Catharines, Ontario
1957.II.8 d.

Didžiai Gerbiama Dr. V. Sruogiene!

Dažnai KARY tenka skaityti Jūsų straipsnius, iš kurių susidarau nuomonę apie Tamstos kilmę, o ypatingai tas atjaučiama kuomet Tamsta lietuvius didvyrius paverčiate lenkų herojais. Jei Tamsta esate lietuvių istorikė, tai mes norėtumėm ir mums daug maloniau yra skaityti apie Lietuvos istoriją, o ne apie kokius tai Lenkijos herojus.

KARY Nr. 10(1326) rašant apie Emiliją Plataraitę, Tamsta nurodote, kad jinai buvo tikra lenkė. Gi tuo tarpu, kiek aš esu girdėjęs, ji buvo lietuvaitė. Net patys lenkai ją pripažįsta lietuvaite. Išrodo, kad Tamsta nustatėte tautybę pagal jos pačios pasisakymą: "Tai neįmanoma, nes aš esu lenkė". Bet gi aš prisimenu dar iš savo vaikystės dienų, lenkų okupacijos, mokykloje išmoktą eilėrašti visai priešingai sakantį, kad ji buvusi tikra **lietuvaitė,** kaip antai: "Co to za piękne lica, jakie sliczne piersi, to litwinka bohaterka Emilia Plater" (Koks veido grožis, kokios gražios krūtys, tai lietuvaitė didvyrė Emilija Plateraitė). Tai kieno dabar yra teisybė? O jei Tamsta savo nuožiūra ją perdarėt iš lietuvaitės lenke tada manyčiau, kad tokie straipsniai tiktų ne į "Karį", bet daugiau į "Orzel bialy".

Gal mano pastaba bus užgaunanti, bet kitaip pasielgti negalėjau, jausdamas pareigą ginti savąsias lietuviškas teises. Nes mūsų ponų bajorų, prie kurių galvoju ir Tamstos priklausote, būvusioji bloga politinė kryptis atnešus nelaimę visai tautai ir stumia vėl panašiu keliu prie visiško panaikinimo lietuvių tautos. Net tada, kuomet lenkai visomis gerklėmis šaukia ir reikalauja mūsų žemių mes braunames, pataikaujam ir didžiuodamiesi laikom sau garbę, kad galime būti jų sąjungininkais. Liūdna darosi matant, kad dėl garbingų santykių su savo priešu atsižadama savo tautos gerbę. O tikrumoje, kad save neparsiduotumėm ir kad vėl nepatektumėm į panašias sąlygas ir nebūtum lenkiškų bajorų vergais, privalome tuos buvusius sąjungininkus užmiršti. Neprileiskime prie besiplečiančios savo šaknies to puvėsio. Tiktai tas gali sakyti priešingai, kas dar nėra pažinęs ir patyręs kuo kvepia toji, taip energingai piršamoji, bajorišką dieviškoji tauta.

Rašau tai tikėdamasis, kad Dr. V. KUDIRKA rašydamas Lietuvos Himno žodžius: "Išpraeities Tavo sūnūs te stiprybę semia" neturėjo omenyje tą praeitį, kurią Jūs minite savo straipsniuose.

Tuo ir baigiu su apgailestavimu jei Tamstą užgavau.

Reiškiu aukštą pagarbą.

Kęstutis Vilnietis

(Laiško rašyba palikta netaisyta. Red.)

Dr. V. Sruogienė
239 Lang Rd.
San Antonio, Texas 1957 III.1.

Gerbiamasis,

Jeigu Tamsta būtum kiek atidžiau paskaitęs mano straipsnį "Lietuvos sukilėlė Emilija Platerytė" ir kitus mano straipsnius "Kary", netektų Tamstai kilnių patriotiškų jausmų bergždžiai eikvoti. Niekur Platerytės nepavadinau lenke ir nevaizduoju lenke, priešingai, iškeliu jos pasiaukojimą Lietuvai ir net kaip motto kartoju jos pačios žodžius:

"Aš, kol gyva, kovosiu už Tėvynę!"

Apie kokią Tėvynę ji kalbėjo? Aišku — apie Lietuvą. Taigi, nors ji, kaip rašiau, pati vadino save lenke, betgi jautėsi tikra Lietuvos dukra.

Tikiuosi, kad daugiau komentarų nebereikia.

Malonu, kad Tamstai teko girdėti, kad Platerytė buvo tikra lietuvaitė, bet gaila, kad neteko nei kiek nugirsti apie Lietuvos kultūros istoriją. Matai, Tamsta, dėl tragiškų Lietuvai, Lietuvos unijų su Lenkija prieš Lietuvos Atgimimo laikotarpį buvo susidariusi tokia savotiška būklė, kad net lietuvio ir lenko sąvokos buvo skirtingai suprantamos, negu šiandien. Dėl tos būklės tikras lietuvis Tadas Kosciuška, kuris, priešingai, negu Platerytė, pats save vadino lietuviu (žiūr. V. Daugirdaitės Sruogienės "Lietuvos Istorijos" 742 ir 773 psl., kur cituojami jo paties laiškai), generolas Jokūbas Jasinskis, genialusis poetas Adomas Mickevičius ir daugelis kitų didžių mūsų tautos sūnų tapo iš mūsų lenkų nusavinti.

Su Lietuvos kultūros istorija Tamsta galėtum susipažinti paskaitęs bet kurią Lietuvos istoriją, kad ir mano vadovėlį mokykloms (5-tąją laidą išleido leidykla "Terra" 1956 m., Čikagoje), nors išsamiausiai ji yra nušviesta kapitaliniame 2-jų tomų profesoriaus Mykolo Biržiškos veikale "Lietuvių Tautos Kelias".

Vieną turime atminti, kad į praeities epochos žmogų negalime žiūrėti šių dienų akimis. Taip pat negalime sąmoningai klastoti istorijos.

Tamsta prikaišioji man mano kilmę. Nieko negarbingo joje nėra. Laikas jau mesti demagogiškus apibendrinimus visus Lietuvos bajorus vadinant išgamomis, lenkais, lietuvių tautos priešais ir pan. Nevisi mūsų bajorai nutauto, nevisi buvo liaudies išnaudotojai. Net gi ir nevisi Lietuvos lenkai buvo mūsų priešai. Visos tautos tam tikru istorijos laikotarpiu turėjo savo kilminguosius luomus, kurie vadovavo politiniam bei kultūros gyvenimui, bet niekas Vakaruose jų urmu nesmerkia, tik mes, paskui bolševikus, patys save skurdiname ir apspjaudome. Argi visi proletarai buvo ir yra geri lietuviai ir vaikščiojantieji angelai? Iš kilmingųjų tarpo iškilo karalius Mindaugas Išmintingasis, didieji kunigaikščiai Gediminas, Algirdas, Kęstutis, Vytautas. Iš kilmingųjų, atseit, bajorų, buvo kilusi ta pati Platerytė, tas pats Kosciuška, Mickevičius ir kiti žymūs žmonės, kuriais turime pagrindo didžiuotis. Nemaža bajorų dalyvavo mūsų tautinio atgimimo judėjime (manau, kad Tamstai teko girdėti apie Pečkauskaitę, Lazdynų Pelėdą, Žemaitę, Bitę-Petkevičaitę), nemaža buvo jų ir Nepriklausomosios Lietuvos kūrėjų bei veikėjų tarpe. Nei buvęs Lietuvos Prezidentas Dr. Kazys Grinius, nei Ministeris Pirmininkas M. Sleževičius, nei Šaulių Sąjungos ideologas bei Įsteigėjas Vladas Putvys-Putvinskis, nei Ateitininkų šulas prof. Stasys Šalkauskis, nei kiti lietuvių tautai nusipelnę žmonės savo bajoriškos kilmės neslėpė. Nesvarbu kilmė, bet svarbu žmogus ir jo darbai... Be to, bajorų luomas Steigiamojo seimo jau seniai panaikintas.

Pratusi per gyvenimą eiti tiesiai ir atvirai, nesleplu savo kilmės ir praeities, tačiau priversta polemizuoti su slapuku, esu pastatyta į nelygią padėtį, nes nežinau, kokią kilmę ir kokią praeitį "K. Vilniečio" slapyvardė bailiai nori pridengti. **V. Sruogienė**

---

karo metu, ar būti sunaikintom po jo.

Išvada aiški, prieš tai kaip eikvoti turimų išteklių didžiąją dalį problematiniam, būsimam branduoliniam IV Pasauliniam karui **reikia drąsiai ir ryžtingai laimėti dabar jau besiaučiantį III Pasaulinį karą (šaltąjį). Z. R.**

Kaina
2 Lt — ct

Pirmosios moderniosios bibliotekos kilę iš Vidurinių amžių vienuolynų, kur knygos būdavo laikomos atskiruose kambariuose, prižiūrimos brolio knygininko, vadinamo armarium. Jis jas numeruodavo, įrašydavo į katalogus ir skolindavo skaitytojams. Knygos tais laikais buvo retas ir brangus daiktas, todėl paskolinant knygą, abu, ir skolintojas ir knygų saugotojas, prisiekdavo, kad knyga nežus ir bus grąžinta. Be to, už knygą būdavo paliekamas ir užstatas. Liudvikas XI pasiskolino knygą iš Medicinos Mokyklos Paryžiuje užstatęs sidabrinį indą.

Popiežius Sikstas IV išleido Bulę prieš asmenis pasiskolinusius retas knygas iš Vatikano bibliotekos, kurie "neturėdami baimės prieš Dievą" negrąžina paimtų tomų, mėgindami juos nuslėpti ir taip pasilaikyti.

Vienoje XII a. biblijoje yra toks įrašas: "Ši yra Šv. Marijos ir Šv. Mykolo iš Arrinšteino knyga. Jei kas ją pasisavins, lai jis mirs, lai jis bus virintas katile, lai jį nuomaris ir drugys ištinka, tegul jo kaulus sulaužo ant rato, o jį patį lai pakaria. Amen".

KARIO skaitytojams nėra jokio reikalo statyti save tokiems pavojams. Užsisakydami tiesiai iš KARIO redakcijos gausite nuosavybėn puikią apysaką iš Lietuvos istorinių laikų:

H. SIENKIEVIČIUS, KRYŽIUOČIAI,

VERTĖ K. JANKŪNAS,

I TOMAS 367 psl. — $3.50 II TOMAS 360 psl. — $3.50
III TOMAS — RUOŠIAMAS SPAUDAI.

KARIO prenumeratoriai už visus 3 tomus moka tik $8.00, jei užsisako tiesiai iš KARIO, 916 WILLOUGHBY AVE. BROOKLYN 21, N. Y.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį — rimtą ir objektyvų.

"Kario" skaitytojams pranešama, kad dabar "Nepriklausomoje Lietuvoje" eina b. Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerio pulkininko K. Žuko atsiminimai apie tai, kaip atsikūrė nepriklausoma Lietuva.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose 5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal 32, P. Q., Canada.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse —	$5.00
Kanadoje —	$5.50
Kitur — —	$6.50

Atsk. Nr. kaina 10 centų

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Hetams — — $4.50
Pusei metų — — $2.50
Atsk. Nr. — 10 centų

Adresas:
911 W. 32th ST., CHICAGO 8, ILL.

DARBININKAS
VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!
Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams $6.00
Brooklyne 6.50
Užsienyje 6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS
savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260.

Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

Programos vedėjas
Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd., Cleveland HTS 18, Ohio. Tel.: CE 1-5904

Gerb. prenumeratoriai, kurie dar neatsiskaitėte už 1957 m., prašomi nedelsdami tai padaryti, tuo sutaupysite bereikalingą susirašinėjimą ir padėsite KARIUI punktualiai jus lankyti.

Užsienio prenumeratoriai, kurie dėl valiutos persiuntimo suvaržymo negali atsiskaityti už žurnalą ir knygą, malonėkite pinigus įmokėti KARIO platintojams. Platintojai yra išvardinti žurnalo viršelio 2 pusl. (Pageidaujama, kad prenumeratoriai Anglijoj įmokėtų **Santarvei**").

Phone: PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.

Prenumerata $4.50 metams
Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription $5.00 per year. Single copy 55 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.